

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

ΜΟΥΣΕΙΟ

Αμερικής 3,
102 50 Αθήνα

e-mail: museum@bankofgreece.gr
τηλ.: 210 32 04 444

Ώρες και ημέρες λειτουργίας:
Τρίτη, Τετάρτη, Παρασκευή: 9:00 - 15:00
Πέμπτη: 9:00 - 19:00
Κλειστό κατά τις επίσημες αργίες

Είσοδος ελεύθερη

Το Μουσείο προσφέρει τη δυνατότητα διεξαγωγής ομαδικών επισκέψεων/ξεναγήσεων, θεματικών διαλέξεων και οπτικοακουστικών παρουσιάσεων κατόπιν συνεννόησης

Πρόσβαση
Μετρό - Σταθμοί: Σύνταγμα, Πανεπιστήμιο

Φιλικό προς άτομα με αναπηρία

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης
Ελ. Βενιζέλου 21, 10250 Αθήνα
Τηλ. 210 320 3562

ISBN (print): 978-618-5536-91-6
ISBN (online): 978-618-5536-92-3
DOI: https://doi.org/10.52903/ccrd.c1.2026

Τυπώθηκε στο Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος

1η έκδοση © 2015 – ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
2η έκδοση © 2026 – ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Οδηγός λειτουργεί συμπληρωματικά προς τις θεματικές ενότητες της έκθεσης

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ **7**

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ **9**
- Η ιδέα 10
- Η μόνιμη έκθεση 12

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ **17**
- Πρώτες μορφές χρήματος 18
- Το νόμισμα 20
- Το χαρτονόμισμα 28
- Σύγχρονες μορφές χρήματος 32
- Σύντομη ιστορική αναδρομή του τραπεζικού συστήματος 33

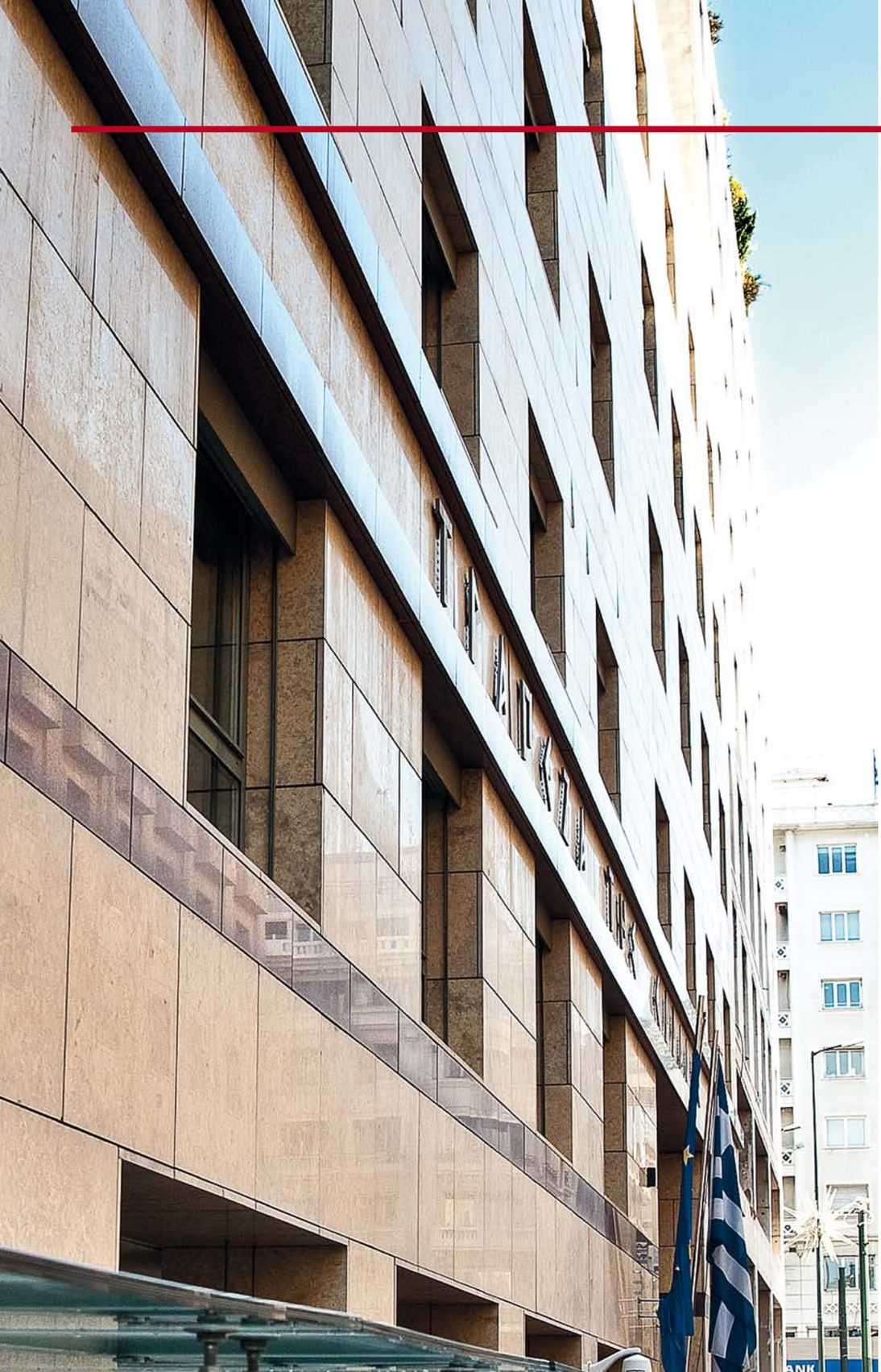
ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ **35**
- Οι απαρχές του νομισματικού συστήματος στη νεότερη Ελλάδα 36
- Το πρώτο νομισματικό σύστημα του ελληνικού κράτους: φοίνικας (1828-1832) 37
- Η θεμελίωση του νομισματικού συστήματος της δραχμής (1833-1841) 40
- Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (1841) 41
- Η αναγκαστική κυκλοφορία του 1848 42
- Συμμετοχή στη Λατινική Νομισματική Ένωση (ΛΝΕ) 43
- Σύγκρουση ΕΤΕ-κυβέρνησης 44
- Νομισματική πολιτική και εδαφική επέκταση της χώρας (1877-1882) 45
- Εισαγωγή νέας δραχμής και πρόσκαιρη επαναφορά της μετατρεψιμότητας (1882-1885) 46
- Από την άρση της μετατρεψιμότητας στην πτώχευση (1885-1897) 47
- Από τον Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο (ΔΟΕ) στην εξυγίανση του νομίσματος (1897-1910) 48
- Μικρασιατική καταστροφή και δραχμή 49
- Από τη Μικρασιατική καταστροφή στη σταθεροποίηση του νομίσματος (1922-1928) 52
- Τράπεζα της Ελλάδος 54
- Η κατοχική περίοδος (1941-1944) 62
- Σταθεροποίηση και τόνωση του παραγωγικού μηχανισμού (1944-1953) 67
- Νομισματική σταθερότητα και οικονομική ανάπτυξη (1953-1974) 73
- Έλεγχος της οικονομίας και φθίνουσα ανάπτυξη (1974-1981) 82
- Ελλείμματα, πληθωρισμός και προσπάθεια σταθεροποίησης (1982-1987) 84
- Η πολιτική της «σκληρής δραχμής» 86
- Πολιτικές για την ΟΝΕ 87
- Αποκλιμάκωση πληθωρισμού με ανάπτυξη – Κατοχύρωση της ανεξαρτησίας της Τράπεζας της Ελλάδος 88
- Από τη δραχμή στο ευρώ 89
- Η πορεία προς την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση: οι κυριότεροι σταθμοί 90
- Νομίσματα του ελληνικού κράτους (1828-2001) 100

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ (2008-2021) **105**

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ **121**
- Η εξέλιξη του θεσμού των κεντρικών τραπεζών 122
- Παραδείγματα ευρωπαϊκών κεντρικών τραπεζών 124
- Κεντρικές τράπεζες άλλων χωρών 130
- Η ΕΚΤ, το Ευρωσύστημα και το ΕΣΚΤ 132
- Όργανα λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ 134
- Η Τράπεζα της Ελλάδος 136

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ **138**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Από το 2010 που ξεκίνησε να λειτουργεί – και ιδίως μετά το 2013 και την ένταξή του στο τότε νεοσύστατο Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης (ΚΕΠΟΕΤ) της Τράπεζας της Ελλάδος – το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος αποτελεί ένα από τα πιο εξωστρεφή πρόσωπα του κεντρικού πιστωτικού ιδρύματος της χώρας. Έχοντας ιδρυθεί με σκοπό να αναδεικνύει τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο της Κεντρικής Τράπεζας στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της σύγχρονης Ελλάδας, φροντίζει σταθερά, ανάμεσα σε άλλα, για την ενίσχυση και εξάπλωση της γνώσης και της μνήμης, με πολύ σύγχρονους όρους.

Δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στον επιμορφωτικό του ρόλο, καθώς τόσο η μόνιμη έκθεση όσο και οι περιοδικές εκθέσεις του επικεντρώνονται στην οικονομική εκπαίδευση, το Μουσείο απευθύνεται στο ευρύ κοινό, υποδεχόμενο κάθε είδους επισκέπτες. Είναι ωστόσο ιδιαίτερα ενθαρρυντικό το ότι προσελκύει κυρίως τη νέα γενιά (ως επί το πλείστον μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και φοιτητές) και κατορθώνει να την προσεγγίζει αξιοποιώντας πρωτότυπες διαδραστικές εφαρμογές πολυμέσων και ειδικά σχεδιασμένα μουσειοπαιδαγωγικά παιχνίδια γνώσης και βιωματικού προσανατολισμού, τα οποία είναι εκπαιδευτικά πολύ πιο αποτελεσματικά, ιδιαίτερα σε νεαρότερες ηλικίες.

Μέσα από τα αξιόλογα και αρκετά εντυπωσιακά εκθέματα της μόνιμης έκθεσής του, το Μουσείο αφηγείται την ιστορία του χρήματος ανά τους αιώνες και προοδευτικά στρέφεται στη νεότερη οικονομική ιστορία του ελληνικού κράτους, από το πρώτο νομισματικό σύστημα του 1828 έως και την ένταξη της χώρας στη ζώνη του ευρώ και τις μετέπειτα εξελίξεις μέχρι τις μέρες μας. Παράλληλα, οι περιοδικές εκθέσεις του εδώ και χρόνια σχεδιάζονται έτσι ώστε να οδηγούν τον επισκέπτη σε μια όσο το δυνατόν καλύτερη κατανόηση βασικών εννοιών της οικονομικής επιστήμης ή/και της σύνθετης δομής και λειτουργίας του σύγχρονου εγχώριου και διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Προσηλωμένο στην αποστολή κάθε μουσείου να λειτουργεί ως γέφυρα, το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος σέβεται την ορθότητα της συμπερίληψης και παραμένει απόλυτα συμβατό με όλες τις σύγχρονες διεθνείς μουσειολογικές προδιαγραφές που αφορούν τη διασφάλιση της προσβασιμότητας και σε ανθρώπους με κινητικές ή/και αισθητηριακές δυσκολίες: περιλαμβάνει συστήματα μετακίνησης μεταξύ των επιπέδων του, ειδικά σχεδιασμένες οθόνες πληροφοριών, εκθέματα αφής με πληροφορίες στον κώδικα Braille και ηχητικά/ακουστικά βοηθήματα, ενώ μέσα από την ψηφιακή παρουσία του στο διαδίκτυο παρέχει σε κάθε ενδιαφερόμενο και τη δυνατότητα απομακρυσμένης (εικονικής) περιήγησης στους χώρους του.

Ταυτόχρονα, αναλαμβάνει τακτικά και ενημερωτικές πρωτοβουλίες, δημιουργώντας, αναπτύσσοντας και προωθώντας ελεύθερα διαθέσιμο οπτικοακουστικό περιεχόμενο οικονομικού εγγραμματισμού, ενώ αρκετά συχνά φιλοξενεί στον ατμοσφαιρικό του χώρο ανοικτές για το ευρύ κοινό συζητήσεις, διαλέξεις και παρουσιάσεις πολλών διαφορετικών θεματικών, σε συνεργασία με τις Πολιτιστικές Εκδόσεις και το Ιστορικό Αρχείο του ΚΕΠΟΕΤ ή/και άλλους έγκριτους εξωτερικούς φορείς. Έτσι, εξακολουθεί και μέσα από αυτόν τον δίαυλο να διαδραματίζει αξιοσημείωτο ρόλο στο πολιτιστικό γίγνεσθαι της χώρας.

Κατερίνα Σπύρου
Διευθύντρια
Κέντρο Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης

ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝΑ ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Το Μουσείο αποτελεί σημαντικό κέντρο για την ανάδειξη του ρόλου, των λειτουργιών και της συμβολής της Τράπεζας της Ελλάδος στην αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας. Παράλληλα, φωτίζει πτυχές της νεότερης οικονομικής και νομισματικής ιστορίας της χώρας που είναι χρήσιμες για την κατανόηση φαινομένων της σύγχρονης εποχής, δίδοντας έμφαση στην επιμόρφωση επί οικονομικών όρων που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα και αφορούν κυρίως τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η ΙΔΕΑ

Η ιδέα για τη δημιουργία Μουσείου -κατά τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες άλλων Εθνικών Κεντρικών Τραπεζών- προέκυψε ήδη από το 2002, σαν αποτέλεσμα της επιθυμίας της Διοίκησης της Τράπεζας να αξιοποιήσει τα πολυάριθμα αντικείμενα ιστορικής και καλλιτεχνικής αξίας που εμπεριέχονται στις Συλλογές της. Έτσι δημιουργήθηκε το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος, το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του από τον Ιανουάριο του 2010.

Στο Μουσείο παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι σταθμοί της νομισματικής και οικονομικής ιστορίας της σύγχρονης Ελλάδας, από τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του πρώτου νεοελληνικού νομισματικού συστήματος το 1828 έως τη δημιουργία της ζώνης του ευρώ και την ένταξη της χώρας σε αυτή. Τα εκθέματα του Μουσείου περιλαμβάνουν αντικείμενα από τις συλλογές της Τράπεζας και λειτουργούν, παράλληλα, ως οπτικά ερεθίσματα για την ερμηνεία και κατανόηση από τον επισκέπτη της διαδικασίας σχεδιασμού και παραγωγής των τραπεζογραμματίων και νομισμάτων του νεότερου ελληνικού κράτους.
Ο επισκέπτης του Μουσείου, ακολουθώντας το νήμα της παρουσίασης, αναζητά τις ρίζες του χρήματος στους αρχαίους χρόνους, παρακολουθεί την εισαγωγή και καθιέρωση διαφόρων μέσων συναλλαγής, ενημερώνεται για τις βασικές πτυχές της νομισματικής πολιτικής της χώρας, ενώ παρακολουθεί και τις κρίσεις (2008-2021) και την πορεία προς την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση.

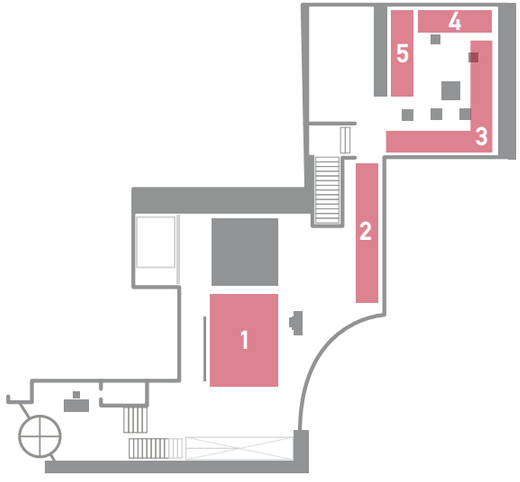
Με μια σειρά ειδικά σχεδιασμένων εφαρμογών πολυμέσων διαδραστικού χαρακτήρα και με την αξιοποίηση των πλέον σύγχρονων μουσειολογικών πρακτικών, η επίσκεψη στο Μουσείο μετατρέπεται σε ελκυστική εμπειρία που συνδυάζει γνώση και ψυχαγωγία.
Το Μουσείο στεγάζεται στα δύο επίπεδα του ισογείου του νέου οκταώροφου κτηρίου της Τράπεζας της Ελλάδος στο κέντρο της Αθήνας, στην οδό Αμερικής 3. Το κτήριο, η μελέτη του οποίου πραγματοποιήθηκε το 1991-1993 από τον αρχιτέκτονα Αλέξανδρο Τομπάζη, με συνεργάτη τον Ν. Βρατσάνο, αγοράστηκε ημιτελές και στη συνέχεια πραγματοποιήθηκαν οι απαραίτητες μετατροπές, έτσι ώστε να μπορεί να φιλοξενήσει γραφεία Διευθύνσεων της Τράπεζας και το Μουσείο. Η αρχιτεκτονική και μουσειολογική μελέτη του Μουσείου πραγματοποιήθηκε από τη Σόνια Χαραλαμπίδου-Διβάνη με τη συνεργασία του γραφείου RCL Αρχιτέκτονες Ο.Ε. (Michel Rossier, Ειρήνη Χαραλαμπίδου και Κριστιάν Λασκαρίδης), υπό την επίβλεψη της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών και του τότε Τμήματος Ιστορικού Αρχείου, Μουσείου και Συλλογών της Διεύθυνσης Διοικητικού. Η οργάνωση και η λειτουργία του Μουσείου αποτελούν, από τον Μάρτιο του 2013, αρμοδιότητα του Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης της Τράπεζας της Ελλάδος, στο πλαίσιο του στόχου του για την ανάδειξη της συμβολής της Τράπεζας στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.

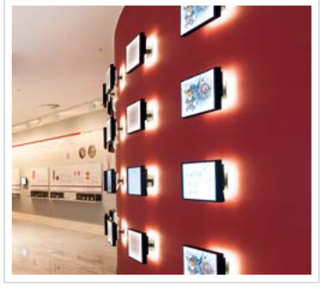

Η ΜΟΝΙΜΗ ΕΚΘΕΣΗ

Η εκθεσιακή διαδρομή διαρθρώνεται σε δέκα θεματικές ενότητες και αναπτύσσεται στα δύο επίπεδα του Μουσείου ως εξής:

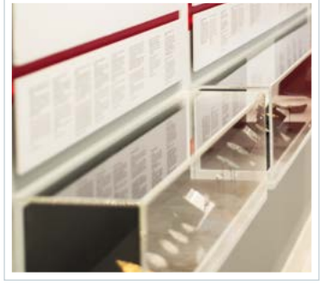
ΕΠΙΠΕΔΟ Α

1. ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Στον χώρο υποδοχής του Μουσείου παρουσιάζεται συνοπτικά η ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος και το πολιτιστικό της όραμα. Δίδεται έμφαση στις αρμοδιότητές της στο πλαίσιο του πρωταρχικού σκοπού της που είναι, σύμφωνα με το Καταστατικό της, η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Υπογραμμίζεται επίσης η συμβολή της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του Ευρωσυστήματος, αναπόσπαστο μέλος του οποίου αποτελεί από τον Ιανουάριο του 2001.

2. ΤΟ ΧΡΗΜΑ

Αντικείμενα από τις συλλογές της Τράπεζας και πλούσιο εποπτικό υλικό τεκμηριώνουν την πορεία από τα πρώιμα ανταλλακτικά μέσα (κοχύλια, δόντια ζώων κ.λπ.) μέχρι το πλαστικό χρήμα. Σημειώνονται κατά την πορεία αυτή, η εισαγωγή και καθιέρωση των σημαντικότερων μέσων συναλλαγής.

3. ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στον χώρο αυτόν εξιστορούνται τα γεγονότα-σταθμοί που επηρέασαν τη διαμόρφωση και εξέλιξη του νομισματικού συστήματος, από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους έως σήμερα. Παρουσιάζεται επίσης η συμβολή της Τράπεζας της Ελλάδος στην αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας.

4. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Ακολούθως προς τη χρονολογική διαδρομή της προηγούμενης ενότητας, εδώ ακολουθείται η πορεία προς την ευρωπαϊκή νομισματική ενοποίηση και αναφέρονται οι κυριότεροι σταθμοί που οδήγησαν από τη Συνθήκη των Βερσαλλιών στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ζώνης του ευρώ.

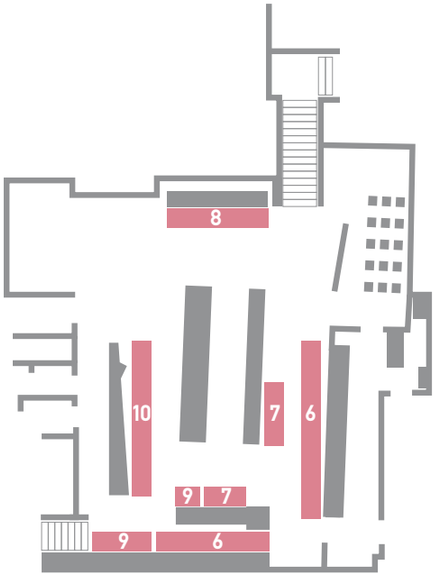

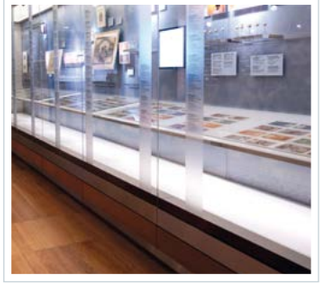
5. Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ (2008 - 2024)

Στην ενότητα αυτή δίδεται στον επισκέπτη η ευκαιρία να παρακολουθήσει την εξέλιξη της εποχής των κρίσεων, ξεκινώντας από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και καταλήγοντας μέχρι εκείνη που πυροδότησε η πανδημία COVID-19 το 2020.

Η ΜΟΝΙΜΗ ΕΚΘΕΣΗ

ΕΠΙΠΕΔΟ Β

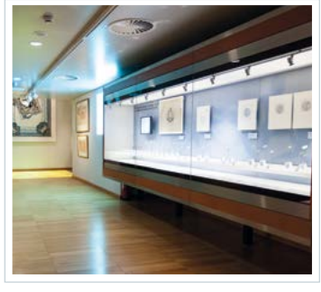
6. ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μια διαδρομή μέσα από όλες τις εκδόσεις τραπεζογραμματίων που πραγματοποίησε η Τράπεζα της Ελλάδος από το 1928, οπότε και ανέλαβε το εκδοτικό δικαίωμα από την Εθνική Τράπεζα, μέχρι το 2001. Ποικίλο εποπτικό υλικό, που αφορά τη διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής των τραπεζογραμματίων, βοηθά τον επισκέπτη να κατανοήσει την πορεία της ελληνικής οικονομίας.

7. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Παρουσιάζονται στον χώρο αυτόν τα νομίσματα του ελληνικού κράτους, από το 1828, οπότε σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε το πρώτο νεοελληνικό νομισματικό σύστημα από τον Κυβερνήτη του νεοσύστατου ελληνικού κράτους Ιωάννη Καποδίστρια, έως το 2001 και την ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ. Η ενότητα πλαισιώνεται με πλούσιο εποπτικό υλικό που αφορά τη διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής των νομισμάτων στο Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος (ΙΕΤΑ).

8. ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΔΡΑΧΜΩΝ

Η μοναδική προθήκη αυτής της ενότητας αποτελεί το ερέθισμα για ένα σύντομο πέρασμα από τα σημαντικότερα ιστορικά, πολιτιστικά και αθλητικά γεγονότα της περιόδου 1935-2002, με ελληνική θεματογραφία, μέσω των αναπαραστάσεων των αναμνηστικών κοπών που πραγματοποιήθηκαν με την ευκαιρία τους.

9. ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΚΕΡΜΑΤΑ ΕΥΡΩ

Στον χώρο αυτόν φιλοξενούνται τα σχέδια του πρώτου κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος και οι πρώτες κοπές όλων των κρατών-μελών. Παρουσιάζονται επίσης τα ελληνικά αναμνηστικά νομίσματα των 2 ευρώ.

10. ΜΑΚΕΤΕΣ ΤΡΑΠΕΖΟΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σε ένα ειδικά σχεδιασμένο έκθεμα, παρουσιάζονται ζωγραφικές μακέτες, έγχρωμα δοκίμια και προσχέδια των ελληνικών τραπεζογραμματίων που έχουν φιλοτεχνήσει οι καλλιτέχνες του ΙΕΤΑ.

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Σε κάθε ιστορική περίοδο αντιμετωπίστηκε διαφορετικά η παραγωγή και η χρήση του χρήματος, ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές, κοινωνικές ή οικονομικές συνθήκες και εμπορικές αναζητήσεις, καθώς και με τη διαθεσιμότητα των πρώτων υλών.

Η λέξη **χρῆμα** (από το αρχαιοελληνικό ρήμα **χρήομαι-χρῶμαι**=χρησιμοποιώ) στη νεοελληνική της εκδοχή προσδιορίζει το συναλλακτικό μέσο, καθώς και την «εις νόμισμα περιουσία», δηλαδή τα μετρητά. Νομίσματα, χαρτονομίσματα, τραπεζικές καταθέσεις, τρέχουσες επιταγές, κάρτες ανάληψης (cash cards), πιστωτικές κάρτες (credit cards) αποτελούν διάφορες μορφές αυτού που καλείται σήμερα **χρῆμα**.

ΠΡΩΤΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

ΑΝΤΙΠΡΑΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

Ο αντιπραγματισμός, δηλαδή η ανταλλαγή υλικών αγαθών σε πλεόνασμα, αποτέλεσε την πρώτη φάση της ιστορίας των συναλλαγών και συνεπώς του χρήματος. Αυτόν τον τρόπο συναλλαγών μπορούμε να τον παρακολουθήσουμε καλύτερα σε νεότερες κοινωνίες, όπως της Αφρικής, της Ωκεανίας κ.λπ., όπου μέχρι πρόσφατα τα αμοιβαίως αποδεκτά μέσα συναλλαγής είχαν διατροφικό ή ενδυματολογικό χαρακτήρα (γεωργικά προϊόντα, ζώα, αλάτι, δέρματα, κοχύλια, κ.λπ.) και κάλυπταν βασικές βιοτικές ανάγκες.

Ορμαθός κοχυλιών, Νέα Γουινέα.

Χαυλιόδοντας κάπρου, Νέα Γουινέα.

Μαργαριτοφόρο στρείδι, Νέα Γουινέα.

Στην Κίνα, η χρήση κοχυλιών ως μέσου συναλλαγής μαρτυρείται από τη 2η χιλιετία π.Χ. Ακόμη και στα τέλη του 17ου αι. μ.Χ., έμποροι από την Πορτογαλία, τη Βρετανία, την Ολλανδία και τη Γαλλία διεκπεραίωναν τις εμπορικές τους συναλλαγές στις αφρικανικές αγορές με κοχύλια.

Κοχύλια Cypraea, Ν.Α. Ασία και Αυστραλία.

Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΛΛΟΥ

Το μέταλλο (χρυσός, άργυρος, χαλκός, σίδηρος) αποτέλεσε ένα περαιτέρω βήμα διευκόλυνσης των συναλλαγών ήδη από τα μέσα της 3ης χιλιετίας. Σε αρχαίες αλλά και σε νεότερες πρωτογονες κοινωνίες, αντικείμενα με ορισμένο σχήμα και με αξία καθορισμένη με τη μέθοδο της ζύγισης (ράβδοι, τμήματα ράβδων, δακτυλίδια, κρίκοι, σφαιρίδια, τάλαντα, κ.λπ.), αλλά και χρηστικά αντικείμενα (τρίποδες, λέβητες, οβελοί, κοσμήματα, πολεμικός εξοπλισμός, κ.λπ.) αποτέλεσαν μέτρο αξίας διαφόρων αγαθών. Προσφέρονταν επίσης ως δώρα ή βραβεία, χρησίμευαν για πληρωμές αποζημιώσεων ή προστίμων, αποθησαυρίζονταν και, ενίοτε, σε πιο προηγμένες οικονομικά κοινωνίες, μεταφέρονταν ως εμπόρευμα.

Τα τάλαντα, μεταλλικές πλάκες που προσομοιάζουν ως προς το σχήμα τεντωμένα δέρματα βοδιών, ήταν σε χρήση από την 2η χιλιετία σε όλη τη Μεσόγειο. Το συγκεκριμένο χάλκινο τάλαντο, που βρέθηκε σε ναυάγιο στην Κύμη της Εύβοιας και χρονολογείται στα μέσα του 16ου αι. π.Χ., φυλάσσεται στο Νομισματικό Μουσείο Αθηνών.

Οι σιδερένιοι οβελοί, κατεξοχήν χρηστικά αντικείμενα για το ψήσιμο κρέατος, χρησιμοποιήθηκαν ευρέως στη Νότιο Ελλάδα ως μέσο συναλλαγής (από τα τέλη του 8ου έως τον 6ο αι. π.Χ.). Οι συγκεκριμένοι οβελοί προέρχονται από το Ηραίον του Άργους (αρχές 7ου αι. π.Χ.) και φυλάσσονται στο Νομισματικό Μουσείο Αθηνών.

Σίδηρος "kissi penny", Λιβερία, τέλη 19ου-μέσα 20ού αι.

Άργυρος (tical/"bullet money"), Ταϋλάνδη, 19ος αι.

Χαλκός (manilla), Δυτική Αφρική, 19ος-μέσα 20ού αι.

Άργυρος (larin / "fish-hook money"), Περσικός Κόλπος, 16ος-17ος αι.

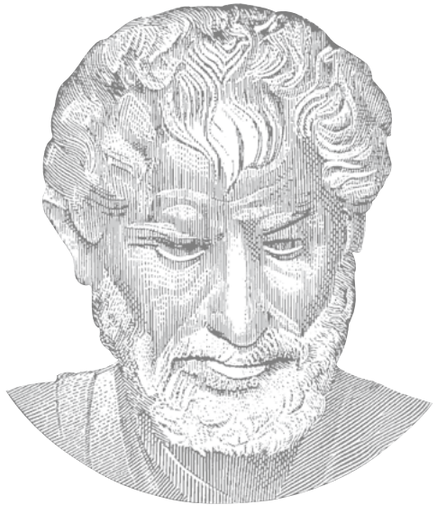
ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Η ΕΠΙΝΟΗΣΗ

Η επινόηση του νομίσματος στα τέλη του 7ου αι. π.Χ. θεωρείται επίτευγμα των Λυδών. Στη χώρα τους – και ειδικότερα στις όχθες του Πακτωλού ποταμού – αφθονούσε η πρώτη ύλη, το ήλεκτρον, φυσικό κράμα αργύρου και χρυσού. Ωστόσο, οι ευρηματικοί Έλληνες της Ιωνίας, οι οποίοι υιοθέτησαν σχεδόν ταυτόχρονα με τους Λυδούς την έκδοση νομισμάτων από ήλεκτρον, έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διάδοση του νομίσματος.

Σάμος, στατήρ από ήλεκτρον, περ. 600-550 π.Χ. (Νομισματικό Μουσείο Αθηνών).

«...οἷον δ' ὑπάλλαγμα τῆς χρείας τὸ νόμισμα γέγονε κατὰ συνθήκην: καὶ διὰ τοῦτο τοὔνομα ἔχει νόμισμα, ὅτι οὐ φύσει ἀλλὰ νόμῳ ἐστί, καὶ ἐφ' ἡμῖν μεταβαλεῖν καὶ ποιῆσαι ἄχρηστον...»

«Το νόμισμα επινοήθηκε λόγω ανάγκης, συμβατικά και για τον λόγο αυτόν ονομάζεται νόμισμα, διότι υπάρχει όχι κατά τη φύση, αλλά κατά σύμβαση και μπορεί να μεταβληθεί από εμάς και να καταστεί άχρηστο»

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, *Ηθικά Νικομάχεια*, Ε, 5, 11

Η μεγάλη εμπορική δραστηριότητα της Χίου, που οφείλεται στη στρατηγική θέση της νήσου στους θαλάσσιους δρόμους της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου, υπαγόρευσε την έκδοση νομίσματος από τα μέσα του 6ου αι π.Χ. Οι χιακοί αρχαϊκοί στατήρες από ήλεκτρον, που ανήκουν στην πρώτη περίοδο νομισματοκοπίας της πόλης, είναι ιδιαίτερα σπάνιοι. Η σφίγγα, το φτερωτό τέρας με το σώμα λιονταριού και το κεφάλι γυναίκας, υπήρξε το κατεξοχήν σύμβολο της Χίου και το έμβλημα που σφράγισε τα νομίσματά της σε όλες τις ιστορικές περιόδους της.

Χίος, στατήρ από ήλεκτρον, περ. 500 π.Χ.

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Η ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΚΟΠΙΑΣ

Στα μέσα περίπου του 6ου αι. π.Χ., πολλές ελληνικές πόλεις εγκαινίασαν την έκδοση νομισμάτων, κυρίως αργυρών. Οι αιγινήτικοι στατήρες (χελώνες), τα δίδραχμα της Κορίνθου (πώλοι), τα τετράδραχμα των Αθηνών (γλαύκες) θα ακολουθήσουν την αδάμαστη ενεργητικότητα των Ελλήνων, θα ταξιδέψουν στα πέρατα του τότε γνωστού κόσμου και θα συμβάλουν στην εξάπλωση της χρήσης του νομίσματος.

Αθήνα, αργυρό τετράδραχμο, περ. 449-404 π.Χ.

Η Αθήνα ήταν ανάμεσα στις πρώτες ελληνικές πόλεις οι οποίες υιοθέτησαν το νόμισμα (μέσα του 6ου αι. π.Χ.). Τα πλούσια μεταλλεία του Λαυρίου προσέφεραν τα απαραίτητα αποθέματα αργύρου. Το εικονογραφικό δίπτυχο της θεάς Αθηνάς με το ιερό πτηνό της, τη γλαύκα, υιοθετήθηκε για πρώτη φορά προς τα τέλη του 6ου αι. π.Χ. και έμελλε να σφραγίσει τα αθηναϊκά νομίσματα για περισσότερα από 400 χρόνια. Στα τέλη της αρχαϊκής εποχής, δύο νέες εικονογραφικές λεπτομέρειες θα προστεθούν στις παραστάσεις των δύο όψεων των τετραδράχμων, οι οποίες πιθανόν να απηχούν τις θριαμβευτικές νίκες κατά των Περσών (του Μαραθώνος το 490 π.Χ. και της Σαλαμίνος το 480 π.Χ.). Έτσι, στην εμπρόσθια όψη, το κράνος της θεάς κοσμείται με κλαδί ελιάς, ενώ στην οπίσθια ένας μικρός μηνίσκος (μισοφέγγαρο) απεικονίζεται αριστερά στο πεδίο πίσω από τη γλαύκα.
Η παραγωγή των αθηναϊκών τετραδράχμων κατά το δεύτερο ήμισυ του 5ου αι π.Χ. αποτέλεσε μία από τις μεγαλύτερες αριθμητικά σειρές αργυρών νομισμάτων που κόπηκαν κατά την ελληνική αρχαιότητα. Οι γλαύκες, όπως καθιερώθηκε να ονομάζονται, ταξίδεψαν σε τόπους μακρινούς διασχίζοντας όλη τη Μεσόγειο και έγιναν το πρώτο διεθνές νόμισμα της αρχαιότητας.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ

Η νομισματοκοπία από πολύτιμα μέταλλα υιοθετήθηκε από βασίλεια, ηγεμονίες και αυτοκρατορίες σε όλες σχεδόν τις εποχές, ως έκφραση πολιτικού κύρους και οικονομικής ευημερίας.

Οι οπισθότυποι των στατήρων του Φιλίππου Β΄ παραπέμπουν στις ολυμπιακές νίκες του βασιλέως. Στους χρυσούς απεικονίζεται η συνωρίδα (άρμα με δύο ίππους) που του χάρισε τη νίκη, ενώ στους αργυρούς ο νεαρός ιππέας κραδαίνει θριαμβευτικά κλαδί φοίνικα.

Φιλίππος Β΄, χρυσός στατήρ, περ. 359-336 π.Χ.

Φιλίππος Β΄, αργυρό τετράδραχμο, μεταθανάτια κοπή, περ. 323/2-315 π.Χ.

Φωκάς (602-610 μ.Χ.), νομισματοκοπείο Κωνσταντινούπολεως, σόλιδος.

ΤΟ ΧΑΛΚΙΝΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Η χρήση νομισμάτων από άλλα υλικά εκτός από χρυσό και άργυρο δεν αποτελεί σύγχρονη καινοτομία. Ήδη ο Έλληνας φιλόσοφος Πλάτων (427-347 π.Χ.) προτείνει τη χρήση νομίσματος από ευτελές μέταλλο για τις καθημερινές συναλλαγές. Περίπου στα τέλη του 4ου αι. π.Χ., οι Αθηναίοι, ύστερα από μακροχρόνιες επιφυλάξεις, επιδόθηκαν στην έκδοση χάλκινων νομισμάτων ενώ ο υπόλοιπος ελληνικός κόσμος και κυρίως οι ελληνικές αποικίες είχαν καθιερώσει τη χάλκινη νομισματοκοπία ήδη από τα μέσα του 5ου αιώνα. Ο **χαλκοῦς** των αρχαίων Ελλήνων θα μπορούσε να θεωρηθεί μία πρώτη μορφή πιστωτικού χρήματος.

Αθήνα, χάλκινο νόμισμα, 2ος αι. π.Χ.

Ιμέρα, Σικελία, χάλκινο ημίλιτρον, περ. 430 π.Χ.

«...ἐξεῖναι χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον κεκτῆσθαι μηδένα μηδενὶ ἰδιώτῃ, νόμισμα δὲ ἕνεκα ἀλλαγῆς τῆς καθ' ἡμέραν, ἣν δημιουργοῖς τε ἀλλάττεσθαι σχεδὸν ἀναγκαῖον, καὶ πᾶσιν ὁπόσων χρεία τῶν τοιούτων μισθοὺς μισθωτοῖς, δούλοις καὶ ἐποίκοις, ἀποτίνειν...»

«…Όλα αυτά απαιτούν την ύπαρξη νόμου που δεν θα επιτρέπει σε κανέναν ιδιώτη να έχει στην κατοχή του χρυσάφι ή ασήμι, αλλά μόνο νόμισμα για καθημερινές συναλλαγές, τις οποίες κανείς δεν μπορεί να αποφύγει όταν συναλλάσσεται με τεχνίτες και όταν χρειάζεται να πληρώσει μισθούς σε μισθωτούς, δούλους και εποίκους…»

ΠΛΑΤΩΝ, *Νόμοι*, Ε, 742a.

Η εκτεταμένη χρήση του χάλκινου νομίσματος στην κλασική και ελληνιστική αρχαιότητα, καθώς και στον ρωμαϊκό και βυζαντινό κόσμο, φανερώνει ανάπτυξη του εκχρηματισμού των καθημερινών συναλλαγών και των αστικών δραστηριοτήτων.
Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, αλλά και αργότερα, το χάλκινο νόμισμα υιοθετήθηκε και από άλλους λαούς, είτε υπό την επίδραση της «ελληνορωμαϊκής» παράδοσης είτε ανεξάρτητα.

Τα πρώτα χάλκινα νομίσματα της Κίνας, «δικέλλες» και «μαχαίρια», εκδόθηκαν στα τέλη του 7ου αι. ή στις αρχές του 6ου αι. π.Χ.

Zhao, Κίνα, χάλκινη «δικέλλα», περ. 475-221 π.Χ.

Jin, Κίνα, χάλκινο νόμισμα «μαχαίρι», περ. 475-221 π.Χ.

ΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΔΥΣΗ

Κατά τον 6ο αι. μ.Χ., η χάλκινη νομισματοκοπία καταργήθηκε στα βασίλεια της δυτικής Ευρώπης. Στα τέλη του 15ου αι., στο πλαίσιο της ανασυγκρότησης του αστικού πολιτισμού, η χάλκινη νομισματοκοπία αναβίωσε στη Δύση, παράλληλα με την κυκλοφορία νέων αργυρών νομισμάτων.

Βενετία, Ανδρέα Κονταρίνι (1368-1382), χρυσό ducat

Η Βενετία άρχισε να εκδίδει χρυσά νομίσματα γύρω στο 1284, ακολουθώντας την αναβίωση της χρυσής νομισματοκοπίας στη Δύση ήδη από το πρώτο μισό του 13ου αιώνα. Με τον τρόπο αυτόν δημιουργήθηκε στη Δύση ένα πολυμεταλλικό σύστημα (χρυσά, αργυρά νομίσματα και νομίσματα από κράμα αργύρου και χαλκού) που κάλυπτε ένα φάσμα νομισματικών υποδιαιρέσεων.

Ισπανία, Φερδινάνδος και Ισαβέλλα (1474-1507), διπλό excelente

Στα τέλη του 15ου και τις αρχές του 16ου αι., στην Ισπανία ανθεί η χρυσή νομισματοκοπία λόγω της μεταφοράς από την Κεντρική και Νότια Αμερική μεγάλου αριθμού χρυσών λαφύρων.

Μετς, περιοχή Λωρραίνης (περ. 1540), αργυρό gros

Στη Γαλλία από τον 14ο έως τον 16ο αι. λειτουργούσαν διάφορα τοπικά, εκκλησιαστικά ή πολιτικά, νομισματοκοπεία.

Στις αρχές του 17ου αι. εισέρευσε νέα ποσότητα αργύρου στα νομισματικά συστήματα της Ευρώπης, αλλά και του υπόλοιπου κόσμου, λόγω της ανακάλυψης πλούσιων κοιτασμάτων αργύρου στον Νέο Κόσμο (Αμερική). Η υποβάθμιση του ρόλου των αργυρών νομισμάτων στη Δύση κατά τη διάρκεια του 19ου αι. λόγω της καθιέρωσης του χρυσού ως πρότυπης μονάδας αξίας, η άρνηση πολλών κρατών μετά τον καταστρεπτικό Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο να κυκλοφορήσουν ευρέως χρυσό νόμισμα και η παγίωση του χάρτινου χρήματος μεταμόρφωσαν τα νομίσματα από πολύτιμα μέταλλα σε συλλεκτικά κομμάτια, σε αντικείμενα ανενεργού χρήματος και ενίοτε σε κοσμήματα.

Ολλανδία (1589), αργυρό leeuwendaalder

Τα αργυρά αυτά νομίσματα που εκδόθηκαν από τις Ηνωμένες Επαρχίες της Ολλανδίας προορίζονταν κυρίως για το εξωτερικό εμπόριο και έγιναν ιδιαίτερα δημοφιλή στην Ανατολική Μεσόγειο και την Ασία. Σύγχρονες απομιμήσεις αυτών των νομισμάτων εκδόθηκαν σε αποικίες της Β.Α. Αμερικής, από τη Βιρτζίνια έως τη Μασαχουσέτη.

Αυστρία, Μαρία Θηρεσία (1740-1780), αργυρό thaler

Τον 18ο αιώνα το αυστριακό τάλληρο κυκλοφορούσε παράλληλα με τα άλλα διεθνή εμπορικά νομίσματα, τα ολλανδικά leeuwendaalders και τα ισπανικά νομίσματα των 8 reales.

Ελβετική Δημοκρατία (1801), νομισματοκοπείο Βέρνης, αργυρό 4-franc

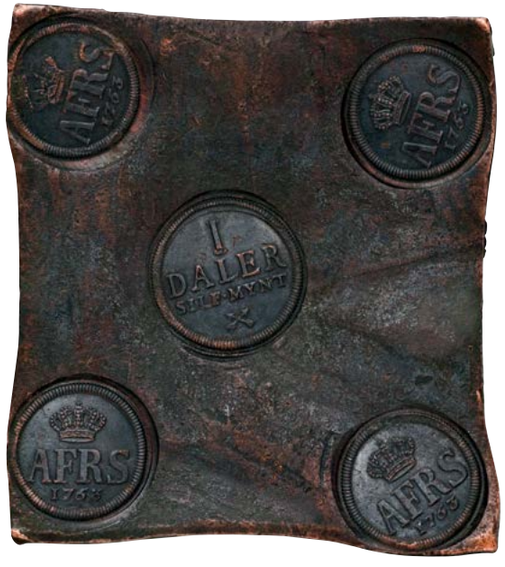
Καθώς η Ελβετική Δημοκρατία δεν διέθετε εθνικό νομισματοκοπείο, τα νομίσματα ½, 1, 2 και 4 φράγκων εκδόθηκαν κυρίως από τα νομισματοκοπεία της Βέρνης, της Βασιλείας και του Σόλοτουρν. Από το 1853 και εξής, όλα τα ελβετικά νομίσματα εκδίδονταν στο νομισματοκοπείο της Βέρνης.

ΤΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

Η εμπορική και αποικιακή επέκταση λόγω της ανακάλυψης των νέων χωρών και στη συνέχεια η εκβιομηχάνιση του δυτικού κόσμου επέφεραν σημαντικές μεταβολές στη μορφή του χρήματος. Η υπερπαραγωγή νομισμάτων από ευτελή μέταλλα (χαλκός, κράμα νικελίου και αργότερα αλουμίνιο), αλλά κυρίως η εμφάνιση και η σταδιακή καθιέρωση του χαρτονομίσματος, από τον 17ο αι. και εξής, παγίωσαν το πιστωτικό χρήμα. Η απελευθέρωση του χρήματος από τα δεσμά του πολύτιμου μετάλλου – η αξία του βασίζεται πλέον στη φερεγγυότητα του εκδότη και όχι στην αξία του υλικού κατασκευής του – και η συνεχιζόμενη εξέλιξη της τεχνολογίας των τραπεζικών και πιστωτικών εργασιών έχουν σήμερα μετατρέψει το χρήμα σε έναν αόρατο και άυλο, αλλά παντοδύναμο ρυθμιστή της ζωής μας.

Στη Δύση, τα πρώτα χαρτονομίσματα άρχισαν να εκδίδονται στα τέλη του 17ου αι. στη Σκανδιναβία, τη Βρετανία και την Αμερική. Ο πειραματικός χαρακτήρας των πρώτων προσπαθειών και η προκατάληψη των ανθρώπων για μια άγνωστη μορφή χρήματος δεν αποτέλεσαν ανασταλτικούς παράγοντες στη μελλοντική εξέλιξη του χαρτονομίσματος. Το χαρτονόμισμα, με την καθιέρωση κανόνων ορθής χρήσης και με τη συνεχιζόμενη βελτίωση των συνθηκών έκδοσής του, στους τρεις επόμενους αιώνες πέρασε από τη σφαίρα του πειράματος στη σφαίρα του ελέγχου και των ορθολογικών χειρισμών του κράτους και των κεντρικών τραπεζών.

Τα daler, νομίσματα σε μορφή φύλλου χαλκού, έφεραν ειδικά σφραγίσματα που δήλωναν την αξία τους (από ½ έως 10 dalers). Η Σουηδία, χαλκοπαραγωγός χώρα, προτού υιοθετήσει το σύστημα των χάλκινων κερμάτων εισήγαγε αυτό τον τύπο νομίσματος με στόχο τη συγκράτηση του μετάλλου εντός της χώρας και τη διατήρηση των τιμών του σε λογικά επίπεδα, σε μια εποχή που η ζήτηση ήταν μεγάλη λόγω της ανάκαμψης της δυτικής χάλκινης νομισματοκοπίας. Σταδιακά, το βαρύ και άβολο αυτό νόμισμα αντικαταστάθηκε από «πιστωτικά γραμμάτια».

Σουηδία, Αδόλφος Φρειδερίκος (1710-1771), χάλκινο «νόμισμα» 1 daler.

"The expedient, therefore, of symbolical money, which is no more than a species of what is called credit, is principally useful to encourage consumption, and to increase the demand for the produce of industry".

«Η επινόηση λοιπόν του συμβολικού χρήματος, το οποίο δεν είναι διαφορετικό από αυτό που ονομάζουμε πίστωση, χρησιμεύει στο να ενθαρρύνεται η κατανάλωση και να αυξάνεται η ζήτηση για τα προϊόντα της βιομηχανίας».

JAMES STEUART, *An Inquiry into the Principles of Political Economy*, London, 1767, Book II, Chapter XXVII.

ΤΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

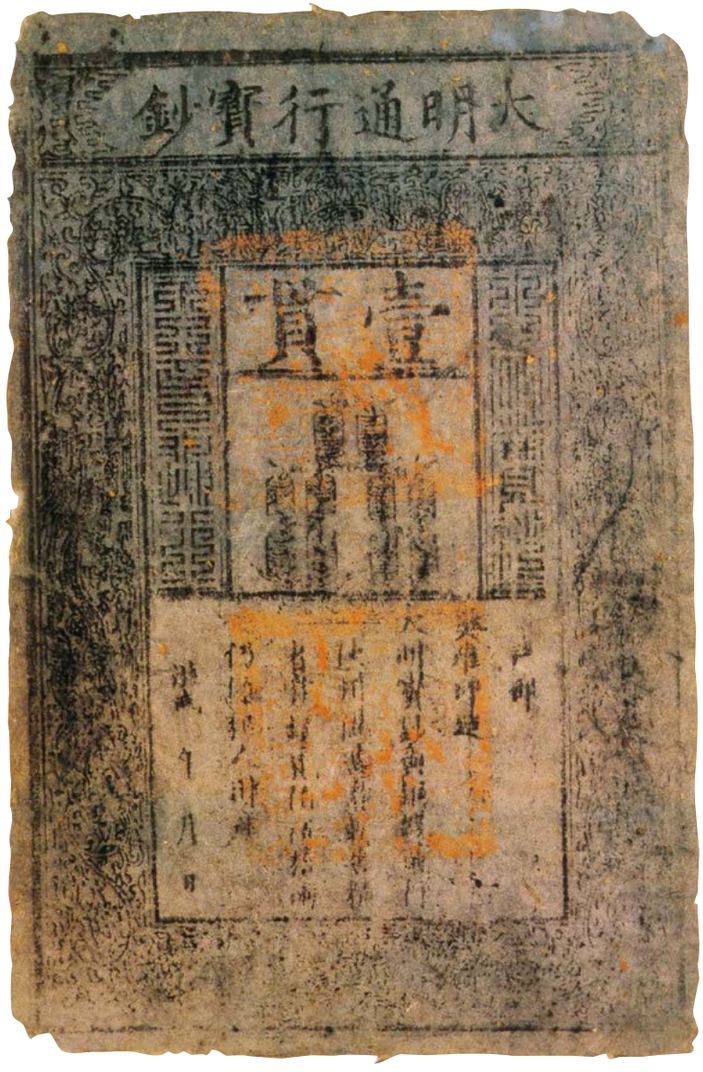

Χαρτονομίσματα διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών και εκδόσεων με παραστάσεις, ποικίλες διακοσμήσεις, περίτεχνα δάπεδα και κοσμήματα σε πολύχρωμες εκτυπώσεις.

Χαρτονόμισμα Κίνας που εκδόθηκε από το αυτοκρατορικό θησαυροφυλάκιο το 1287. Η επιγραφή στο κάτω μέρος δηλώνει ότι το χαρτονόμισμα προορίζεται να κυκλοφορεί μαζί με τα χάλκινα νομίσματα και όποιος το παραχαράσσει θα τιμωρείται. Η πρωτοπορία της Κίνας στην κυκλοφορία χαρτονομίσματος ανάγεται στις αρχές του 11ου αι. μ.Χ. (Νομισματικό Μουσείο Κίνας).

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Η σύγχρονη άυλη υπόσταση του χρήματος, τόσο από την άποψη των μορφών που παίρνει όσο και από τους τρόπους απόκτησής του, σε καμία περίπτωση δεν υπονομεύει τη δύναμή του. Αντιθέτως, ο «θεός του χρήματος» μεθοδεύει νέες τεχνικές, κυρίως σε επίπεδο χρηματιστηριακών αγορών και αγορών κεφαλαίων.

Πλαστικό χρήμα.
Ο πιο διαδεδομένος τρόπος συναλλαγών.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Τράπεζες κυρίως ιδιωτικού χαρακτήρα μαρτυρούνται στον αρχαίο ελληνικό κόσμο από τα τέλη του 5ου αι. π.Χ. Παρείχαν υπηρεσίες συναλλάγματος, φύλαξης νομισμάτων και τιμαλφών, και λειτουργούσαν ως ενεχυροδανειστήρια. Στον κύκλο εργασιών του αρχαίου τραπεζίτη εντάσσονταν επίσης εξοφλήσεις χρεών κατ' εντολή των πελατών και συναλλαγές μεσεγγυητικού χαρακτήρα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

Η ύπαρξη τραπεζιτών (argentarii) μαρτυρείται σε διάφορα σημεία της απέραντης ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Ο όρος δημόσιος ή πολιτικός τραπεζίτης, ο οποίος συναντάται σε γραπτές πηγές του 3ου και 4ου αι. μ.Χ., υποδηλώνει την ύπαρξη και δημόσιων τραπεζών κατά την περίοδο αυτή, μια πρακτική που εξαφανίστηκε στη διάρκεια του 5ου αιώνα. Η τραπεζική δραστηριότητα εγκαταλείπεται στα μεσαιωνικά βασίλεια της δυτικής Ευρώπης, σε αντίθεση με τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία.
Στο *Επαρχικό Βιβλίο* του 10ου αι., γίνεται αναφορά στη συντεχνία των τραπεζιτών της Κωνσταντινουπόλεως, οι οποίοι κυρίως εκτελούσαν πράξεις συναλλάγματος.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ ΣΤΟΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ

Η ανάπτυξη σταθερών διεθνών εμπορικών δικτύων, στα τέλη του 12ου αι. και στη διάρκεια του 13ου αι., οδήγησε τους Ιταλούς στην καθιέρωση συστημάτων που επέτρεψαν την εύκολη και χωρίς κινδύνους διακίνηση χρημάτων, π.χ. πιστωτικά σημειώματα έναντι τραπεζικών καταθέσεων. Ταυτόχρονα, άρχισε η χορήγηση πιστώσεων και δανείων, αναπτύχθηκαν οι τοκοφόροι λογαριασμοί καταθέσεων, καθώς και οι επιτόπιες τραπεζικές εργασίες. Οι εξελίξεις που παρατηρούνται από τα τέλη του 17ου αι. με τη σταδιακή επικράτηση του χάρτινου χρήματος οδήγησαν τις τράπεζες στον ρόλο που κατέχουν σήμερα στη σύγχρονη οικονομία. Η νεότερη τράπεζα είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα που αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην ενθάρρυνση της οικονομικής δραστηριότητας και των παραγωγικών επενδύσεων.

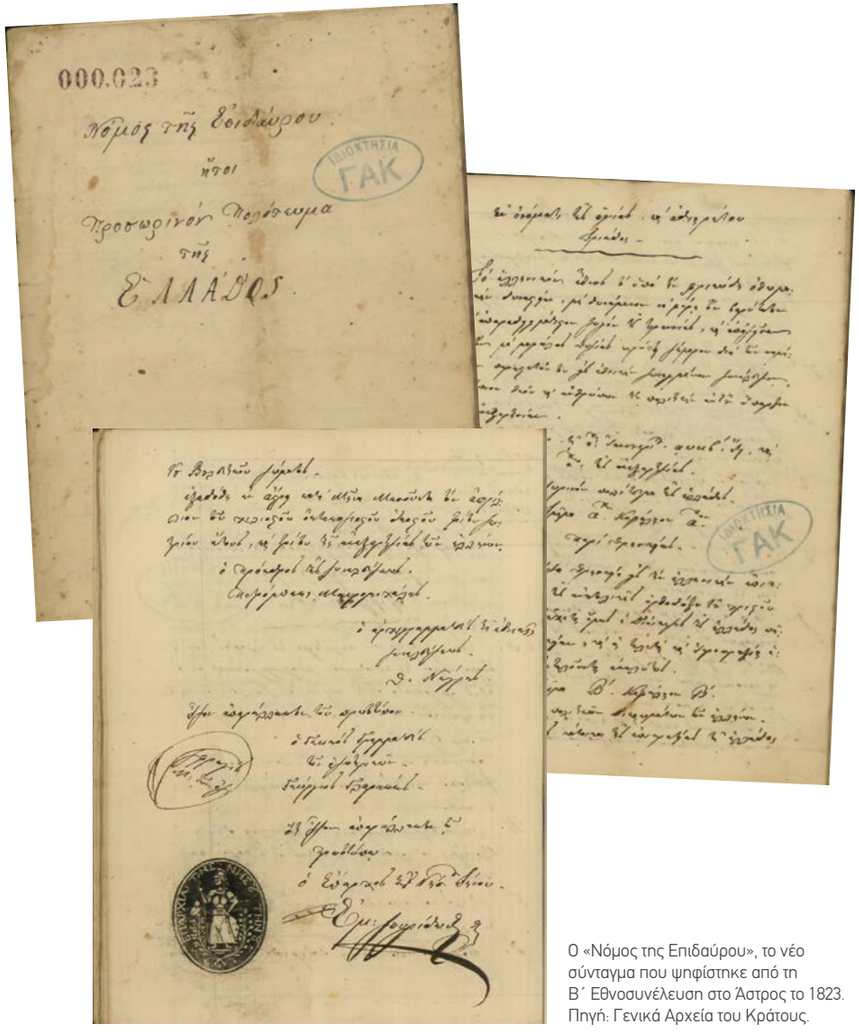

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (1828-2001)

Με την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου έληξε η αποκαλούμενη σήμερα «πρώτη παγκοσμιοποίηση» του 1870-1914. Ακολούθησε μια περίοδος ανακατατάξεων, μετασχηματισμών και κρίσης που επέτεινε τη διεθνή οικονομική ασυνεννοησία. Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, στη συνέχεια, υπήρξε μία από τις μεγαλύτερες τραγωδίες της Ιστορίας και -ταυτόχρονα- καταλύτης για τεράστιες αλλαγές στη γεωπολιτική και την ευρωπαϊκή οικονομία και κοινωνία. Μία από τις συνέπειες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ήταν η αναβίωση της ιδέας της ευρωπαϊκής ενοποίησης, η οποία οδήγησε μεταπολεμικά στην ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) το 1957.

ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ

Η συγκρότηση νομισματικού συστήματος υπήρξε μία από τις άμεσες προτεραιότητες του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Έτσι, σύμφωνα με το πρώτο Ελληνικό Σύνταγμα που ψηφίστηκε στην Α' Εθνοσυνέλευση της Επιδαύρου το 1822, η διαμόρφωση νομισματικού συστήματος περιλαμβανόταν στα κύρια καθήκοντα του Βουλευτικού και του Εκτελεστικού Σώματος.

Ο «Νόμος της Επιδαύρου», το νέο σύνταγμα που ψηφίστηκε από τη Β΄ Εθνοσυνέλευση στο Άστρος το 1823. Πηγή: Γενικά Αρχεία του Κράτους.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: ΦΟΙΝΙΚΑΣ (1828-1832)

Ο πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, Ιωάννης Καποδίστριας, θέσπισε για πρώτη φορά την περίοδο 1828-1829 εθνικό νομισματικό σύστημα που βασιζόταν στον άργυρο, με νομισματική μονάδα τον *φοίνικα*. Ο φοίνικας συμβόλιζε την πολιτική αναγέννηση της Ελλάδας και την οικονομική της αυτοτέλεια από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Την 1η Οκτωβρίου 1829 κυκλοφόρησαν τα πρώτα νομίσματα φοίνικα (με χάλκινες υποδιαιρέσεις).

Καποδίστριας, αργυρό νόμισμα 1 φοίνικα, 1828.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: ΦΟΙΝΙΚΑΣ (1828-1832)

ΕΚΔΟΣΗ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ (1831-1832)

Τον Ιούνιο του 1831 αποφασίστηκε η έκδοση χαρτονομισμάτων μη μετατρέψιμων σε μεταλλικό νόμισμα για τη χρηματοδότηση των μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων που συνδέονταν με τις αυξημένες δαπάνες αποκατάστασης προσφύγων από περιοχές υπό τουρκική κατοχή. Η δολοφονία του Καποδίστρια και η πολιτική αναταραχή που ακολούθησε δημιούργησαν περαιτέρω προβλήματα. Η προσπάθεια που καταβλήθηκε με την απόφαση της 4ης Ιανουαρίου 1832 να συνδεθεί η αξία του καταρρέοντος φοίνικα με τα εθνικά κτήματα ναυάγησε, συμβάλλοντας στην απαξίωση του όλου εγχειρήματος.

Το πρώτο Εθνικό Νομισματοκοπείο που λειτούργησε το Μάιο του 1829 στο Κυβερνείο της Αίγινας. Πηγή: ΕΛΙΑ.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας (1776-1831), πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδος. Λεπτομέρεια από χαρτονόμισμα των 500 δραχμών του 1945.

5 φοίνικες, 1831.

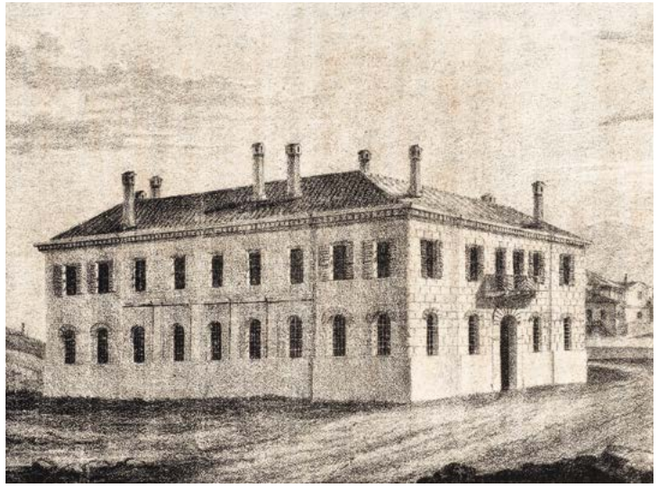
10 φοίνικες, 1831.

Η ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ (1833-1841)

Το 1833 η Αντιβασιλεία του Όθωνα όρισε τη Δραχμή ως νέα νομισματική μονάδα του ελληνικού κράτους και τον διμεταλλισμό ως νέο νομισματικό κανόνα. Η δραχμή αποτελούνταν κατά τα 9/10 από άργυρο και κατά το 1/10 από χαλκό. Το νέο νόμισμα κόπηκε στα νομισματοκοπεία του Μονάχου και του Παρισιού. Στο Μόναχο κόπηκαν επίσης χρυσά νομίσματα 20 δραχμών, καθώς και αργυρά πεντάδραχμα και μονόδραχμα. Το 1836 ιδρύθηκε το Νομισματοκοπείο Αθηνών, που εξειδικεύθηκε κυρίως σε χάλκινες υποδιαιρέσεις της δραχμής. Σημαντικό πρόβλημα του νέου νομισματικού συστήματος αποτελούσε η ευρεία κυκλοφορία τουρκικών, ισπανικών και άλλων νομισμάτων με τα οποία συναλλάσσονταν οι Έλληνες έμποροι εξαιτίας της περιορισμένης ποσότητας των κυκλοφορούντων ελληνικών νομισμάτων. Το Β.Δ. του 1833, με το οποίο απαγορευόταν «επί ποινή δημεύσεως» η αποδοχή τουρκικών νομισμάτων από τα Δημόσια Ταμεία, δεν κατάφερε να διακόψει την κυκλοφορία τους. Η δραχμή λειτουργούσε στην ουσία ως λογιστικό νομισματικό μέσο, ενώ τις συναλλακτικές ανάγκες ικανοποιούσαν φθαρμένα ξένα νομίσματα.

Όθων, χρυσό νόμισμα 20 δραχμών, 1833.

Το Νομισματοκοπείο Αθηνών στην Πλατεία Κλαυθμώνος. Πηγή: Γεννάδειος Βιβλιοθήκη, Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών.

Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (1841)

Η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (ΕΤΕ) το 1841 ως εμπορικής και εκδοτικής τράπεζας βοήθησε στη σταδιακή καθιέρωση της δραχμής με τη μορφή του τραπεζογραμματίου. Η ΕΤΕ, ακολουθώντας από την αρχή της λειτουργίας της συνετή πιστωτική πολιτική, καθώς και πολιτική ενσωμάτωσης επιφανών προσωπικοτήτων της οικονομικής ζωής στο Διοικητικό της Συμβούλιο, κατάφερε, διατηρώντας το τραπεζογραμμάτιό της μετατρέψιμο, να το επιβάλει σταδιακά ως μέσο συναλλαγής και να εμπεδώσει την εμπιστοσύνη του κοινού στο τραπεζικό σύστημα, παρέχοντας ταυτόχρονα άμεση χρηματική ενίσχυση για την ανόρθωση της οικονομίας.

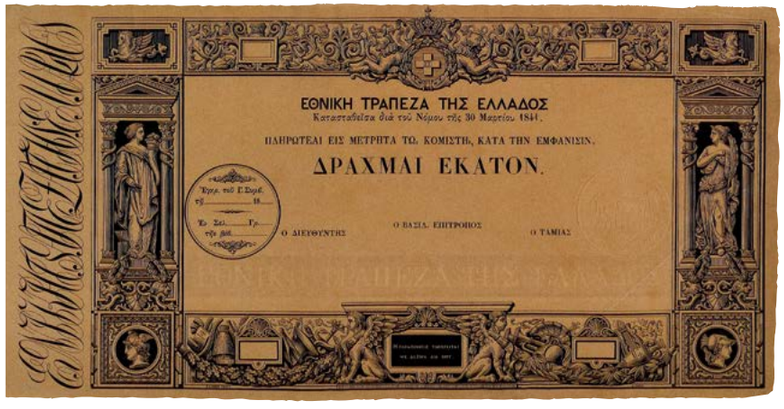
Νικηφόρος Λύτρας, «Ο Όθων κρατώντας το διάταγμα ίδρυσης της ΕΤΕ». Πηγή: ΕΤΕ.

Η ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΟΥ 1848

Η μόνη συγκυρία κατά την οποία η εμπιστοσύνη των συναλλασσομένων φάνηκε να κλονίζεται ήταν η επιβολή αναγκαστικής κυκλοφορίας τον Απρίλιο του 1848, όταν η ευρωπαϊκή νομισματική κρίση δημιούργησε έντονη ζήτηση μεταλλικού νομίσματος για πληρωμές στην αλλοδαπή. Η ΕΤΕ, με τη βοήθεια του κράτους, ανέστειλε τη μετατρεψιμότητα των τραπεζογραμματίων της και, ασκώντας περιοριστική πιστωτική πολιτική, κατάφερε να αποκαταστήσει σύντομα την εμπιστοσύνη, οπότε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους καταργήθηκε η αναγκαστική κυκλοφορία. Η επιτυχία αυτή καταξίωσε την ΕΤΕ στα μάτια του κοινού που συνέχισε να εμπιστεύεται τα τραπεζογραμμάτιά της.

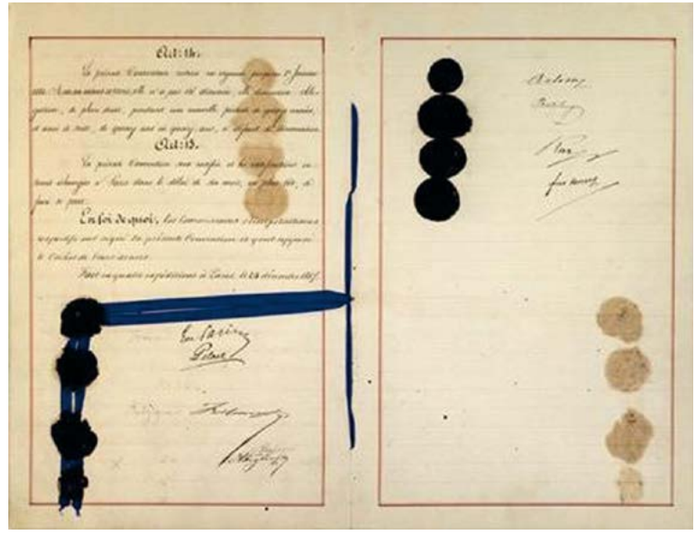
Όθων, νόμισμα 10 λεπτών, 1848.

Δοκίμιο χαρτονομίσματος 100 δραχμών της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, 1841.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΛΝΕ)

Τα προβλήματα στο νομισματικό σύστημα παρέμεναν και η έλλειψη μεταλλικού νομίσματος συνέχισε να δημιουργεί προβλήματα στις συναλλαγές. Κάποιες προσπάθειες που έγιναν στην περίοδο της βασιλείας του Όθωνα απέτυχαν, ωστόσο η μεγάλη ευκαιρία για την αναμόρφωση του νομισματικού συστήματος παρουσιάστηκε με την ίδρυση της ΛΝΕ (1865). Η ΕΤΕ ανέλαβε πρωτοβουλία και πέτυχε να πείσει τον πολιτικό κόσμο για τα πλεονεκτήματα της συμμετοχής της Ελλάδας στην Ένωση αυτή, αποδεχόμενη τον διμεταλλισμό, με αναλογία χρυσού/αργύρου 1/15,5.

Η Συνθήκη για την ίδρυση της Λατινικής Νομισματικής Ένωσης, 1865.

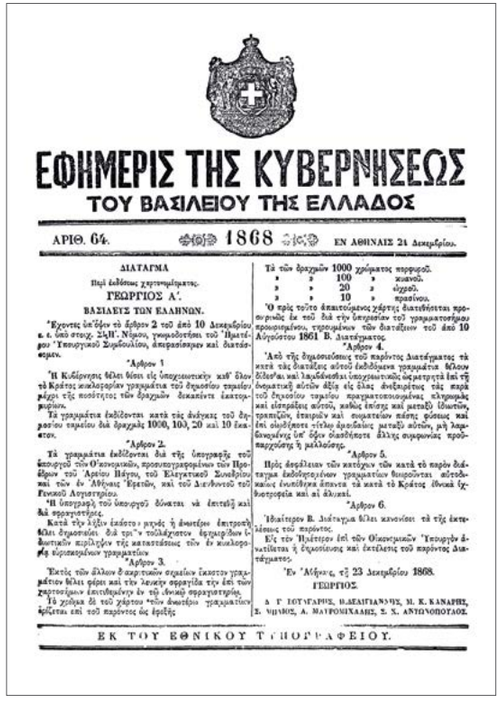
Γεώργιος Α΄, χρυσό νόμισμα 10 δραχμών, 1876.

ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΕΤΕ-ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Ήδη από το 1864, το εκδοτικό προνόμιο είχε παραχωρηθεί και στην Ιονική Τράπεζα, καθώς οι Ιόνιοι Νήσοι είχαν ενσωματωθεί στον εθνικό κορμό, δημιουργώντας προσδοκίες για παρόμοιες εξελίξεις στο άμεσο μέλλον. Η κορύφωση του κρητικού αγώνα και η επιθυμία της κυβέρνησης Βούλγαρη να συνδράμει την πάλη του κρητικού λαού οδήγησαν σε ρήξη της κυβέρνησης με την ΕΤΕ, η οποία αρνείτο να εκχωρήσει τα μεταλλικά της διαθέσιμα στην κυβέρνηση για τη χρηματοδότηση των πολεμικών προετοιμασιών και να εκδώσει χαρτονόμισμα. Το 1868 η κυβέρνηση εξέδωσε διάταγμα «περί εκδόσεως κυβερνητικού χαρτονομίσματος», το οποίο στην ουσία αφαιρούσε το εκδοτικό προνόμιο της ΕΤΕ. Το αποτέλεσμα ήταν η μαζική επιστροφή στην Τράπεζα των τραπεζογραμματίων της προς εξαργύρωση. Η επίθεση στα μεταλλικά διαθέσιμά της οδήγησε στην αναστολή της μετατρεψιμότητας των τραπεζογραμματίων της.

Ο Δημήτριος Βούλγαρης (1802-1877).
Πηγή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡΙΘ. 64. 1868 ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 24 Δεκεμβρίου.

ΔΙΑΤΑΓΜΑ
περί εκδόσεως χαρτονομίσματος.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'.
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ.

"Αρθρον 1

"Αρθρον 2.

"Αρθρον 3.

"Αρθρον 4.

"Αρθρον 5.

"Αρθρον 6.

Έν Αθήναις, τῇ 23 Δεκεμβρίου 1868.
ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ.

ΦΕΚ της 23ης Δεκεμβρίου 1868, όπου δημοσιεύεται το Βασιλικό Διάταγμα περί εκδόσεως χαρτονομίσματος.
Πηγή: Βουλή των Ελλήνων.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΔΑΦΙΚΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ (1877-1882)

Η απελευθέρωση περιοχών από τον τουρκικό ζυγό, καθώς και η ενσωμάτωσή τους στον εθνικό κορμό επιβάρυναν υπέρμετρα με επιπρόσθετες δαπάνες τον ήδη ελλειμματικό προϋπολογισμό. Η κυβέρνηση στηρίχθηκε αποκλειστικά στη νομισματική χρηματοδότηση και το 1877 επέβαλε για τρίτη φορά αναγκαστική κυκλοφορία, δηλαδή αναστολή της μετατρεψιμότητας του νομίσματος. Τα νέα δάνεια που συνάφθηκαν τόσο με εγχώριες τράπεζες όσο και με αλλοδαπούς κεφαλαιούχους συσσώρευσαν σημαντικό δημόσιο χρέος και αύξησαν κατά πολύ τη νομισματική κυκλοφορία, καθιστώντας τη διαχείριση της νομισματικής πολιτικής δύσκολο εγχείρημα.

Χάρτης της Ελλάδας. Οριοθέτηση των βορείων συνόρων, δεκαετία 1880.
Πηγή: ΕΛΙΑ.

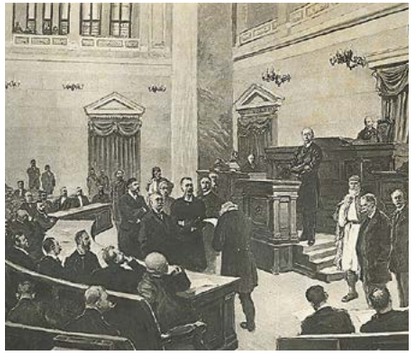
Χάρτης της Ελλάδας. Προσάρτηση της Θεσσαλίας, 1881.
Πηγή: ΕΛΙΑ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΝΕΑΣ ΔΡΑΧΜΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΑΙΡΗ ΕΠΑΝΑΦΟΡΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΤΡΕΨΙΜΟΤΗΤΑΣ (1882-1885)

Η κυβέρνηση Τρικούπη κατέβαλε προσπάθεια για τη συμμετοχή της δραχμής στη ΛΝΕ με τη νομισματική μεταρρύθμιση του 1882. Η εισαγωγή της νέας δραχμής, που αντιστοιχούσε σε 1,12 παλαιές, αποσκοπούσε στη δραστική μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, την άρση της αναγκαστικής κυκλοφορίας και τη γενικότερη αποκατάσταση της εμπιστοσύνης. Το 1885, η επαναφορά της μετατρεψιμότητας των τραπεζογραμματίων και η υιοθέτηση του κανόνα χρυσού καλλιέργησαν ελπίδες για την ομαλοποίηση της νομισματικής κατάστασης, οι οποίες όμως αποδείχθηκαν πρόσκαιρες. Η κινητοποίηση των ενόπλων δυνάμεων έπειτα από τις νέες πολεμικές αναταραχές στα βόρεια σύνορα της χώρας οδήγησε τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους στην επανάληψη του δημόσιου δανεισμού και στην αναστολή, για τέταρτη φορά, της μετατρεψιμότητας των τραπεζογραμματίων.

Π. Μαθιόπουλος, «Χ. Τρικούπης».
Πηγή: Βουλή των Ελλήνων.

Συνεδρίαση της Βουλής των Ελλήνων. Ο Χαρίλαος Τρικούπης στο βήμα.
Πηγή: Βουλη των Ελλήνων (αρχείο Τσαγκάρη).

Γεώργιος Α΄, αργυρό νόμισμα 1 δραχμής, 1868.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΣΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΤΡΕΨΙΜΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΤΩΧΕΥΣΗ (1885-1897)

Τα επόμενα χρόνια η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε έντονα υπό την επίδραση σημαντικών έργων υποδομής, αλλά και ο δημόσιος δανεισμός έλαβε τεράστιες διαστάσεις. Η πτώση της τιμής ενός κύριου εξαγωγικού προϊόντος της χώρας, της σταφίδας, υπό συνθήκες υπερπαραγωγής, οδήγησε την οικονομία στα όριά της, με αποτέλεσμα το ελληνικό κράτος να κηρύξει πτώχευση το 1893 διά στόματος του Πρωθυπουργού Χ. Τρικούπη και να εισέλθει σ' έναν φαύλο κύκλο αναζήτησης πόρων για τη συντήρηση του κρατικού μηχανισμού. Η κατάσταση αυτή οδήγησε σε ραγδαία υποτίμηση του εθνικού νομίσματος και σε υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα, που κλόνισαν την εμπιστοσύνη του κοινού. Οι συνθήκες επιδεινώθηκαν περαιτέρω με την ήττα στον ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897 και την επιβολή του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου (ΔΟΕ).

Γελοιογραφίες της εποχής.
Πηγή: ΕΛΙΑ.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΙΕΘΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ (ΔΟΕ) ΣΤΗΝ ΕΞΥΓΙΑΝΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ (1897-1910)

Ο ΔΟΕ επέβαλε ένα αυστηρό πρόγραμμα δημοσιονομικής και νομισματικής διαχείρισης που οδήγησε την ελληνική οικονομία σε περαιτέρω ύφεση και ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού στη μετανάστευση. Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή του ΔΟΕ εισέπραττε φόρους αντί του Ελληνικού Δημοσίου και επέβλεπε την ετήσια απόσυρση πληθωριστικού χρήματος από την κυκλοφορία. Παρά το υψηλό κόστος που κλήθηκε να πληρώσει η ελληνική οικονομία, επιτεύχθηκε στα πρώτα χρόνια του 20ού αιώνα η δημοσιονομική εξυγίανση και η ανάκαμψη του εθνικού νομίσματος.

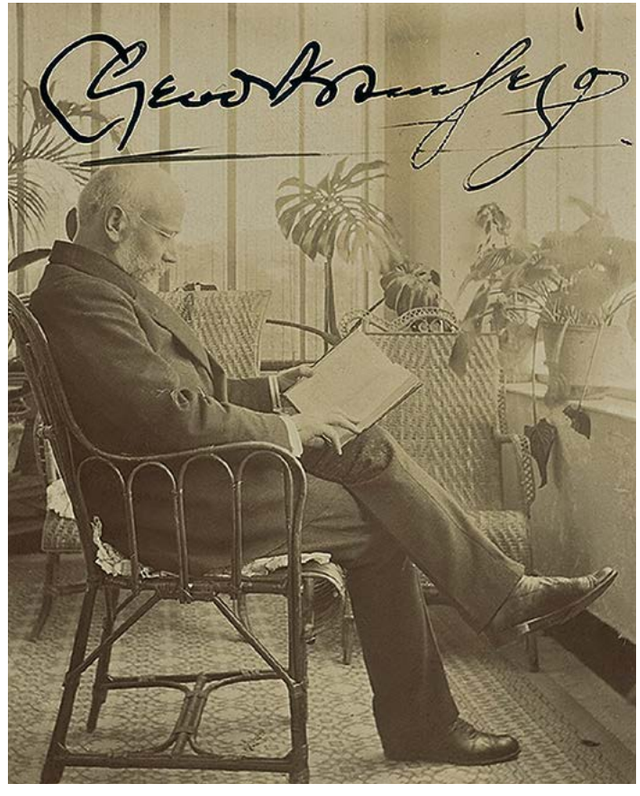

Γύψινο πρόπλασμα 1 δραχμής του Γεωργίου Α΄, 1910.

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΔΡΑΧΜΗ

Η ΔΡΑΧΜΗ ΣΕ ΚΑΙΡΟ ΠΟΛΕΜΟΥ (1912-1918)

Αρχικά, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι (1912-1913) και ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918) δεν είχαν επιπτώσεις στην αξία του νομίσματος, καθώς μετά το 1914 και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες βρίσκονταν σε εμπόλεμη κατάσταση. Το γεγονός αυτό απέτρεπε τις εκροές χρυσού και συναλλάγματος και ευνοούσε τις εισροές. Από τις 16 Ιουνίου 1915, η δραχμή εγκατέλειψε το φράγκο και συνδέθηκε με τη στερλίνα, ενώ έναν χρόνο αργότερα συνδέθηκε με το δολάριο. Τον Νοέμβριο του 1916, παρά τον Εθνικό Διχασμό, η ελληνική οικονομία παρέμενε υγιής, γεγονός που οφειλόταν στα μεταναστευτικά και ναυτιλιακά εμβάσματα, καθώς και στις δαπάνες των συμμαχικών δυνάμεων για τα στρατεύματά τους στη Μακεδονία. Με την είσοδο της χώρας στον πόλεμο τον Ιούνιο του 1917, το υψηλό κόστος των στρατιωτικών επιχειρήσεων στο Μακεδονικό μέτωπο επισώρευσε μεγάλα βάρη στον προϋπολογισμό. Η κυβέρνηση Βενιζέλου χρηματοδότησε τις υψηλές αμυντικές δαπάνες με εσωτερικό και εξωτερικό δανεισμό. Παράλληλα, επιβλήθηκαν έλεγχοι των εξωτερικών συναλλαγών.

Ελευθέριος Βενιζέλος (1864-1936). Πηγή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

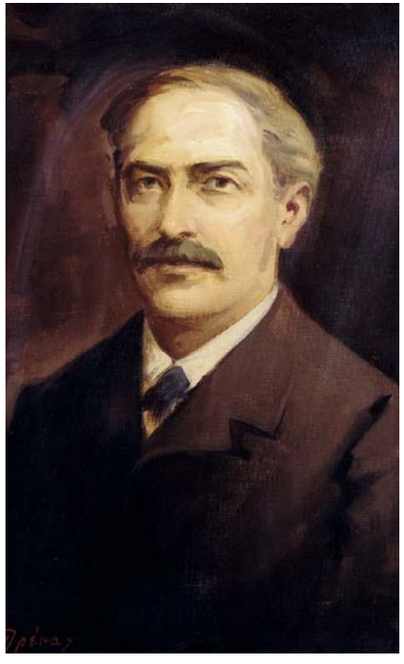
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΔΡΑΧΜΗ

ΣΥΜΜΑΧΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ

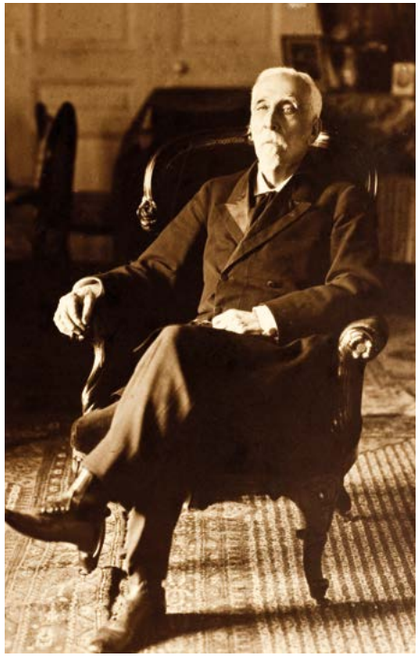
Το 1918 το κράτος επέτρεψε στην ΕΤΕ να εκδίδει τραπεζογραμμάτια έναντι πιστώσεων που θα χορηγούνταν στην Ελλάδα μεταπολεμικά από τους Συμμάχους (πρόκειται για τις λεγόμενες *συμμαχικές πιστώσεις*). Η νομισματική κατάσταση άρχισε να παίρνει αρνητική τροπή με την ελληνική χρηματιστηριακή κρίση του 1918 και τη ραγδαία επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου το πρώτο εξάμηνο του 1919, γεγονότα που οδήγησαν στον κίνδυνο εξάντλησης των συναλλαγματικών διαθεσίμων της ΕΤΕ. Συνέπεια αυτών των εξελίξεων ήταν η εγκατάλειψη από την ΕΤΕ της σταθερής ισοτιμίας δραχμής/δολαρίου και η υιοθέτηση πολιτικής κυμαινόμενων ισοτιμιών, με προσαρμογή της επίσημης ισοτιμίας της δραχμής στην αγοραία αξία της. Η κυβερνητική αλλαγή του 1920 επέτεινε τη νομισματική επιδείνωση, καθώς έγινε γνωστό ότι οι συμμαχικές πιστώσεις δεν θα εκταμιεύονταν και η υπάρχουσα κυκλοφορία ήταν συνεπώς ακάλυπτη.

ΤΟ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟ ΔΑΝΕΙΟ ΤΟΥ 1922

Η ανάγκη χρηματοδότησης των πολεμικών δαπανών, ιδιαίτερα της Μικρασιατικής Εκστρατείας, οδήγησε σε νέα επιδείνωση της δημοσιονομικής και νομισματικής κατάστασης. Η έκδοση χαρτονομίσματος ήταν η μόνη δυνατότητα που είχε η κυβέρνηση για τη χρηματοδότηση του πολεμικού προϋπολογισμού. Υπό την πίεση της ανάγκης για εξεύρεση πόρων, το κράτος προέβη στις 25 Μαρτίου 1922 στην έκδοση του πρώτου «αναγκαστικού» δανείου, ύψους 1,3 δισεκ. δρχ., με το οποίο τα τραπεζογραμμάτια της ΕΤΕ κόπηκαν στα δύο. Το ένα μέρος του χαρτονομίσματος αντιπροσώπευε το ήμισυ της αξίας του και το άλλο ανταλλάχθηκε με έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου.

Π. Πρέκας, «Δημήτριος Ράλλης». Πηγή: Βουλή των Ελλήνων.

Ο Στέφανος Δραγούμης (1842-1923), Πηγή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

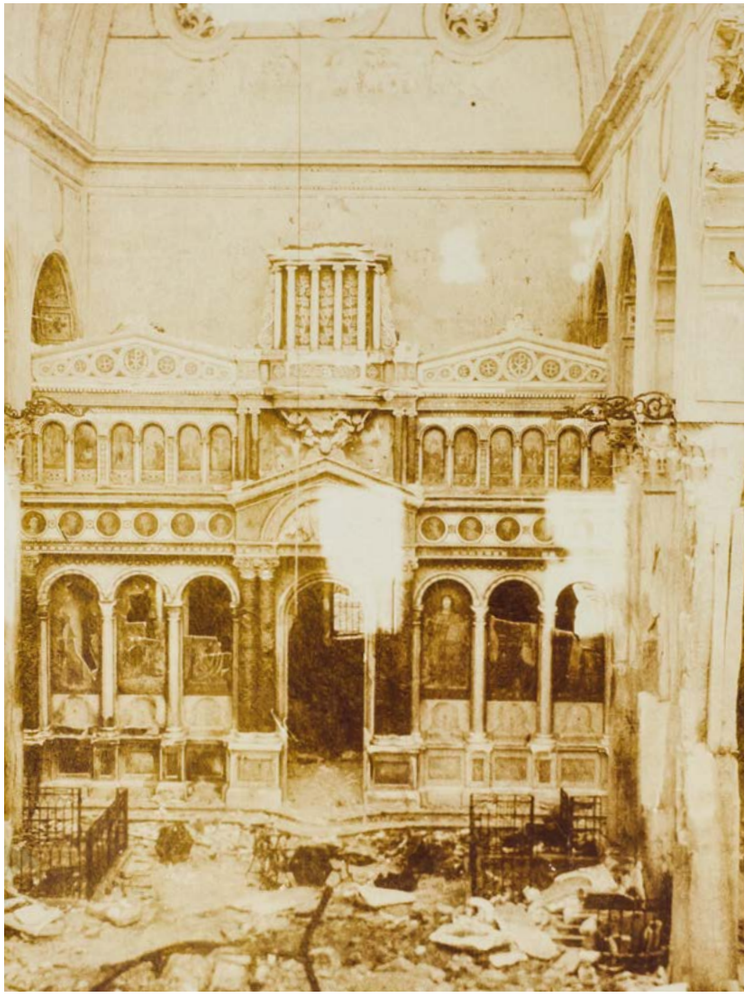
«Η δίκη των εξ», Αθήνα 1922, Πηγή: ΕΛΙΑ.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, διχοτομημένα χαρτονομίσματα 5 και 100 δραχμών, 1922.

ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ (1922-1928)

Η περίοδος 1922-1928 ήταν ιδιαίτερα δύσκολη για τη δημοσιονομική και νομισματική κατάσταση της χώρας. Η Μικρασιατική καταστροφή είχε ως αποτέλεσμα την εισροή 1,5 εκατομμυρίου προσφύγων, δηλαδή ο πληθυσμός αυξήθηκε κατά περίπου 30%, και ανήγαγε σε προτεραιότητα του ελληνικού κράτους την άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Τα δάνεια που χορήγησε η διεθνής κοινότητα προς την ελληνική κυβέρνηση ανακούφισαν προσωρινά το δημόσιο ταμείο, χωρίς ωστόσο να επιλύσουν το οικονομικό πρόβλημα της χώρας. Παρά τη σύναψη και νέου αναγκαστικού δανείου το 1926, η οικονομική συγκυρία δεν βελτιώθηκε και η αξία της δραχμής παρουσίασε έντονες διακυμάνσεις μεταξύ 1922-1926 με υποτιμητικές τάσεις.

Η καταστροφή της Σμύρνης, 1922. Πηγή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Η καταστροφή της Σμύρνης, 1922. Πηγή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

Πρόσφυγες της Μικρασιατικής καταστροφής, 1922-1928. Πηγή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΔΡΥΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ (1927)

Η νομισματική αναστάτωση που προκλήθηκε στην Ελλάδα ως αποτέλεσμα της Μικρασιατικής Καταστροφής και η ανάγκη άσκησης κοινωνικής πολιτικής έθεσαν στις κυβερνήσεις πρωτόγνωρα διλήμματα. Οι ανάγκες της ελληνικής οικονομίας του Μεσοπολέμου σε ξένα κεφάλαια οδήγησαν την κυβέρνηση να καταφύγει, τον Μάρτιο του 1927, στη Δημοσιονομική Επιτροπή της Κοινωνίας των Εθνών (ΚτΕ), ζητώντας την εγγύησή της για τη χορήγηση δανείου στην Ελλάδα. Η ΚτΕ απέστειλε τετραμελή επιτροπή υπό τον Joseph Avenol για τη μελέτη της οικονομικής κατάστασης της χώρας. Η επιτροπή έθεσε τη μεταρρύθμιση του τραπεζικού συστήματος ως βασική προϋπόθεση για την παροχή εγγύησης προκειμένου να χορηγηθεί δάνειο. Ιδιαίτερη μνεία γινόταν στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΤΕ), η οποία ασκούσε τότε ταυτόχρονα το εκδοτικό δικαίωμα και εμπορικές τραπεζικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται σοβαρά προβλήματα στη διαχείριση της νομισματικής κυκλοφορίας.

Η επιτροπή πρότεινε να περιοριστεί η ΕΤΕ στις αρμοδιότητες της κεντρικής τράπεζας, όμως η ΕΤΕ αντιτάχθηκε στο σχέδιο. Υπό την πίεση των γεγονότων, δέχθηκε στη συνέχεια να αποχωριστεί το εκδοτικό δικαίωμα και να το παραχωρήσει σε μια νέα, αμιγώς εκδοτική κεντρική τράπεζα. Έτσι, στις 15 Σεπτεμβρίου 1927 υπογράφηκε το Πρωτόκολλο της Γενεύης, με το οποίο ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) με σκοπό να αναλάβει το μονοπώλιο της έκδοσης νομίσματος και της αγοραπωλησίας χρυσού και συναλλάγματος. Με την ίδρυση της ΤτΕ, η Ελλάδα εναρμονίστηκε με τα διεθνώς κρατούντα την εποχή εκείνη στον τομέα της διαχείρισης της νομισματικής πολιτικής. Παράλληλα, η δραχμή συνδέθηκε με τη στερλίνα (στο 1/15 της προπολεμικής της αξίας, δηλαδή 375 δρχ./λίρα) και τον χρυσό.

Η αίθουσα συναλλαγών της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928.

Το κλειδί της οικίας Σημαντήρα, όπου στεγάστηκαν υπηρεσίες της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928.

Η πρόσοψη της οικίας Σημαντήρα.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (1928-1932)

Η νέα εκδοτική τράπεζα άρχισε τις εργασίες της στις 14 Μαΐου 1928, αναλαμβάνοντας τα στοιχεία του ενεργητικού της ΕΤΕ που σχετίζονταν με το εκδοτικό προνόμιο, μετά από έντονες αντιπαραθέσεις όσον αφορά το ύψος του καλύμματος σε χρυσό από το εκδοτικό προνόμιο που θα έπρεπε να μεταβιβαστεί στην ΤτΕ. Πρώτος Διοικητής της ανέλαβε ο Αλέξανδρος Διομήδης, έως τότε Διοικητής της ΕΤΕ, και Υποδιοικητής ο Εμμανουήλ Τσουδερός. Το κατεξοχήν μέσο παρέμβασης της ΤτΕ στην οικονομία, τουλάχιστο μέχρι τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν το προεξοφλητικό επιτόκιο και, δευτερευόντως, το ποσοστό υποχρεωτικών καταθέσεων. Σε πρώτη φάση ήταν πολύ δύσκολο να αντιμετωπιστεί το χρηματοοικονομικό εκτόπισμα της ΕΤΕ με τη χρήση του προεξοφλητικού επιτοκίου, στην πορεία όμως, και υπό την πίεση της συγκυρίας, η ΤτΕ κατέστη διαμορφωτής της νομισματικής πολιτικής στην Ελλάδα.

Η έναρξη της λειτουργίας της ΤτΕ συνέπεσε με μια δύσκολη οικονομική συγκυρία, εγχώρια και διεθνή. Η χρηματιστηριακή κρίση του Οκτωβρίου του 1929 στη Νέα Υόρκη και η παγκόσμια ύφεση που ακολούθησε δημιούργησαν κλίμα ανασφάλειας στην εγχώρια τραπεζική αγορά και έθεσαν σε δοκιμασία την πολιτική της νομισματικής σταθεροποίησης. Η αναστολή ισχύος του κανόνα χρυσού-συναλλάγματος από τη Βρετανία τον Σεπτέμβριο του 1931 έθεσε εν αμφιβόλω τη μετατρεψιμότητα της δραχμής σε συνάλλαγμα χρυσής βάσης. Η συνεχιζόμενη διαρροή των συναλλαγματικών διαθεσίμων της ΤτΕ ανάγκασε το κράτος να λάβει μέτρα προστασίας του εθνικού νομίσματος για να αποτρέψει την ολική κατάρρευση του νομισματικού συστήματος. Από τον Σεπτέμβριο του 1931 εγκαταλείφθηκε η σύνδεση της δραχμής με τη στερλίνα και τον χρυσό, ενώ η Διοίκηση της ΤτΕ αποφάσισε να συνδέσει τη δραχμή με το δολάριο, που διατηρούσε σταθερή σχέση με τον χρυσό. Επίσης, εισήχθησαν ποσοτικοί περιορισμοί στις εισαγωγές και ανεστάλησαν οι πληρωμές τοκοχρεολυσίων προς το εξωτερικό. Επιπλέον, δραχμοποιήθηκαν οι πληρωμές σε συνάλλαγμα, με αξία χαμηλότερη αυτής που ίσχυε στην αγορά. Με τις ενέργειες αυτές αποφεύχθηκαν τα χειρότερα, ιδίως η πιθανότητα τραπεζικής κρίσης στη χώρα. Ο Α. Διομήδης παραιτήθηκε στις 29.9.1931, μετά από διαφωνίες που είχε με τον πρωθυπουργό Ε. Βενιζέλο, και τη θέση του κατέλαβε ο μέχρι τότε Υποδιοικητής Ε. Τσουδερός.

Δ. Κοκότσης, «Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Α. Διομήδης», 1931.

Τράπεζα της Ελλάδος, επισημασμένο χαρτονόμισμα 50 δραχμών, 1928.

Τράπεζα της Ελλάδος, επισημασμένο χαρτονόμισμα 5.000 δραχμών, 1928.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΩΜΩΝ (1932-1940)

Τα μέτρα της κυβέρνησης Βενιζέλου βοήθησαν τα επόμενα χρόνια να συγκρατηθούν τα δημοσιονομικά και εμπορικά ελλείμματα και να σταθεροποιηθεί η δραχμή, με συνέπεια τη σταδιακή αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των αγορών και την αύξηση των διαθεσίμων της ΤτΕ σε χρυσό και συνάλλαγμα. Άλλωστε, με την πτώχευση του ελληνικού κράτους, η ΤτΕ ανέλαβε σταθεροποιητικό ρόλο, προσαρμόζοντας τις πιστώσεις της στην αντίστοιχη ζήτηση σύμφωνα με την πορεία της οικονομικής συγκυρίας. Στόχοι της ήταν ο έλεγχος και η τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, η πιστοδότηση της οικονομίας και ο έλεγχος του συναλλάγματος. Η ΤτΕ, στηριζόμενη στην απόφαση τής 29.6.1932 «περί δραχμοποίησης των εις χρυσόν οφειλών του Δημοσίου», έλεγξε τη νομισματική κυκλοφορία, μείωσε σταδιακά το κόστος του χρήματος και χαμήλωσε το προεξοφλητικό επιτόκιο, ενώ εκμεταλλεύθηκε την ευνοϊκή συγκυρία που δημιούργησε η υποτίμηση του δολαρίου το 1933 και αύξησε τα συναλλαγματικά της διαθέσιμα. Από τον Ιούνιο του 1933 έως το 1936 η δραχμή συνδέθηκε, μέσω του ελβετικού φράγκου, με τον Συνασπισμό Χρυσού (Gold Bloc). Στη συνέχεια η ΤτΕ συνέδεσε τη δραχμή με τη στερλίνα. Η προσωρινή κρίση, που εκδηλώθηκε με μαζική ανάληψη τραπεζικών καταθέσεων τον Αύγουστο του 1939, αντιμετωπίστηκε με επιτυχία.

Με τη σώφρονα πολιτική που άσκησε την περίοδο αυτή, η ΤτΕ απέκτησε σταδιακά όλο και κεντρικότερο ρόλο στην εθνική οικονομία, αναλαμβάνοντας αργά αλλά σταθερά τον ρόλο που ασκούσε προηγουμένως η Εθνική Τράπεζα. Ανέλαβε σταδιακά τις εισπράξεις και πληρωμές για λογαριασμό του κράτους, καθώς και την ευθύνη για την τήρηση της συναλλαγματικής πολιτικής. Επίσης, κάλυπτε με δάνεια πιστωτικές ανάγκες του Δημοσίου, ενώ από το 1933 της ανατέθηκε η διαχείριση της εξυπηρέτησης του εξωτερικού δημόσιου χρέους. Τέλος, συνέβαλε στην οργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος με τη δημιουργία των γραφείων συμψηφισμού, τη λειτουργία του μέτρου των υποχρεωτικών ταμειακών διαθεσίμων και τη συνεργασία με τράπεζες της αλλοδαπής. Το 1939 Διοικητής ανέλαβε ο έως τότε Υποδιοικητής Κ. Βαρβαρέσος, λόγω παραίτησης του Ε. Τσουδερού.

Μακέτα χαρτονομίσματος 50 δραχμών, 1935.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 5.000 δραχμών, 1933.

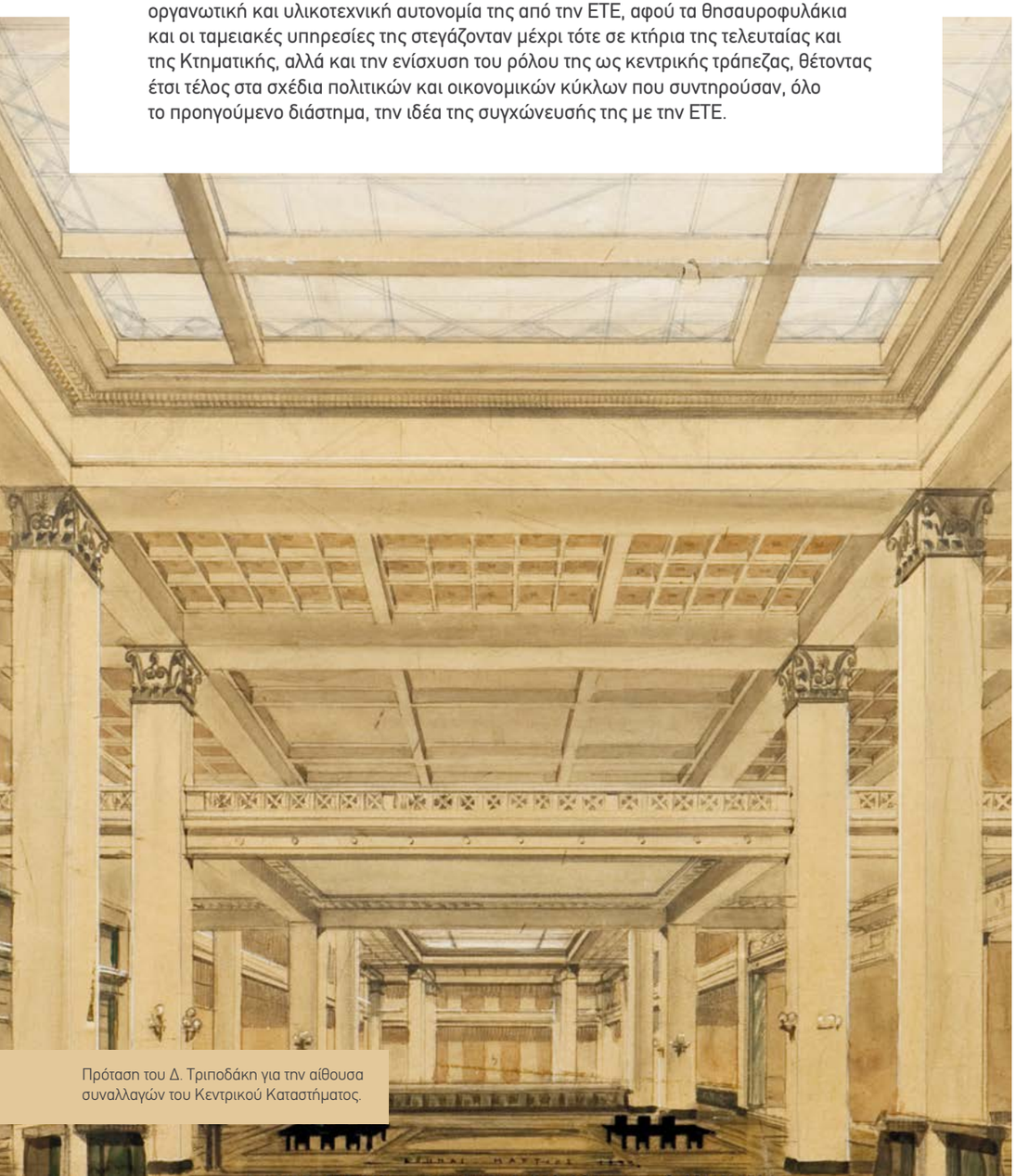

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 100 δραχμών, 1936.

Η ΤτΕ «ΜΠΑΙΝΕΙ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ» (1938)

Το έτος 1938 αποτελεί ορόσημο για την ΤτΕ. Στις 4 Απριλίου, η Διοίκησή της εγκαθίσταται στο νέο κτήριο, επί της οδού Πανεπιστημίου 21, του οποίου ο θεμέλιος λίθος είχε τεθεί πέντε χρόνια νωρίτερα. Το γεγονός αυτό είχε, εκτός των οργανωτικών παραμέτρων του, και μια γενικότερη συμβολική σημασία. Σηματοδότησε όχι μόνο την οργανωτική και υλικοτεχνική αυτονομία της από την ΕΤΕ, αφού τα θησαυροφυλάκια και οι ταμειακές υπηρεσίες της στεγάζονταν μέχρι τότε σε κτήρια της τελευταίας και της Κτηματικής, αλλά και την ενίσχυση του ρόλου της ως κεντρικής τράπεζας, θέτοντας έτσι τέλος στα σχέδια πολιτικών και οικονομικών κύκλων που συντηρούσαν, όλο το προηγούμενο διάστημα, την ιδέα της συγχώνευσής της με την ΕΤΕ.

Πρόταση του Δ. Τριποδάκη για την αίθουσα συναλλαγών του Κεντρικού Καταστήματος.

Προοπτικό του Κεντρικού Καταστήματος, αρχιτέκτονες: Ν. Ζουμπουλίδης και Κ. Παπαδάκης.

Η Διοίκηση και τα μέλη του Γενικού Συμβουλίου σε συνεδρία την ημέρα κατάθεσης του θεμέλιου λίθου (20.11.1933).

Το Γενικό Συμβούλιο, συνεδρία της 4.4.1938, ημέρα των εγκαινίων του Κεντρικού Καταστήματος.

Η ΚΑΤΟΧΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1941-1944)

Η ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΘΕΜΑΤΟΣ ΧΡΥΣΟΥ

Η θετική πορεία της ΤτΕ ανακόπηκε με το ξέσπασμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Τον Οκτώβριο του 1940, η ΤτΕ αύξησε σε 1 δισεκ. δραχμές το ανώτατο όριο των προκαταβολών της προς την κυβέρνηση και, με την έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου, επιβλήθηκε moratorium στις τραπεζικές συναλλαγές. Παράλληλα, ξεκίνησαν διαπραγματεύσεις με την αγγλική κυβέρνηση για τη χρηματοδότηση των ελληνικών πολεμικών δαπανών και παραχωρήθηκαν πιστώσεις που θα χρησίμευαν ως «κάλυμμα» για την έκδοση νέου χρήματος.

Τον Φεβρουάριο του 1941, η Διοίκηση της ΤτΕ αποφάσισε με μια τολμηρή ενέργεια να φορτώσει το απόθεμα χρυσού που διέθετε σε πλοία του Πολεμικού Ναυτικού με σκοπό τη μυστική μεταφορά του στο Υποκατάστημα Ηρακλείου Κρήτης. Λίγες ημέρες πριν από την είσοδο των γερμανικών στρατευμάτων στην Αθήνα τον Απρίλιο του 1941, ο Διοικητής της ΤτΕ Κ. Βαρβαρέσος και ο Υποδιοικητής Γ. Μαντζαβίνος εγκατέλειψαν, μαζί με την πολιτική ηγεσία, την πρωτεύουσα με κατεύθυνση την Κρήτη. Μετά την κατάληψη της Κρήτης, και αφού η ελληνική κυβέρνηση και η Διοίκηση της ΤτΕ διέφυγαν στην Αίγυπτο, αποφασίστηκε τον Ιούνιο η μεταφορά της Διοίκησης και του χρυσού στο Κάιρο, ενώ λίγο αργότερα κρίθηκε σκόπιμη η μεταφορά του αποθέματος χρυσού της Τράπεζας στην Πραιτόρια, εγγράφοντας έτσι υποθήκη για την ανασυγκρότηση της δραχμής στο μέλλον.

Μέλη της ελληνικής κυβέρνησης και της Διοίκησης της Τράπεζας της Ελλάδος στο Κέιπ Τάουν, Αύγουστος 1941.

ΥΠΟ ΞΕΝΗ ΚΑΤΟΧΗ

Οι τρεις δυνάμεις κατοχής (Γερμανία, Ιταλία και Βουλγαρία) κυκλοφόρησαν τα δικά τους νομίσματα (μάρκο κατοχής, μεσογειακή δραχμή και λέβα) και επέβαλαν νέα Διοίκηση της ΤτΕ στην Αθήνα, τοποθετώντας επιτρόπους με αποκλειστικά δικαιώματα άσκησης της νομισματικής, πιστωτικής, συναλλαγματικής και δημοσιονομικής πολιτικής. Παράλληλα, μέσω της ΤτΕ προχώρησαν στην έκδοση σημαντικών ποσοτήτων χρήματος για τις ανάγκες των στρατευμάτων κατοχής, οδηγώντας το εθνικό νόμισμα σε σταδιακή απαξίωση.

Η επιβάρυνση της ελληνικής οικονομίας με τη συντήρηση των στρατευμάτων κατοχής και η υπερβολική συνεισφορά της στη χρηματοδότηση των πολεμικών επιχειρήσεων στη Ν.Α. Ευρώπη, καθώς και η αποκόλληση από τον εθνικό κορμό σημαντικών τμημάτων του εθνικού εδάφους (Ανατολικής Μακεδονίας, Δυτικής Θράκης, Ιονίων Νήσων) που προσαρτήθηκαν στη Βουλγαρία και την Ιταλία, συνέβαλαν στη σημαντική κάμψη της εθνικής παραγωγής και τελικά στη δραματική μείωση του εθνικού εισοδήματος. Αυτή, σε συνδυασμό με την απαξίωση του εθνικού νομίσματος, οδήγησε σε οικονομική κατάρρευση και υπερπληθωρισμό. Ενδεικτικά, η χρυσή λίρα από 1.000 δρχ. το 1940 έφθασε σε 1,5 δισεκ. δρχ. το 1944. Στο τέλος της κατοχικής περιόδου, η ελληνική οικονομία είχε συσσωρεύσει τεράστια χρέη, ο παραγωγικός της ιστός είχε εξαρθρωθεί και το νομισματικό της σύστημα είχε πληγεί ανεπανόρθωτα.

Μαύρη αγορά στην Αθήνα κατά την περίοδο της Κατοχής. Φωτογραφία: Δημήτρης Παπαδήμος. Πηγή: ΕΛΙΑ.

Η ΚΑΤΟΧΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1941-1944)

Χαρτονομίσματα της Κατοχικής περιόδου (100.000, 50.000, 200 εκατ., 100 δισεκ.), 1944.

Η ΚΑΤΟΧΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1941-1944)

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Τον Σεπτέμβριο του 1941 η εξόριστη κυβέρνηση και η Διοίκηση της ΤτΕ έφθασαν στο Λονδίνο. Η Διοίκηση της ΤτΕ δραστηριοποιήθηκε σε πολλά μέτωπα: από την ενημέρωση των συμμάχων έως την προάσπιση των συμφερόντων της ελληνικής οικονομίας και από την ανθρωπιστική βοήθεια προς την κατεχόμενη Ελλάδα έως την εκπροσώπηση της χώρας σε διεθνείς θεσμούς. Επίσης, συμμετείχε στην ειδική διασυμμαχική επιτροπή για την καταγραφή των ζημιών της Ελλάδας από τον πόλεμο, καθώς και των μεταπολεμικών της αναγκών.
Τον Ιούλιο του 1944 έλαβε χώρα η διάσκεψη στο Bretton Woods, στην οποία 44 χώρες συμφώνησαν την ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Διεθνούς Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBRD), καθώς και τις λεπτομέρειες της λειτουργίας του μεταπολεμικού νομισματικού συστήματος.
Η Ελλάδα εκπροσωπήθηκε από τον Διοικητή της ΤτΕ, Κ. Βαρβαρέσο.

Ο Κ. Βαρβαρέσος στην είσοδο του κτηρίου της Διεθνούς Τράπεζας και του ΔΝΤ.

ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ (1944-1953)

ΠΡΩΤΕΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ (1944-1945)

Με την απελευθέρωση της χώρας και την επιστροφή της ελληνικής κυβέρνησης και της νόμιμης Διοίκησης της ΤτΕ από το εξωτερικό, ξεκίνησε μια προσπάθεια με στόχο τη νομισματική σταθεροποίηση και την τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας.
Το σχέδιο που επεξεργάστηκαν από κοινού η κυβέρνηση, η Διοίκηση της ΤτΕ και Βρετανοί εμπειρογνώμονες αποδείχθηκε ατελές και η νέα δραχμή, που εισήχθη τον Νοέμβριο του 1944, δεν κατάφερε να επιβληθεί έναντι της χρυσής λίρας.
Νέα προσπάθεια σταθεροποίησης επιδιώχθηκε με σειρά μέτρων όπως:
1) απαγόρευση της χρήσης χρυσού και ξένων νομισμάτων στις συναλλαγές,
2) υποτίμηση της δραχμής έναντι της στερλίνας από 600 σε 2.000 δρχ. και έναντι του δολαρίου ΗΠΑ από 150 σε 500 δρχ., 3) διατίμηση των βασικών καταναλωτικών αγαθών, 4) επιβολή έκτακτης εισφοράς στους βιομηχάνους, εμπόρους και ελεύθερους επαγγελματίες με σκοπό τη μείωση της ζήτησης και 5) επιβολή υψηλών φόρων σε όσους διέθεταν υπερβολική αγοραστική δύναμη και όσους πλούτισαν κατά την Κατοχή.
Οι αντιδράσεις από θιγόμενα κοινωνικά στρώματα ήταν ισχυρές και η προσπάθεια εγκαταλείφθηκε τον Σεπτέμβριο του 1945.

Η απελευθέρωση της Αθήνας, 12 Οκτωβρίου 1944. Πηγή: Εθνικό Ιστορικό Μουσείο.

ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ (1944-1953)

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΟΥ ΛΟΝΔΙΝΟΥ (1946) ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Η τρίτη μεταπολεμική προσπάθεια νομισματικής διαρρύθμισης έγινε τον Ιανουάριο του 1946, με τη σύναψη της Αγγλοελληνικής Συμφωνίας. Η Αγγλία δέχθηκε να χορηγήσει δάνειο 10 εκατ. στερλινών, το οποίο θα έπρεπε να χρησιμοποιηθεί ως «κάλυμμα» της νομισματικής κυκλοφορίας. Η Ελλάδα συμφώνησε να προχωρήσει σε ριζική αναμόρφωση της δημοσιονομικής διαχείρισης και στην επιβολή νομισματικής πειθαρχίας.

Έτσι, με τον νόμο της 9ης Μαρτίου 1946 ιδρύθηκε η Νομισματική Επιτροπή, στην οποία συμμετείχαν μέλη της κυβέρνησης από «οικονομικά υπουργεία», ο Διοικητής της ΤτΕ και δύο ξένοι εμπειρογνώμονες (οι τελευταίοι έως το 1956). Η Νομισματική Επιτροπή έγινε το κυρίαρχο όργανο άσκησης νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής μέχρι το 1982. Οποιεσδήποτε αποφάσεις σχετικές με το εγχώριο νόμισμα, το συνάλλαγμα, δανειοδοτήσεις κ.λπ. έπρεπε να έχουν την έγκρισή της. Παράλληλα, ιδρύθηκε η Επιτροπή Πιστώσεων της ΤτΕ, με κύριο έργο την έγκριση της χορήγησης πιστώσεων στη βιοτεχνία και τη βιομηχανία για την κάλυψη των αναγκών σε πρώτες ύλες, καύσιμα και επισκευές μικρής δαπάνης.

Η δραχμή υποτιμήθηκε εκ νέου και η αξία της διαμορφώθηκε στις 20.000 δρχ./στερλίνα και στις 5.000 δρχ./δολάριο. Χορηγήθηκε συνάλλαγμα για εισαγωγές και επενδύσεις και καταργήθηκαν οι περιορισμοί στη χρήση και διακίνηση χρυσών νομισμάτων (εκτός της εξαγωγής τους). Η πολιτική αυτή δεν κατάφερε να οδηγήσει στην υποκατάσταση της χρυσής λίρας από τη δραχμή. Αντίθετα, προκάλεσε κόστος στις νομισματικές αρχές, που αναγκάστηκαν να διαθέσουν σημαντικό μέρος των ρευστών διαθεσίμων τους όχι για παραγωγικές δραστηριότητες, αλλά για τη διατήρηση της ισοτιμίας της δραχμής.

Η κλιμάκωση του Εμφύλιου Πολέμου στα τέλη του 1946 ενέτεινε την κερδοσκοπία με χρυσές λίρες και η ΤτΕ αναγκάστηκε να προβεί σε πωλήσεις για να διατηρήσει τη σταθερότητα.

Στις 22 Νοεμβρίου 1947, συνήλθε για πρώτη φορά μεταπολεμικά η Γενική Συνέλευση των Μετόχων της ΤτΕ, στην οποία υποβλήθηκαν προς έγκριση οι ισολογισμοί των ετών 1941, 1944, 1945 και 1946, ενώ οι λογιστικές καταστάσεις των ετών 1942 και 1943 δεν είχαν τον νομικό τύπο του ισολογισμού. Στη Συνέλευση αυτή εγκρίθηκε η πολιτική της ΤτΕ για όλο το προηγούμενο διάστημα και επιβεβαιώθηκε εκ νέου η πολιτική στήριξης της δραχμής μέσω της πώλησης χρυσών λιρών.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 5.000 δραχμών, 1945.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 10.000 δραχμών, 1945.

ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ (1944-1953)

ΣΧΕΔΙΟ MARSHALL ΚΑΙ Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ – ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ

Τον Απρίλιο του 1948, με συνεργασία της κυβέρνησης, της Νομισματικής Επιτροπής και της Αμερικανικής Οικονομικής Αποστολής, καταρτίστηκε το νομοθετικό διάταγμα «Περί Ελέγχου της Πίστεως», που καθόριζε λεπτομερέστερα τις αρμοδιότητες της Νομισματικής Επιτροπής. Στόχος ήταν να ανακοπεί η κερδοσκοπία μέσω του ελέγχου της αγοράς συναλλάγματος και της κατάργησης της παρέμβασης της ΤτΕ στην αγορά χρυσών λιρών. Επίσης, με το νομοθετικό διάταγμα «Περί Ενισχύσεως του Εξωτερικού Εμπορίου» (Οκτώβριος 1947), καθιερώθηκε το σύστημα των αποδεικτικών συναλλάγματος, με αξία μεγαλύτερη από την επίσημη ισοτιμία (25.000 δρχ. για τη στερλίνα και 3.000 δρχ. για το δολάριο), ενώ συστήθηκε ειδικός οργανισμός με σκοπό τον συντονισμό της εμπορικής πολιτικής. Η πολιτική αυτή ενισχύθηκε με τη βοήθεια που δέχθηκε η Ελλάδα από τη συμμετοχή της στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Ανασυγκρότησης, το γνωστό Σχέδιο Marshall. Ωστόσο, ο εμφύλιος σπαραγμός, τα σημαντικά δημοσιονομικά προβλήματα και η χαμηλή βιομηχανική παραγωγή, η οποία βρισκόταν στα τέλη του 1948 στο 85% της προπολεμικής περιόδου, παρακώλυαν την προσπάθεια νομισματικής σταθεροποίησης και καλλιεργούσαν αισθήματα αβεβαιότητας στο κοινό, που συνέχιζε να θεωρεί τη χρυσή λίρα κυρίαρχο νόμισμα και μέσο συναλλαγών μεγάλης αξίας.

Τον Αύγουστο του ίδιου έτους η Νομισματική Επιτροπή όρισε ως ποσοστό υποχρεωτικής κατάθεσης στην ΤτΕ το 15% για την ΕΤΕ και το 5% για τις υπόλοιπες τράπεζες, αυξάνοντάς το τον Φεβρουάριο του 1949 στο 22% για όλες τις εμπορικές τράπεζες, προκειμένου να ελεγχθεί η πληθωριστική κυκλοφορία. Η ανάγκη περαιτέρω ελέγχου των πληθωριστικών πιέσεων οδήγησε τον επόμενο χρόνο τη Νομισματική Επιτροπή να αυξήσει το ποσοστό υποχρεωτικών καταθέσεων όλων των τραπεζών στην ΤτΕ στο 25% των καταθέσεων των ΝΠΔΔ και στο 12% των λοιπών καταθέσεων.

Επίσκεψη του Υπουργού Εξωτερικών Τζορτζ Μάρσαλ (George Marshall) στην Αθήνα, 1.5.1948-18.11.1948. Πηγή: Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής.

ΑΣΤΑΘΕΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ ΕΩΣ ΤΟ 1952

Ωστόσο, οι περιπέτειες της δραχμής συνεχίζονταν. Η κυβέρνηση Διομήδη, τον Σεπτέμβριο του 1949, οδηγήθηκε στην απόφαση να προχωρήσει σε υποτίμηση της δραχμής. Επίσης, επανέφερε «για ψυχολογικούς λόγους» την πολιτική πώλησης χρυσών λιρών από την ΤτΕ, ενώ εγκατέλειψε την πρακτική ορισμού σταθερής ισοτιμίας της δραχμής έναντι της στερλίνας και του δολαρίου. Τα μέτρα Διομήδη δεν ανέκοψαν το ρεύμα ζήτησης χρυσών λιρών, το οποίο εντάθηκε τον επόμενο χρόνο με το ξέσπασμα του πολέμου της Κορέας, ούτε τις τάσεις αποθεματοποίησης των εμπορευμάτων που ακολούθησαν. Τον Μάιο του 1951 η κυβέρνηση Πλαστήρα προχώρησε σε πρόγραμμα σταθεροποίησης της οικονομίας, καταργώντας τα «πιστοποιητικά συναλλάγματος» και υποτιμώντας πάλι τη δραχμή. Καταργήθηκε επίσης η πώληση χρυσών λιρών από την ΤτΕ, ενώ στα τέλη του 1951 η πιστωτική πολιτική έγινε πιο περιοριστική με την απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής για αύξηση του ποσοστού των υποχρεωτικών καταθέσεων στο 35%, ενώ προβλεπόταν ότι ποσοστό 50% των χορηγήσεων προς τη βιομηχανία έπρεπε να προέρχεται από τα διαθέσιμα των εμπορικών τραπεζών. Το ποσοστό αυξήθηκε σε 70% τον Ιανουάριο του 1952, ενώ έναν μήνα αργότερα συστάθηκε στην ΤτΕ η Γενική Επιθεώρηση Τραπεζών, αρμόδιο όργανο εποπτείας και ελέγχου των εμπορικών τραπεζών. Τα μέτρα αυτά εξυγίαναν τα δημόσια οικονομικά και σταθεροποίησαν την ισοτιμία της δραχμής, προλειαίνοντας το έδαφος για την οριστική λύση του νομισματικού προβλήματος.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 5.000 δραχμών, 1950.

ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ (1944-1953)

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Τον Ιούνιο του 1950 υποβλήθηκε από τον επικεφαλής της Επιτροπής για την αναδιοργάνωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, Delos Johns, έκθεση στον Διοικητή της ΤτΕ. Συνέπεια των προτάσεων του Johns ήταν ο νόμος του 1950, με τον οποίο η ΤτΕ αναλάμβανε τη διαχείριση των καταθέσεων των ΝΠΔΔ (που μέχρι τότε είχε η ΕΤΕ), και ο νόμος του 1951, με τον οποίο ρυθμίστηκε ο τρόπος παρακολούθησης των εμπορικών τραπεζών και τέθηκαν αυστηρότερα κριτήρια για τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ο έλεγχος και η συγκέντρωση του τραπεζικού συστήματος ολοκληρώθηκαν με την αναγκαστική συγχώνευση της ΕΤΕ με την Τράπεζα Αθηνών τον Ιανουάριο του 1953. Τα μέτρα αυτά συνέβαλαν αποφασιστικά στην επιτυχή σταθεροποίηση της δραχμής.

Γεώργιος Μαντζαβίνος (1888-1955). Διοικητής της ΤτΕ από 11.2.1946 μέχρι 2.2.1955.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (1953-1974)

Η ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ. Η ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΟΥ 1953

Στις 9 Απριλίου 1953 η νέα κυβέρνηση Παπάγου, με υπουργό Συντονισμού τον Σ. Μαρκεζίνη, αποφάσισε, με τη σύμφωνη γνώμη της Νομισματικής Επιτροπής και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, την υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου από 15.000 σε 30.000 και τη σύνδεσή της με το σύστημα σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods, ακρογωνιαίο λίθο της μεταπολεμικής ανάπτυξης του δυτικού κόσμου έως το 1971. Η νομισματική αυτή διαρρύθμιση συνδυάστηκε με την απελευθέρωση των εισαγωγών, την κατάργηση των ελέγχων στην αγορά, την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων και ένα ευρύ πρόγραμμα δημόσιων επενδύσεων. Έναν χρόνο μετά, την 1η Μαΐου 1954, σε μια προσπάθεια καταπολέμησης του ψυχολογικού αντίκτυπου της παρατεταμένης νομισματικής αστάθειας, η κυβέρνηση εισήγαγε ως νομισματική μονάδα τη νέα δραχμή, με αναλογία 1 νέα δραχμή = 1.000 παλαιές.
Η προσπάθεια αυτή, σε συνδυασμό με την εφαρμογή συνεπούς πολιτικής νομισματικής σταθερότητας και ισοσκελισμένου προϋπολογισμού, συνέβαλε σταδιακά στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης προς το εθνικό νόμισμα.
Τα μέτρα αυτά συνοδεύθηκαν από την εφαρμογή αυστηρότερου ελέγχου των πιστοδοτήσεων των εμπορικών τραπεζών προς τη βιομηχανία και το εμπόριο.
Με τον Ν. 2687/1953 «Περί Επενδύσεων και Προστασίας Κεφαλαίων Εξωτερικού» ενισχύθηκε η εισροή ξένων κεφαλαίων ώστε να πραγματοποιηθούν σημαντικές επενδύσεις στη χώρα. Στόχος της ΤτΕ τώρα ήταν η νομισματική ισορροπία και η οικονομική ανάπτυξη της τελευταίας. Το 1955 Διοικητής ανέλαβε ο καθηγητής Ξενοφών Ζολώτας, η θητεία του οποίου υπήρξε μακροχρόνια (1955-1967 και 1974-1981) και η επιρροή του στη διαμόρφωση της νομισματικής και γενικότερα της οικονομικής πολιτικής μεγάλη. Ο ρυθμός ανάπτυξης άρχισε σταδιακά να επιταχύνεται και ο πληθωρισμός παρέμεινε χαμηλός (οι μέσοι όροι για την περίοδο 1953-1970 ήταν 7,3% και 2,2% αντίστοιχα).

Η ορκωμοσία του Ξενοφώντος Ζολώτα ως Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, 7 Φεβρουαρίου 1955.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (1953-1974)

Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΟΚ

Αντιμέτωπη με τη μείωση της αμερικανικής βοήθειας και με το πρόβλημα του ελλειμματικού εμπορικού ισοζυγίου, η Ελλάδα επιδίωξε στενότερη συνεργασία με την Ευρώπη, υποβάλλοντας τον Ιούλιο του 1959 αίτηση σύνδεσής της με την ΕΟΚ. Ο Υποδιοικητής της ΤτΕ, Ι. Σ. Πεσμαζόγλου, διηύθυνε τις δύσκολες διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στις 9 Ιουλίου 1961 στην υπογραφή της σχετικής συμφωνίας. Η σύνδεση της Ελλάδας με την ΕΟΚ έδωσε περαιτέρω ώθηση στην οικονομική ανάπτυξη, προσανατολίζοντας ακόμη περισσότερο το εξαγωγικό εμπόριο προς τις χώρες της ΕΟΚ. Η συμφωνία «πάγωσε» κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας στη χώρα, αλλά ενεργοποιήθηκε εκ νέου μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας το 1974.

Βασίλειον της Ελλάδος, Παύλος, νόμισμα 10 λεπτών, 1954.

Οι αντιπρόσωποι των κρατών-μελών της ΕΟΚ μετά την υπογραφή της Συμφωνίας σύνδεσης της Ελλάδας με την Κοινή Αγορά, 9 Ιουλίου 1961. Πηγή: Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 100 δραχμών (specimen), 1955.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (1953-1974)

Η ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΧΡΥΣΟΦΙΛΙΑΣ

Έως τα μέσα της δεκαετίας του 1960 και παρά τη σταθερότητα της δραχμής, όλες οι αγοροπωλησίες μεγάλης αξίας γίνονταν σε χρυσές λίρες. Μετά τις εκλογές του Νοεμβρίου του 1963, σημειώθηκε σταδιακή αύξηση της ζήτησης χρυσών λιρών, η οποία, παρά τις διακυμάνσεις της, εντάθηκε εκ νέου με την έξαρση του ζητήματος της Κύπρου. Τον Δεκέμβριο του 1965 ελήφθησαν μέτρα ανάσχεσης της πορείας αυτής, όπως η κατάργηση της ελεύθερης αγοράς χρυσών λιρών, η διατήρηση της ελεγχόμενης τιμής και η εφαρμογή διαδικασίας ανώνυμης δραχμοποίησης των αποθησαυρισμένων χρυσών λιρών, τα οποία αποδείχθηκαν επιτυχή και συνέβαλαν στην επανεισροή σημαντικών ποσοτήτων χρυσών λιρών στα θησαυροφυλάκια της ΤτΕ.

Ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής στην Τράπεζα της Ελλάδος για την παρουσίαση των οικονομικών εξελίξεων, 16 Μαρτίου 1962.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 50 δραχμών, 1964.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 100 δραχμών, 1966.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (1953-1974)

Στοιχεία παραγωγής του χαρτονομίσματος 500 δραχμών του 1968 (ζωγραφικές μακέτες λεπτομερειών από την εικονογράφηση της εμπρόσθιας όψης και ενυπόγραφη εγκεκριμένη πρόταση).

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (1953-1974)

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ. ΑΠΩΛΕΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑ ΤΟ 1967

Η αναπτυξιακή πορεία της ελληνικής οικονομίας και η νομισματική σταθερότητα διέτρεξαν κινδύνους από τη δικτατορία της 21ης Απριλίου 1967. Οι οικονομικές συνθήκες που είχαν δημιουργηθεί τα προηγούμενα χρόνια επέτρεψαν στην ελληνική οικονομία να συνεχίσει κατά τη διάρκεια του 1967 την ανοδική της πορεία, παρά την επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των επενδύσεων. Το «πάγωμα», ωστόσο, της Συμφωνίας Σύνδεσης με την ΕΟΚ και η στέρηση ευνοϊκών πιστώσεων από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων οδήγησαν σε αποπροσανατολισμό τις παραγωγικές τάξεις. Η πολιτική ενίσχυσης της παραγωγικής δραστηριότητας που εφάρμοσε τον πρώτο καιρό η δικτατορία συνίστατο στη χορήγηση φορολογικών διευκολύνσεων και απαλλαγών, καθώς και στην αύξηση των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, ενώ ευνόησε την τουριστική και οικοδομική δραστηριότητα. Η πολιτική δημοσίων επενδύσεων σε έργα υποδομής οδήγησε στην αύξηση του ποσοστού των δαπανών εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους, από 7,8% των συνολικών δαπανών του προϋπολογισμού το 1966 σε 12,4% το 1971. Η νομισματική επέκταση, κυρίως με τη χορήγηση μεταξύ 1968-1970 χαμηλότοκων πιστώσεων για την ενίσχυση της οικοδομικής δραστηριότητας και του εμπορίου, προκάλεσε σταδιακή υπερθέρμανση της οικονομίας, που συνέπεσε χρονικά με την κατάρρευση του διεθνούς συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods.

Άποψη του φράγματος Καστρακίου.
Πηγή: Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής.

ΠΡΩΤΑ ΜΕΤΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΡΕΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ BRETTON WOODS (1971-1974)

Η άρση της μετατρεψιμότητας του δολαρίου σε χρυσό από την κυβέρνηση των ΗΠΑ τον Αύγουστο του 1971 οδήγησε σε υποτίμησή του κατά 8% μέχρι τα τέλη του ίδιου έτους. Οι ελληνικές νομισματικές αρχές διατήρησαν αρχικά αμετάβλητη την ισοτιμία δραχμής/δολαρίου και έτσι η δραχμή υποτιμήθηκε έναντι όλων των άλλων νομισμάτων. Άρχισαν να εκδηλώνονται πληθωριστικές πιέσεις και οι τιμές να αυξάνονται. Η ΤτΕ προχώρησε το 1972 στην εφαρμογή περιοριστικής πολιτικής: αυξήθηκε το ποσοστό των υποχρεωτικών καταθέσεων των εμπορικών τραπεζών και ανεστάλη η χορήγηση πιστώσεων προς οικοδομικές επιχειρήσεις. Τον Φεβρουάριο του 1972 το δολάριο υποτιμήθηκε και πάλι έναντι του χρυσού κατά 10%, συμπαρασύροντας τη δραχμή σε νέα υποτίμηση. Τον Μάιο του 1973 αυξήθηκαν τα επιτόκια τραπεζικών καταθέσεων, καθώς και το προεξοφλητικό επιτόκιο, σε μια νέα προσπάθεια περιορισμού της ρευστότητας.

Στη συγκυρία αυτή ξέσπασε η πρώτη πετρελαϊκή κρίση. Η εκδήλωσή της, τον Οκτώβριο του 1973, και η αύξηση της τιμής του πετρελαίου ενίσχυσαν περαιτέρω τον εγχώριο πληθωρισμό. Η Νομισματική Επιτροπή, σε μια έσχατη προσπάθεια ανάσχεσης της διολίσθησης της δραχμής, αποφάσισε την αποδέσμευσή της από το δολάριο και την ανατίμησή της κατά 10%, ενώ χαλάρωσε και τον έλεγχο των τιμών. Όμως, οι ραγδαίες πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις που ακολούθησαν το επόμενο διάστημα επιβράδυναν την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, ενώ ο πληθωρισμός εκτοξεύθηκε στο 33,7% τον Ιανουάριο του 1974. Η δραχμή επανήλθε κατά τους επόμενους μήνες στην ισοτιμία των 30 δραχμών/δολάριο, ενώ η ΤτΕ άσκησε εκ νέου αντιπληθωριστική πολιτική, καθώς η πολιτική κρίση με επίκεντρο την Κύπρο κορυφώθηκε.

Ελληνική Δημοκρατία, νόμισμα 1 δραχμής, 1973.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΦΘΙΝΟΥΣΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ (1974-1981)

Ο αναπροσανατολισμός της οικονομικής πολιτικής, που προέκυψε μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, οδήγησε την πραγματική οικονομία σε μερική ανάκαμψη. Το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές αυξήθηκε κατά 6,4% το 1975 και κατά 6,9% το 1976. Παράλληλα, κατατέθηκε αίτηση προσχώρησης της χώρας στην ΕΟΚ.
Η δραχμή αποσυνδέθηκε οριστικά από το δολάριο και η ΤτΕ άρχισε να καθορίζει τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής με βάση την αξία ενός «καλαθιού» νομισμάτων.
Ο προσδιορισμός της ισοτιμίας της δραχμής αποτέλεσε ένα νέο μέσο επίτευξης στόχων της οικονομικής πολιτικής, όπως ο έλεγχος της ανόδου των τιμών, η βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών και η ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας.
Ωστόσο, αυτές οι προσπάθειες συνέπεσαν με τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση. Σ' αυτή τη δυσμενή συγκυρία, η ελληνική οικονομία ακολούθησε πορεία φθίνουσας ανάπτυξης, με τον ρυθμό ανόδου του ΑΕΠ να υποχωρεί από 7,2% το 1978 σε 3,3% το 1979, 0,7% το 1980 και -1,6% το 1981. Στο μεταξύ, τον Μάιο του 1979 υπογράφηκε η συμφωνία για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ από την 1η Ιανουαρίου 1981.

Ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής υπογράφει τη συμφωνία ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Ζάππειο Μέγαρο, 28 Μαΐου 1979. Πηγή: Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής.

Ελληνική Δημοκρατία, νόμισμα 1 δραχμής, 1976.

Ελληνική Δημοκρατία, νόμισμα 5 δραχμών, 1976.

ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ, ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ (1982-1987)

Το έλλειμμα του προϋπολογισμού εκτινάχθηκε από 2,6% του ΑΕΠ το 1980 στο 9,1% το 1981 και στο 11,7% το 1985. Ο ρυθμός πληθωρισμού ανήλθε σε 24,5% το 1981 και παρέμεινε κοντά στο 20% την επόμενη πενταετία. Η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής αντανακλάται στην αύξηση της προσφοράς χρήματος με την ευρεία έννοια (Μ3) κατά 35,7% το 1981, 28% το 1982 και 29,6% το 1984. Για την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων εφαρμόστηκε τον Ιανουάριο του 1983 ένα σταθεροποιητικό πρόγραμμα που περιλάμβανε τον περιορισμό της υποτίμησης της δραχμής σε 16% έναντι του δολαρίου και 15% έναντι του ECU. Η προσπάθεια αυτή δεν είχε επιτυχή κατάληξη. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου, από 4.342,8 εκατ. δολ. το 1978 έφθασε τα 6.267,9 εκατ. δολ. το 1985, ενώ η αύξηση του κόστους που επήλθε από την άνοδο του κατώτατου ημερομισθίου κατά 32% το 1981 επέτεινε τα χρηματοοικονομικά προβλήματα πολλών επιχειρήσεων, οι οποίες χαρακτηρίστηκαν «προβληματικές». Οι επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ περιορίστηκαν από 23,6% το 1980 σε 21,5% το 1981 και 18,5% το 1984.

Τα διογκούμενα δημοσιονομικά ελλείμματα, το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών και ο υψηλός πληθωρισμός οδήγησαν στην εφαρμογή σταθεροποιητικού προγράμματος τον Οκτώβριο του 1985, το οποίο υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στο πλαίσιο του προγράμματος, υποτιμήθηκε η δραχμή κατά 15%, ενώ περικόπηκαν οι δημόσιες δαπάνες και επιβλήθηκε πάγωμα μισθών. Το πρόγραμμα αυτό βελτίωσε προσωρινά τους οικονομικούς δείκτες, αλλά εγκαταλείφθηκε μετά το 1987. Το έλλειμμα του προϋπολογισμού επανήλθε στα προηγούμενα επίπεδα.

Στις νέες συνθήκες απελευθέρωσης της κίνησης κεφαλαίων, η οποία άρχισε να εφαρμόζεται σταδιακά και στην Ελλάδα, ουσιαστικά από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και μετά, ενισχύθηκε ο ανταγωνισμός στο τραπεζικό σύστημα. Μέριμνα των νομισματικών αρχών ήταν τώρα ο έλεγχος της προσφοράς χρήματος Μ3. Στο πλαίσιο του σταθεροποιητικού προγράμματος 1985-1987 τέθηκαν και στόχοι παρακολούθησης των νομισματικών μεγεθών. Από τον Μάιο του 1986 ελήφθησαν μέτρα περιορισμού της πιστωτικής επέκτασης, ενώ το 1987 καταργήθηκαν τα «προτιμησιακά» χαμηλά επιτόκια και απελευθερώθηκαν προς τα άνω με καθορισμό μόνο ελάχιστων επιτοκίων χορηγήσεων.

Ελληνική Δημοκρατία, νόμισμα 50 δραχμών, 1980.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 200 δραχμών, 1996.

Τράπεζα της Ελλάδος, χαρτονόμισμα 1.000 δραχμών, 1987.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ «ΣΚΛΗΡΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ»

Ο στασιμοπληθωρισμός της δεκαετίας του 1980, σε συνδυασμό με την απόφαση απελευθέρωσης των αγορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οδήγησαν την ΤτΕ στην επίσπευση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στο τραπεζικό σύστημα και στην υιοθέτηση αυστηρότερων μακροοικονομικών στόχων, όπως η μείωση του πληθωρισμού και η συγκράτηση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών. Ελήφθησαν μέτρα απελευθέρωσης της διαχείρισης του χαρτοφυλακίου των εμπορικών τραπεζών. Επιτράπηκε ο ελεύθερος διατραπεζικός δανεισμός και απελευθερώθηκαν τα συναφή επιτόκια. Η σφιχτή νομισματική πολιτική σε συνδυασμό με τα, υψηλά ακόμη, δημοσιονομικά ελλείμματα ευνοούσε τη διαμόρφωση των πραγματικών επιτοκίων σε υψηλά επίπεδα.

Η διολίσθηση της δραχμής άρχισε να συγκρατείται σε ποσοστό χαμηλότερο του πληθωρισμού (πολιτική της «σκληρής δραχμής»), σε μια προσπάθεια ελέγχου του πληθωρισμού. Επιπρόσθετα, η πολιτική αυτή συγκράτησε το δημόσιο χρέος (που διογκωνόταν από την υποτίμηση του νομίσματος), με κόστος όμως την επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμεινε σταθερά πάνω από το 100%, ενώ το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε από 0,8% του ΑΕΠ το 1987 στο 4,3% το 1989.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Στρασβούργο, 8-9 Δεκεμβρίου 1989.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΝΕ

Τον Δεκέμβριο του 1991, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το κείμενο της Συνθήκης του Maastricht για τη δημιουργία Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (η οποία τελικά υπεγράφη στις 7.2.1992), βάσει συγκεκριμένων δημοσιονομικών και νομισματικών κριτηρίων. Η προσαρμογή της ελληνικής οικονομικής πολιτικής στα νέα αυτά δεδομένα απαιτούσε άμεση δράση στην κατεύθυνση της συμφωνίας προς τις ευρωπαϊκές εξελίξεις, επιβάλλοντας την εφαρμογή προγράμματος περιορισμού των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και αποκρατικοποιήσεων. Τον Αύγουστο του 1992, εξαγγέλθηκε σειρά μέτρων και καταρτίστηκε νέο πρόγραμμα σύγκλισης, που βασιζόταν στην αύξηση των έμμεσων φόρων και την ιδιωτικοποίηση των προβληματικών επιχειρήσεων. Παράλληλα, καταργήθηκε η αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή των μισθών και απελευθερώθηκαν οι αγορανομικά ελεγχόμενες αγορές.

Η ΤτΕ έθεσε ως κύριους στόχους της την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και την ανάπτυξη των αγορών χρήματος και κεφαλαίου. Τον Ιανουάριο του 1994, άρχισε το δεύτερο στάδιο της ΟΝΕ και, λίγους μήνες αργότερα, η δραχμή δέχθηκε προσωρινά ισχυρές πιέσεις, για την αντιμετώπιση των οποίων η ΤτΕ αύξησε δραστικά τα επιτόκια χορηγήσεων προς τα πιστωτικά ιδρύματα. Την επόμενη τριετία (1995-1997) προωθήθηκε η πολιτική περιορισμού της διολίσθησης της δραχμής, ταυτόχρονα με τον καθορισμό ενδιάμεσου νομισματικού στόχου. Σε σημαντικό μέσο ελέγχου της ρευστότητας της οικονομίας αναδείχθηκαν τα επιτόκια των παρεμβάσεων της ΤτΕ στη διατραπεζική αγορά, μέσω των οποίων γινόταν απορρόφηση ρευστότητας από τις εμπορικές τράπεζες.

Ελληνική Δημοκρατία, αναμνηστικό νόμισμα 500 δραχμών, 1993.

ΑΠΟΚΛΙΜΑΚΩΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η νομισματική πολιτική επωμίστηκε σε πολύ σημαντικό βαθμό το βάρος της προσπάθειας για επίτευξη σύγκλισης προς τα επίπεδα που προβλέπονταν στη Συνθήκη. Το 1995 ο πληθωρισμός μειώθηκε στο 8,9%, από 10,9% το 1994, και στη συνέχεια ακολούθησε πτωτική πορεία, φθάνοντας το 2,1% το 1999. Επιπλέον, ο ρυθμός ανάπτυξης ακολούθησε ανοδική πορεία καθ' όλο το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, φθάνοντας μέχρι το 4,5% το 2000.

Όσον αφορά τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, μετά την κατάργηση των συναλλαγματικών περιορισμών στις τρέχουσες συναλλαγές (π.χ. τουριστικό συνάλλαγμα) και την ολοκλήρωση της απελευθέρωσης των επιτοκίων, απελευθερώθηκε η κίνηση κεφαλαίων από και προς όλες τις χώρες και καταργήθηκαν οι υποχρεωτικές τοποθετήσεις των εμπορικών τραπεζών σε χρεόγραφα του Δημοσίου.

Τον Δεκέμβριο του 1995, προσδιορίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το σενάριο μετάβασης στο τελικό στάδιο της Νομισματικής Ένωσης και ορίστηκε ότι το όνομα του νέου ενιαίου νομίσματος θα είναι «ευρώ». Ακολούθως, τον Ιούνιο του 1997, υιοθετήθηκε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ, δεσμεύοντας τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις ως προς τη συνέχιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας.

Τον Δεκέμβριο του 1997 διαμορφώθηκε ένα νέο θεσμικό καθεστώς λειτουργίας της Κεντρικής Τράπεζας. Το κύριο στοιχείο ήταν η θεσμοθέτηση της ανεξαρτησίας της Τράπεζας της Ελλάδος, που άλλωστε απαιτούσε και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το 1994 η Κεντρική Τράπεζα είχε παύσει να χρηματοδοτεί τον δημόσιο τομέα και περιορίστηκε μόνο στην τήρηση του λογαριασμού ταμειακής διαχείρισης του Δημοσίου (μέσω του οποίου διενεργούνται οι εισπράξεις και πληρωμές) και στη διαχείριση του χαρτοφυλακίου κρατικών χρεογράφων στα οποία επενδύονται τα διαθέσιμα των δημοσίων οργανισμών που είναι κατατεθειμένα στην ΤτΕ. Παράλληλα με την κατοχύρωση της ανεξαρτησίας της ΤτΕ, η στόχευση της άσκησης της νομισματικής πολιτικής τροποποιήθηκε αποφασιστικά. Στο νέο πλαίσιο λειτουργίας, καθιερώθηκε ως κύριος στόχος η σταθερότητα του γενικού επιπέδου των τιμών.

Προκειμένου η Τράπεζα να αποτελέσει μέρος του Ευρωσυστήματος, έπρεπε να προχωρήσει και σε μεταβολή των μέσων νομισματικής πολιτικής. Η διαδικασία αυτή άρχισε ήδη από την έναρξη του δεύτερου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (1994). Το λειτουργικό πλαίσιο του Ευρωσυστήματος, που άρχισε να εφαρμόζεται το 1998, περιλάμβανε μέσα νομισματικής πολιτικής όπως πράξεις ανοικτής αγοράς, πάγιες διευκολύνσεις και υποχρεωτικές καταθέσεις. Οι πράξεις ανοικτής αγοράς διακρίνονται σε πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης, πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης, πράξεις εξομάλυνσης των βραχυπρόθεσμων διακυμάνσεων της ρευστότητας και διαρθρωτικές πράξεις. Οι πάγιες διευκολύνσεις περιλαμβάνουν τη διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης και τη διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων. Η λειτουργία του συστήματος υποχρεωτικών καταθέσεων συμβάλλει στη διατήρηση ελλείμματος ρευστότητας στη χρηματαγορά και τη μείωση της μεταβλητότητας των επιτοκίων. Η ΤτΕ προχώρησε στις αναγκαίες προσαρμογές κλιμακωτά. Ήταν αναγκαίο να ολοκληρωθεί η προσαρμογή των μέσων άσκησης νομισματικής πολιτικής της ΤτΕ προς τα αντίστοιχα του Ευρωσυστήματος εγκαίρως πριν από την 1.1.2001, οπότε, όπως είχε αποφασιστεί από το ECOFIN, θα γινόταν η εισαγωγή του ευρώ σε λογιστική μορφή στην Ελλάδα.

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΟ ΕΥΡΩ

Οι πιέσεις που δέχθηκε η δραχμή στα τέλη του 1997, όταν ξέσπασε η χρηματοοικονομική κρίση στην Νοτιοανατολική Ασία, οδήγησαν σε σημαντικές αυξήσεις των επιτοκίων από την ΤτΕ, προκειμένου να στηριχθεί η ισοτιμία, και στην επιδίωξη άμεσης ένταξης της δραχμής στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ-1), που τελικά ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 1998. Η δραχμή υποτιμήθηκε κατά 12,3%, σε 357 δρχ./ECU, και γύρω από αυτήν την κεντρική ισοτιμία τέθηκε περιθώριο διακύμανσης ±15%. Η οικονομική πολιτική συνέχισε τη δημοσιονομική προσαρμογή και τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

Τον Ιανουάριο του 2000, η κεντρική ισοτιμία της δραχμής προσαρμόστηκε σε 340,75 δρχ./ευρώ. Έκτοτε η ισοτιμία της δραχμής έναντι του ευρώ που διαμόρφωναν οι αγορές συνέκλινε σταδιακά προς την ισοτιμία μετατροπής της.

Τον Μάρτιο του 2000 υποβλήθηκε αίτηση για την αξιολόγηση της υποψηφιότητάς της Ελλάδας προκειμένου να ενταχθεί στη ζώνη του ευρώ, η οποία εγκρίθηκε τον Ιούνιο στη Σύνοδο Κορυφής στη Σάντα Μαρία ντα Φέιρα της Πορτογαλίας. Με την απόφαση για πλήρη ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ, ορίστηκε αμετάκλητα η ισοτιμία μετατροπής της δραχμής έναντι του νέου ευρωπαϊκού νομίσματος (1 ευρώ = 340,75 δραχμές). Από την 1.1.2001 ξεκίνησε η λογιστική μετάπτωση από τη δραχμή στο ευρώ, ενώ από την 1.1.2002 τέθηκαν σε κυκλοφορία σε όλες τις χώρες της ζώνης του ευρώ τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ. Μέσα σε ένα δίμηνο, η δραχμή είχε αποσυρθεί από την κυκλοφορία και το ευρώ έγινε το εθνικό νόμισμα της Ελλάδας.

Ελληνική Δημοκρατία, νόμισμα 1 δραχμής, 1986.

Ελληνική Δημοκρατία, νόμισμα 1 ευρώ, 2002.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1929

Απευθυνόμενος στην Ολομέλεια της Κοινωνίας των Εθνών, ο Γερμανός Υπουργός Εξωτερικών Gustav Stresemann τονίζει την αναγκαιότητα ενός πανευρωπαϊκού νομίσματος, καθώς ο νέος πολιτικός χάρτης της Ευρώπης, όπως διαμορφώνεται με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών, συνεπάγεται κατακερματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας.

1946

Στον περίφημο λόγο που εκφωνεί τον Σεπτέμβριο του 1946 στη Ζυρίχη, ο Winston Churchill προτείνει τη δημιουργία ενός είδους «Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης» και, ως πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, τη στενότερη συνεργασία Γερμανίας και Γαλλίας. Κλείνει την ομιλία του με τη φράση: «Γεννηθήτω Ευρώπη!»

1950

Στις 9 Μαΐου 1950 (που καθιερώθηκε αργότερα ως η γενέθλιος ημέρα της Ενωμένης Ευρώπης), ο Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Robert Schuman προτείνει να τεθούν τα αποθέματα άνθρακα και χάλυβα της Γαλλίας και της Γερμανίας υπό τον κοινό έλεγχο μιας «Ανώτατης Αρχής», με δυνατότητα συμμετοχής και άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Εμπνευστής της ιδέας ήταν ο Γάλλος οικονομολόγος και πολιτικός Jean Monnet. Υπέρ της πρότασης τάσσεται από την πρώτη στιγμή ο Γερμανός καγκελάριος Konrad Adenauer.

> Όπως αναφέρει ο Monnet: «Αν… οι νικητές και οι νικημένοι συμφωνούσαν να συγκυριαρχήσουν σε ένα μέρος από τους κοινούς τους πόρους... τότε θα σφυρηλατούσαν έναν στέρεο δεσμό μεταξύ τους, ανοίγοντας το δρόμο για περαιτέρω συλλογική δράση και δίνοντας το παράδειγμα στις άλλες χώρες της Ευρώπης.»

1952

Δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) με ιδρυτικά μέλη το Βέλγιο, την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία και με διάρκεια 50 ετών. Ο σκοπός της ΕΚΑΧ ήταν διττός: α) η συγκέντρωση των αποθεμάτων άνθρακα και χάλυβα των κρατών-μελών και β) η έναρξη μιας διαδικασίας που θα οδηγούσε στην ευρωπαϊκή ενοποίηση.

1957

Στις 25 Μαρτίου 1957 υπογράφονται (με ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 1958):
- ✓ η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ), και
- ✓ η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή ΕΥΡΑΤΟΜ), γνωστές ως Συνθήκες της Ρώμης.

Ταυτόχρονα με τις Συνθήκες αυτές υπογράφεται και μια σύμβαση για σύσταση ορισμένων κοινών οργάνων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1962

Με τη Συμφωνία των Αθηνών (Ιούλιος 1961), η Ελλάδα γίνεται το πρώτο Συνδεδεμένο Μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Η Συμφωνία Σύνδεσης τίθεται σε ισχύ τον Νοέμβριο του 1962 και προβλέπει την τελωνειακή ένωση Ελλάδας και Κοινότητας μετά την παρέλευση μιας μεταβατικής περιόδου 22 ετών, καθώς και τη σύναψη χρηματοοικονομικού πρωτοκόλλου και την εναρμόνιση ορισμένων πολιτικών στον τομέα της γεωργίας και της φορολογίας. Για την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων ορίζεται μεταβατική περίοδος 12 ετών. Το άρθρο 72 της Συμφωνίας Σύνδεσης αναγνωρίζει επίσης ότι η Ελλάδα θα ενταχθεί στην Κοινότητα.

Το 1969, με το «Σχέδιο Barr», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε προτείνει την ενίσχυση του συντονισμού στον οικονομικό τομέα και τη δημιουργία ενός μηχανισμού νομισματικής συνεργασίας στην Κοινότητα. Με βάση αυτό το Σχέδιο, το Συμβούλιο Υπουργών αναθέτει σε επιτροπή, υπό την προεδρία του Πρωθυπουργού και Υπουργού Οικονομικών του Λουξεμβούργου Pierre Werner, να διερευνήσει πιθανές επιλογές για τη σταδιακή δημιουργία οικονομικής και νομισματικής ένωσης μεταξύ των 6 κρατών-μελών. Η λεγόμενη «Έκθεση Werner», το πρώτο σχέδιο για τη νομισματική ένωση, υποβάλλεται στο Συμβούλιο τον Οκτώβριο του 1970, μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών.

1970

Η Έκθεση Werner – «Το πρώτο σχέδιο για τη νομισματική ένωση»

Η Έκθεση Werner (1970) προτείνει τη δημιουργία οικονομικής και νομισματικής ένωσης σε τρία στάδια έως το 1980, δηλαδή με ορίζοντα μιας δεκαετίας. Σκοπός της ένωσης είναι να επιτευχθεί ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων και να περιοριστούν οι διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των ευρωπαϊκών νομισμάτων. Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) θα ολοκληρωθεί όταν οι συναλλαγματικές ισοτιμίες καθοριστούν αμετάκλητα και εισαχθεί κοινό νόμισμα.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1971

Σε συνέχεια της Έκθεσης Werner, τα κράτη-μέλη συμφωνούν τον Μάρτιο του 1971 να προχωρήσουν στην οικονομική και νομισματική ένωση. Ως μέρος του πρώτου σταδίου και εν μέσω της αυξανόμενης αστάθειας που επικρατεί στις διεθνείς αγορές μετά την εγκατάλειψη του συστήματος Bretton Woods το 1971, ιδρύουν το λεγόμενο «νομισματικό φίδι», ένα σύστημα που αποσκοπεί στον βαθμιαίο περιορισμό των περιθωρίων διακύμανσης των νομισμάτων των κρατών-μελών της Κοινότητας.

1973

Τον Απρίλιο του 1973 ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας, ως πυρήνας μιας μελλοντικής οργάνωσης κεντρικών τραπεζών σε κοινοτικό επίπεδο. Η πρώτη διεύρυνση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων λαμβάνει χώρα την 1η Ιανουαρίου 1973 με νέα μέλη το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ιρλανδία και τη Δανία.

1979

Στις 13 Μαρτίου 1979 ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ). Το ΕΝΣ περιλαμβάνει: α) την ευρωπαϊκή νομισματική μονάδα (ECU), β) έναν Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) στο πλαίσιο του οποίου η ισοτιμία κάθε συμμετέχοντος νομίσματος έναντι του ECU (κεντρική ισοτιμία) είναι καθορισμένη, αλλά με δυνατότητα αναπροσαρμογής, ενώ προβλέπονται περιθώρια διακύμανσης ±2,25% γύρω από την κεντρική ισοτιμία («πλέγμα ισοτιμιών»), και γ) το Ταμείο Ευρωπαϊκής Νομισματικής Συνεργασίας.

Κατά τη δεύτερη διεύρυνση της Κοινότητας, η Ελλάδα γίνεται το 10ο κράτος-μέλος από 1ης Ιανουαρίου 1981.

1981

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Η Ελλάδα υποβάλει επίσημη αίτηση προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) τον Ιούνιο του 1975. Οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις είχαν διακοπεί στη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974). Τον Φεβρουάριο του 1976, το Συμβούλιο Υπουργών όμως εγκρίνει την αίτηση. Μετά την ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, υπογράφεται, τον Μάιο του 1979 στην Αθήνα, η Συνθήκη Προσχώρησης που κυρώνεται από τη Βουλή των Ελλήνων στις 28 Ιουνίου 1979.

Για την Ελλάδα προβλέπεται μεταβατική περίοδος πέντε ετών, ώστε η οικονομία της να προσαρμοστεί στα ισχύοντα στην Κοινότητα. Για κάποια ειδικότερα θέματα όμως η μεταβατική περίοδος είναι επτά έτη. Η ελεύθερη μετακίνηση των Ελλήνων εργαζομένων και η ελεύθερη διακίνηση των γεωργικών προϊόντων πρόκειται να ισχύσουν από 1ης Ιανουαρίου 1988. Επίσης, προβλέπεται μεταβατική περίοδος σε σχέση με τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), στη διάρκεια της οποίας η Ελλάδα απαλλάσσεται μερικώς από τις σχετικές πληρωμές.

«Ας καλωσορίσουμε λοιπόν τον Οδυσσέα και ας τιμήσουμε την ευρηματικότητα και το πνεύμα της περιπέτειας που τον διακρίνουν και που τόσο πολύ χρειάζεται η Ευρώπη, σήμερα μάλιστα περισσότερο από ποτέ!» (Emmanuele Gazzo, "Greece's merchant fleet and the Community", *Europe*, No 3117, 10.4.1981).

Η Ισπανία και η Πορτογαλία εντάσσονται στην Κοινότητα.

1986

Από 1ης Ιουλίου 1987 τίθεται σε ισχύ η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η οποία είχε υπογραφεί τον Φεβρουάριο του 1986 από τους Υπουργούς Εξωτερικών της Κοινότητας και προέβλεπε την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς έως το τέλος του 1992. Επιπλέον, προέβλεπε την εκχώρηση της αρμοδιότητας για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στην Κοινότητα ως αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

1987

1989

Τον Ιούνιο του 1988 στο Αννόβερο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξουσιοδοτεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπό τον Πρόεδρό της Jacques Delors, να προτείνει πρακτικά μέτρα που θα οδηγήσουν στην υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος, δεδομένου ότι η ύπαρξη πολλών νομισμάτων και η αστάθεια των συναλλαγματικών ισοτιμιών αυξάνουν το κόστος των συναλλαγών και εμποδίζουν να επιτευχθούν τα πλήρη οφέλη τα οποία συνεπάγεται η ενιαία αγορά. Σύμφωνα με την Έκθεση Delors (Απρίλιος 1989), *«Η οικονομική και νομισματική ένωση στην Ευρώπη προϋποθέτει πλήρη ελευθερία στην κίνηση προσώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων, καθώς και αμετάκλητα καθορισμένες συναλλαγματικές ισοτιμίες μεταξύ των εθνικών νομισμάτων, και τελικά ενιαίο νόμισμα»*.

1990

Το πρώτο στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), σύμφωνα με την Έκθεση Delors, αρχίζει την 1η Ιουλίου 1990. Από αυτή την ημερομηνία θα πρέπει να καταργηθούν όλοι οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ των κρατών-μελών. Ωστόσο μόνο 8 από τα 12 κράτη-μέλη ολοκληρώνουν εγκαίρως τη διαδικασία. Διευρύνονται οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών-μελών της ΕΟΚ και της ανατίθεται να προωθήσει τον συντονισμό των εθνικών νομισματικών πολιτικών.

1992

Στις 7 Φεβρουαρίου 1992, υπογράφεται στο Μάαστριχτ η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η οποία αντικαθιστά τον όρο «Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα» και εισάγει, μεταξύ άλλων, το Πρωτόκολλο σχετικά με το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και το Πρωτόκολλο σχετικά με το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος. Λόγω καθυστερήσεων στη διαδικασία κύρωσης, η Συνθήκη τίθεται σε ισχύ από 1ης Νοεμβρίου 1993. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ προβλέπει ειδικό καθεστώς για το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία, το οποίο σημαίνει ότι αυτές οι δύο χώρες δεν συμμετέχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Η Συνθήκη κυρώνεται στην Ελλάδα με νόμο που ψηφίζεται από τη Βουλή των Ελλήνων στις 31.7.1992.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

1994

Την 1η Ιανουαρίου 1994 αρχίζει το δεύτερο στάδιο της ΟΝΕ. Δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ΕΝΙ), με αποστολή να αναλάβει τις προετοιμασίες για το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Τα καθήκοντα του ΕΝΙ είναι κυρίως τα εξής:
α) η ενίσχυση της συνεργασίας των κεντρικών τραπεζών και του συντονισμού των νομισματικών πολιτικών και
β) η προετοιμασία για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), την άσκηση ενιαίας νομισματικής πολιτικής και την εισαγωγή ενιαίου νομίσματος στο τρίτο στάδιο.
Καίρια σημασία αποδίδεται στην αποφυγή υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Παρακολουθείται επίσης η συμμόρφωση των κρατών-μελών της ΕΕ προς τις απαγορεύσεις της νομισματικής χρηματοδότησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και της προνομιακής πρόσβασης του δημόσιου τομέα στα πιστωτικά ιδρύματα.

Κατάργηση των ελέγχων της κίνησης κεφαλαίων στην Ελλάδα
Ενώ όλες οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες κινήσεις κεφαλαίων από την Ελλάδα προς κράτη-μέλη της Κοινότητας είχαν απελευθερωθεί ήδη από το 1993, ορισμένες κατηγορίες βραχυπρόθεσμων κινήσεων κεφαλαίων εξακολουθούσαν να υπόκεινται σε περιορισμούς μέχρι τις 30 Ιουνίου 1994, σύμφωνα με την Οδηγία 122/1992 του Συμβουλίου.

Το 1994 ολοκληρώνεται η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων με την κατάργηση των ελέγχων επί των βραχυπρόθεσμων κινήσεων. Περιορισμοί διατηρούνται μόνο σε σχέση με τρίτες χώρες και μόνο στην περίπτωση της εισροής κεφαλαίων από το εξωτερικό προς την Ελλάδα για επενδύσεις σε «ευαίσθητους τομείς» (π.χ. άμεσες επενδύσεις στη μεθόριο, συμμετοχές σε τηλεοπτικές ή ραδιοφωνικές επιχειρήσεις). Κατά την περίοδο που προηγείται της απελευθέρωσης, η Τράπεζα της Ελλάδος λαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα (παρεμβάσεις στην αγορά συναλλάγματος, αυξήσεις επιτοκίων), ώστε να αμβλύνει τις υπερβολικές πιέσεις στη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής. Ειδικότερα, για να αποτρέψει κερδοσκοπικές πιέσεις με αφορμή φημολογούμενη υποτίμηση της δραχμής, η ελληνική κυβέρνηση προχωρεί στην πλήρη απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, τόσο έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και έναντι τρίτων χωρών, νωρίτερα από ό,τι αναμενόταν, δηλαδή στις 16 Μαρτίου 1994.

1995

Την 1η Ιανουαρίου 1995, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία εντάσσονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία πλέον αριθμεί 15 κράτη-μέλη.

1997

Θεσπίζεται η ανεξαρτησία και προσδιορίζονται οι σχέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος με τη Βουλή και την κυβέρνηση, σύμφωνα με την από 22.12.1997 απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της, η οποία κυρώνεται με τον Ν. 2609/98.

Ο νόμος για την ανεξαρτησία της Τράπεζας της Ελλάδος
Το Καταστατικό της Τράπεζας της Ελλάδος τροποποιείται (με αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων της στις 22.12.1997 και 25.4.2000, οι οποίες κυρώνονται με τους Ν. 2609/98 και 2832/00 αντίστοιχα), ώστε να εναρμονιστεί με τις διατάξεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ως πρωταρχικός σκοπός της Τράπεζας ορίζεται η σταθερότητα των τιμών. Επίσης, κατοχυρώνεται η ανεξαρτησία της Τράπεζας και διασφαλίζεται η λογοδοσία της προς τη Βουλή των Ελλήνων.

Ένα νέο όργανο συγκροτείται στην Τράπεζα της Ελλάδος, το Συμβούλιο Νομισματικής Πολιτικής, αρμόδιο για τη νομισματική και τη συναλλαγματική πολιτική. Από την υιοθέτηση του ευρώ και μετά, η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί τα καθήκοντά της ως αναπόσπαστο μέρος του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.
Πέρα από τα καθήκοντά της στον τομέα της νομισματικής και της συναλλαγματικής πολιτικής, η Τράπεζα:
✓ κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας,
✓ εκδίδει τραπεζογραμμάτια τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα,
✓ ασκεί την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα,
✓ προωθεί και επιβλέπει την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών και των συστημάτων εκκαθάρισης τίτλων,
✓ ενεργεί ως ταμίας του Δημοσίου.

1998

Τον Μάιο του 1998 προσδιορίζονται οι χώρες που θα συμμετέχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ, με βάση τα κριτήρια σύγκλισης που προβλέπονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Το ΕΝΙ τίθεται υπό εκκαθάριση και την 1η Ιουνίου 1998 ιδρύεται η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) με έδρα τη Φραγκφούρτη και πρώτο πρόεδρο τον Willem Duisenberg.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

Αρχίζει το τρίτο στάδιο της ΟΝΕ με τη συμμετοχή 11 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία και Φινλανδία). Η αρμοδιότητα για την άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ εκχωρείται στην ΕΚΤ. Το ευρώ (αρχικά σε λογιστική μορφή) αντικαθιστά τα εθνικά νομίσματα, τα οποία καθίστανται μη δεκαδικές υποδιαιρέσεις του ευρώ για μια μεταβατική περίοδο από 1.1.1999 έως 3.12.2001, δηλαδή μέχρι την εισαγωγή των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων ευρώ. Σε αυτή τη μεταβατική περίοδο γίνονται εκτεταμένες προετοιμασίες για τη μετάβαση στο ευρώ σε φυσική μορφή. Σημαντικό αποτέλεσμα της νομισματικής ενοποίησης είναι η αύξηση της χρηματοπιστωτικής ενοποίησης στην Ευρώπη.
Τον Μάιο του 1999 τίθεται σε ισχύ η Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία τροποποιεί τη Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ).

1999

Εναρμόνιση των μέσων και διαδικασιών άσκησης της νομισματικής πολιτικής από την Τράπεζα της Ελλάδος

Ανεξάρτητα από την προοπτική της ένταξης στη νομισματική ένωση, η Τράπεζα της Ελλάδος χρειαζόταν ένα σύγχρονο πλαίσιο λειτουργίας που θα της επέτρεπε να εκπληρώνει αποτελεσματικά την αποστολή της σε εθνικό επίπεδο.

Οι προσπάθειες της Τράπεζας προς αυτή την κατεύθυνση χρονολογούνται ήδη πριν από το προπαρασκευαστικό έργο του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ιδρύματος (ΕΝΙ).

Στη συνέχεια, απαιτούνται και άλλες προσαρμογές με σκοπό την εναρμόνιση προς τα ισχύοντα στο Ευρωσύστημα, ειδικότερα όσον αφορούσε τις πράξεις ανοικτής αγοράς, τη διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης, τη διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων και την υποχρέωση τήρησης ελάχιστων αποθεματικών (υποχρεωτικών καταθέσεων) των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Η Ελλάδα εντάσσεται στη ζώνη του ευρώ.

2001

Η Ελλάδα συμμετέχει στην ΟΝΕ

Η απόφαση που ενέκρινε τη συμμετοχή της Ελλάδος στην ΟΝΕ από 1ης Ιανουαρίου 2001 είχε ληφθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σάντα Μαρία ντε Φέιρα στις 19.6.2000. Τα προηγούμενα έτη είχαν γίνει εντατικές προσπάθειες για την εκπλήρωση των κριτηρίων σύγκλισης και για την εναρμόνιση του πλαισίου άσκησης της νομισματικής πολιτικής από την Τράπεζα της Ελλάδος προς τα ισχύοντα στο Ευρωσύστημα. Η μετάβαση στα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ προγραμματίζεται να πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα την 1η Ιανουαρίου 2002, ταυτόχρονα δηλαδή με τις άλλες 11 χώρες της ζώνης του ευρώ που είχαν ενταχθεί ήδη από το 1999 στην ΟΝΕ, με συνέπεια η μεταβατική περίοδος για την Ελλάδα να είναι συντομότερη.

Η Τράπεζα της Ελλάδος στο Ευρωσύστημα

Η Τράπεζα της Ελλάδος γίνεται αναπόσπαστο μέλος του Ευρωσυστήματος, όπως είναι ήδη οι Εθνικές Κεντρικές Τράπεζες των άλλων 11 χωρών της ζώνης του ευρώ. Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος καθίσταται μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, παραμένοντας παράλληλα μέλος και του Γενικού Συμβουλίου της ΕΚΤ.
Η Τράπεζα της Ελλάδος, όπως και οι άλλες 11 ΕθνΚΤ, συμμετέχει στην άσκηση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ. Διενεργεί πράξεις νομισματικής πολιτικής, μέσω των οποίων χορηγεί ρευστότητα προς τα πιστωτικά ιδρύματα, διασφαλίζει τον διακανονισμό άυλων πληρωμών (εγχώριων και διασυνοριακών) κ.λπ. Επίσης, αναλαμβάνει πράξεις διαχείρισης συναλλαγματικών διαθεσίμων για δικό της λογαριασμό και για λογαριασμό της ΕΚΤ και είναι υπεύθυνη για τη συλλογή εθνικών στατιστικών δεδομένων. Τέλος, συνεχίζει να επιτελεί και άλλες λειτουργίες, όπως η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων.

2001

Την 1η Ιανουαρίου 2002, τίθενται στην κυκλοφορία τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα ευρώ. Η μετάβαση ολοκληρώνεται μέσα σε δύο μήνες. Τα τραπεζογραμμάτια και κέρματα εθνικών νομισμάτων παύουν να αποτελούν νόμιμο χρήμα στο τέλος Φεβρουαρίου 2002, οπότε λήγει η περίοδος παράλληλης κυκλοφορίας ευρώ και εθνικών νομισμάτων. Η μετάβαση στο ευρώ σε φυσική μορφή για πάνω από 300 εκατομμύρια Ευρωπαίους συνιστά οργανωτικό και τεχνικό άθλο που απαιτεί εντατικό προγραμματισμό από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς: τις κυβερνήσεις, τις κεντρικές τράπεζες, τις εμπορικές τράπεζες, τις εμπορικές επιχειρήσεις.
Το Ευρωσύστημα διεξάγει το ενημερωτικό πρόγραμμα «Ευρώ 2002» για να ενημερωθούν οι πολίτες εντός και εκτός της ζώνης του ευρώ, για τα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα ευρώ, και να εξοικειωθεί το κοινό με το νέο νόμισμα. Παράλληλα κάθε χώρα έχει καταρτίσει το δικό της εθνικό σχέδιο μετάβασης στο ευρώ σε φυσική μορφή, όπου λαμβάνονται υπόψη οι εθνικές ιδιαιτερότητες.
Η μετάβαση στα τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα ευρώ πραγματοποιείται με απόλυτη επιτυχία και το ευρώ γίνεται αμέσως αποδεκτό από τους πολίτες της Ευρώπης.

2002

Η εισαγωγή των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα

Η Ελλάδα, δεδομένου ότι εντάχθηκε στην ΟΝΕ το 2001, είχε μικρότερη μεταβατική περίοδο από ό,τι οι άλλες χώρες, δηλαδή μόνο ένα έτος. Κατ' εξοχήν, λοιπόν, στην περίπτωσή της ήταν απαραίτητος ο λεπτομερής προγραμματισμός. Αυτός περιγράφηκε αναλυτικά στο Εθνικό Σχέδιο Εισαγωγής Τραπεζογραμματίων και Κερμάτων Ευρώ (Δεκέμβριος 2000), που εκπόνησαν από κοινού η Τράπεζα της Ελλάδος και το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.
Οι κύριοι στόχοι του Εθνικού Σχεδίου ήταν να δημιουργηθούν στην Ελλάδα έως το τέλος του 2001 οι εξής σημαντικές προϋποθέσεις για την ομαλή μετάβαση:

- ✓ επάρκεια τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ,
- ✓ εκτεταμένος προεφοδιασμός τραπεζών και εμπορικών επιχειρήσεων,

ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα συμφόρησης στην αρχή του 2002,

Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ: ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

2002

✓ προετοιμασία των εμπορικών επιχειρήσεων και του τραπεζικού τομέα και
✓ εξοικείωση του κοινού με τα χαρακτηριστικά ασφαλείας, τις ονομαστικές αξίες και την εξωτερική εμφάνιση των νέων τραπεζογραμματίων και κερμάτων, καθώς και με τις βασικές πρακτικές ρυθμίσεις της μετάβασης.
Απαιτείται επίσης η ταχύτατη μετατροπή των ΑΤΜ. Πράγματι, από την πρώτη κιόλας ημέρα του Ιανουαρίου, 92,25% των ΑΤΜ έχουν μετατραπεί ώστε να δίνουν τραπεζογραμμάτια ευρώ, ενώ η μετατροπή όλων των ΑΤΜ ολοκληρώνεται έως τις 3 Ιανουαρίου. Όπως διαπιστώνεται ήδη από τις πρώτες εβδομάδες του 2002, το ευρώ αντικαθιστά ταχύτατα τη δραχμή στις συναλλαγές.
Γενικά, η εισαγωγή των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα στέφεται με επιτυχία. Μεγάλο μέρος της επιτυχίας αυτής θα πρέπει να αποδοθεί στη θετική στάση του ελληνικού κοινού, το οποίο από την πρώτη στιγμή στήριξε την απόφαση για ένταξη στην ΟΝΕ και υποδέχθηκε με ενθουσιασμό το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα. Σ' αυτό συνέβαλε σημαντικά και η εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού που διεξήχθη στην Ελλάδα, συμπληρωματικά προς την αντίστοιχη εκστρατεία σε επίπεδο Ευρωσυστήματος, σε συνδυασμό με παρόμοιες πρωτοβουλίες άλλων φορέων.

2003

Τίθεται σε ισχύ η Συνθήκη της Νίκαιας (τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), η οποία αποτελεί καρπό της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που είχε αρχίσει τον Φεβρουάριο του 2000 με αντικείμενο την προσαρμογή του τρόπου λειτουργίας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων πριν από την προσχώρηση νέων κρατών-μελών. Η Συνθήκη της Νίκαιας περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν όχι μόνο θεσμικά θέματα και τη λήψη των αποφάσεων, αλλά και τα θεμελιώδη δικαιώματα, την πολιτική ασφάλειας, την αμυντική πολιτική, τη συνεργασία στον τομέα του ποινικού δικαίου και το καθεστώς των ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων.
Οι κυριότερες αλλαγές που επέφερε αφορούν:
✓ τον περιορισμό του μεγέθους και τη σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,
✓ τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο Υπουργών,
✓ την επέκταση του συστήματος λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία,
✓ τις ενισχυμένες συνεργασίες.

Το ίδιο έτος παραιτείται ο Willem Duisenberg, πρώτος πρόεδρος της ΕΚΤ, και στη θέση του διορίζεται ο Jean-Claude Trichet. Ο νέος πρόεδρος εκφωνεί την πρώτη δημόσια ομιλία του στην Αθήνα, προσκεκλημένος στις εορταστικές εκδηλώσεις για τα 75 χρόνια της Τράπεζας της Ελλάδος.

2004

Την 1η Μαΐου 2004, η Ευρωπαϊκή Ένωση υποδέχεται 10 νέα κράτη-μέλη: την Εσθονία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία και την Τσεχία. Η Συνθήκη Προσχώρησης είχε υπογραφεί τον Απρίλιο του 2003 στην Αθήνα και προβλέπει ότι τα νέα κράτη-μέλη θα ενταχθούν στην ΟΝΕ εφόσον διαπιστωθεί ότι πληρούν τα κριτήρια σύγκλισης που καθορίζει η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

2007

Την 1η Ιανουαρίου 2007 η Βουλγαρία και η Ρουμανία γίνονται μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από την ίδια ημερομηνία, η Σλοβενία γίνεται το 13ο μέλος της ζώνης του ευρώ.

Στις 13 Δεκεμβρίου 2007, υπογράφεται η Συνθήκη της Λισσαβώνας. Ως χρονικός στόχος για την κύρωσή της από όλα τα κράτη-μέλη έχει τεθεί η 1η Ιανουαρίου 2009, λίγο πριν τις Ευρωεκλογές. Η διαδικασία κύρωσης όμως καθυστερεί μετά το αρνητικό αποτέλεσμα του ιρλανδικού δημοψηφίσματος τον Ιούνιο του 2008.

2008

Την 1η Ιανουαρίου 2008, η Κύπρος και η Μάλτα εντάσσονται στη ζώνη του ευρώ. Ακριβώς έναν χρόνο αργότερα εντάσσεται και η Σλοβακία, ενώ την 1η Ιανουαρίου 2011 εντάσσεται και η Εσθονία.

2013

Στις 30 Ιουνίου 2013, η Κροατία γίνεται μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2014

Την 1η Ιανουαρίου 2014, η Λετονία εντάσσεται στη ζώνη του ευρώ και έναν χρόνο αργότερα την ακολουθεί η Λιθουανία.

2023

Την 1η Ιανουαρίου 2023, η ζώνη του ευρώ διευρύνεται με την ένταξη σε αυτήν της Κροατίας.

2026

Την 1η Ιανουαρίου 2026 και η Βουλγαρία εντάσσεται στη ζώνη του ευρώ αυξάνοντας τον συνολικό αριθμό κρατών μελών της Ε.Ε. που ανήκουν στην ευρωζώνη στα 21.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (1828-2001)

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ

Από τις αρχές του 19ου αι. μέχρι την έναρξη του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1914), τα νομισματικά συστήματα των ευρωπαϊκών κρατών και των Η.Π.Α. βασίζονταν είτε στον χρυσό κανόνα (γνωστό και ως «κανόνα χρυσού») είτε στον διμεταλλισμό.
Στο πλαίσιο και των δύο αυτών συστημάτων, πραγματοποιήθηκαν χάλκινες κοπές νομισμάτων μικρής ονομαστικής αξίας. Στο διμεταλλικό νομισματικό σύστημα, που ίσχυσε σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες έως τα τέλη του 19ου αιώνα, η κύρια νομισματική μονάδα ήταν το αργυρό νόμισμα των 5 φράγκων, ενώ κόβονταν και χρυσά πολλαπλάσια. Κοπές αργυρών νομισμάτων μικρότερης ονομαστικής αξίας και χάλκινες κοπές συνιστούσαν το συμπληρωματικό νόμισμα, ενώ τα αργυρά συμπληρωματικά νομίσματα είχαν μειωμένη περιεκτικότητα σε άργυρο (835‰, αντί για 900‰ που ίσχυε για την κύρια νομισματική μονάδα).
Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, έγιναν προσπάθειες ώστε τα νομισματικά συστήματα των ευρωπαϊκών χωρών να παραμείνουν συνδεδεμένα με τον χρυσό, έστω και έμμεσα, με τη σύνδεση των εθνικών νομισμάτων με συνάλλαγμα χρυσής βάσης, που ήταν είτε η στερλίνα είτε το δολάριο. Οι προσπάθειες αυτές υπονομεύθηκαν τόσο από την πληθωριστική κρίση που ακολούθησε τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο όσο και – κυρίως – από τη διεθνή κρίση του 1929.

Ο ΑΣΗΜΕΝΙΟΣ ΦΟΙΝΙΚΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΧΑΛΚΙΝΕΣ ΥΠΟΔΙΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΟΥ (1828-1833)

Όπως είδαμε, το έτος 1828 ο Κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας σχεδίασε και εφάρμοσε το πρώτο νεοελληνικό νομισματικό σύστημα. Για την πραγματοποίηση των πρώτων νεοελληνικών κοπών ιδρύθηκε το Εθνικό Νομισματοκοπείο, που εγκαταστάθηκε στην Αίγινα, πρωτεύουσα κατά την περίοδο εκείνη της Ελληνικής Πολιτείας.
Ως νομισματική μονάδα ορίστηκε ο αργυρός φοίνικας, ο οποίος υποδιαιρούνταν σε 100 λεπτά, ενώ το βάρος του καθορίστηκε σε 4,4 γραμμάρια, με τίτλο καθαρότητας αργύρου 900‰. Η ισοτιμία του φοίνικα ορίστηκε στο 1/6 του δίστηλου. Για την κάλυψη των καθημερινών μικροσυναλλαγών ορίστηκε και πραγματοποιήθηκε η κοπή χάλκινων υποδιαιρέσεων.
Την περίοδο από το 1829 (με εγχάρακτο όμως έτος κυκλοφορίας το 1828) έως το 1832 κυκλοφόρησαν αργυρά νομίσματα αξίας 1 φοίνικα και χάλκινα ονομαστικής αξίας 1, 5, 10 και 20 λεπτών.
Το νομισματικό σύστημα του φοίνικα καταργήθηκε με τη νομισματική μεταρρύθμιση του Φεβρουαρίου του 1833.

Η ΔΡΑΧΜΗ ΤΟΥ ΟΘΩΝΑ (1833-1867)

Στις 8 Φεβρουαρίου 1833, η Αντιβασιλεία του Όθωνα εισήγαγε ένα νέο νομισματικό σύστημα με την αιτιολογία ότι ο φοίνικας είχε μικρότερο βάρος από αυτό που είχε νομοθετικά καθοριστεί.
Ως νέα νομισματική μονάδα ορίστηκε η αργυρή δραχμή, η οποία υποδιαιρούνταν σε 100 λεπτά και είχε βάρος 4,477 γραμμάρια, με τίτλο καθαρότητας αργύρου 900‰.
Και η οθωνική δραχμή βασιζόταν στο δεκαδικό σύστημα, με τη ληφθείσα νομισματική βάση (δηλαδή τη δραχμή) να είναι σε άργυρο.
Πραγματοποιήθηκαν κοπές αργυρών νομισμάτων με ονομαστική αξία ενός 1/4, 1/2, 1 και 5 δραχμών. Η περιεκτικότητα των αργυρών νομισμάτων ήταν 900‰ για όλες τις αξίες. Προβλεπόταν και πραγματοποιήθηκε σε πολύ μικρές ποσότητες η κοπή χρυσών νομισμάτων (ονομαστικής αξίας 20 και 40 δραχμών), όπως και η κοπή χάλκινων νομισμάτων (ονομαστικής αξίας 1, 2, 5 και 10 λεπτών της δραχμής).
Κατά την οθωνική περίοδο, το Εθνικό Νομισματοκοπείο της Αίγινας διέκοψε τη λειτουργία του. Αρκετές από τις κοπές της περιόδου αυτής πραγματοποιήθηκαν στο Νομισματοκοπείο Αθηνών (1836-1857), ενώ άλλες στο Νομισματοκοπείο του Μονάχου κυρίως, αλλά και του Παρισιού.
Το νομισματικό σύστημα του Όθωνα ίσχυσε από τον Φεβρουάριο του 1833 μέχρι τον Απρίλιο του 1867.

Η ΔΡΑΧΜΗ ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Στις 10 Απριλίου 1867, το ελληνικό κράτος εισήγαγε στη χώρα το νομισματικό σύστημα της Λατινικής Νομισματικής Ένωσης. Έναν χρόνο αργότερα η Ελλάδα εντάχθηκε σε αυτήν ως πλήρες μέλος. Το νομισματικό σύστημα της Λατινικής Νομισματικής Ένωσης βασιζόταν στην αρχή του διμεταλλισμού, δηλαδή στη σταθερή ισοτιμία του χρυσού με τον άργυρο, σχέση που καθορίστηκε στο 1/15,5.
Για την εφαρμογή του διμεταλλισμού στην Ελλάδα, προσδιορίστηκε ως κύρια νομισματική μονάδα το αργυρό πεντάδραχμο. Νομοθετικά καθορίστηκε ότι η αργυρή δραχμή, που υποδιαιρούνταν σε 100 λεπτά, θα είχε βάρος 5 γραμμάρια και τίτλο καθαρότητας αργύρου 900‰.
Προβλεπόταν η κυκλοφορία του αργυρού πενταδράχμου, παράλληλα με την κυκλοφορία χρυσών νομισμάτων (5, 10, 20, 50 και 100 δραχμών). Επίσης, προβλέπονταν αργυρά συμπληρωματικά νομίσματα με τίτλο καθαρότητας αργύρου 835‰ (20 λεπτών, 50 λεπτών, 1 δραχμής και 2 δραχμών) και χάλκινα ή ορειχάλκινα νομίσματα (1, 2, 5 και 10 λεπτών).
Ως ημερομηνία έναρξης της εφαρμογής του νέου νομισματικού συστήματος ορίστηκε η 1η Ιανουαρίου 1868. Ωστόσο, μετά από αλλεπάλληλες αναβολές, η πλήρης εφαρμογή του πραγματοποιήθηκε την 1η Νοεμβρίου 1882. Παρά το γεγονός αυτό, κατά τη μεταβατική περίοδο των 15 ετών (1868–1882) κόπηκαν και κυκλοφόρησαν αρκετά από τα προβλεπόμενα νομίσματα: αργυρά νομίσματα των 5 δραχμών (1875-1876), χρυσά νομίσματα των 5, 10, 20, 50 και 100 δραχμών (1876), αργυρά συμπληρωματικά νομίσματα των 20 και των 50 λεπτών, 1 και 2 δραχμών (1868-1876), χάλκινα νομίσματα 1, 2, 5 και 10 λεπτών (1869–1882). Στη δεκαετία του 1880, επαναλήφθηκε η κοπή χρυσού νομίσματος ονομαστικής αξίας 20 δραχμών (1884), αλλά και συμπληρωματικών αργυρών νομισμάτων των 20 και 50 λεπτών, καθώς και 1 και 2 δραχμών. Οι κοπές πραγματοποιήθηκαν στο σύνολό τους από γαλλικά νομισματοκοπεία. Το νομισματικό σύστημα της Λατινικής Νομισματικής Ένωσης ίσχυσε στην Ελλάδα από το 1868 και τυπικά έως το 1926.

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (1828-2001)

Ο ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΡΑΧΜΗΣ (1897-1927)

Το 1893 το ελληνικό κράτος πτώχευσε και το 1897 επιβλήθηκε στη χώρα ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος. Η δραχμή υποτιμήθηκε σοβαρά, καθώς στα μέσα της δεκαετίας του 1890 έχασε το 40% της αξίας της. Έτσι, στη μετά το 1883 περίοδο, δεν πραγματοποιήθηκαν ελληνικές κοπές νομισμάτων, εκτός από ορειχάλκινα νομίσματα 20, 10 και 5 λεπτών που κόπηκαν την περίοδο 1893-1895.

Η αντιπληθωριστική πολιτική που ακολουθήθηκε από το ελληνικό κράτος επανέφερε το 1909 τη συναλλαγματική ισοτιμία της δραχμής στο ακέραιο, ενώ το 1910 το νόμισμα συνδέθηκε με συνάλλαγμα χρυσής βάσης.

Το 1910 και το 1911 πραγματοποιήθηκε στο Νομισματοκοπείο του Παρισιού η κοπή αργυρών συμπληρωματικών νομισμάτων 1 και 2 δραχμών, σύμφωνα με τα ισχύοντα στη Λατινική Νομισματική Ένωση.

Η πολιτική της νομισματικής σταθεροποίησης επλήγη από τις πολεμικές περιπέτειες της περιόδου, καθώς μετά την πτώση του μικρασιατικού μετώπου η δραχμή υποτιμήθηκε δραματικά. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Κωνσταντίνου Α΄ κόπηκαν μόνο νικέλινα και χαλκονικέλινα νομίσματα. Κατά την πρώτη περίοδο της βασιλείας του, πραγματοποιήθηκαν στο Παρίσι κοπές νικέλινων νομισμάτων ονομαστικής αξίας 5, 10 και 20 λεπτών, τα οποία παραγγέλθηκαν το 1912 και παραδόθηκαν τμηματικά την περίοδο 1912-1920. Χαλκονικέλινα νομίσματα ονομαστικής αξίας 50 λεπτών κόπηκαν στην Αγγλία το 1921, χωρίς να τεθούν σε κυκλοφορία. Αντίθετα, πραγματοποιήθηκε το 1922 στο Παρίσι η κοπή νομίσματος από αλουμίνιο αξίας 10 λεπτών, το οποίο και κυκλοφόρησε.

Το 1926 αποφασίστηκε από την Α΄ Ελληνική Δημοκρατία και πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη η κοπή νέων χαλκονικέλινων νομισμάτων ονομαστικής αξίας 1 και 2 δραχμών, 50 και 20 λεπτών.

Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ (1928-1941)

Με την έναρξη των εργασιών της Τράπεζας της Ελλάδος στις 14 Μαΐου 1928, εκχωρήθηκε στον νέο θεσμό το αποκλειστικό δικαίωμα εκδόσεως τραπεζογραμματίων. Παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος, πραγματοποιήθηκε και η μεταρρύθμιση του νομισματικού συστήματος, με την οποία εφαρμόστηκε και στην Ελλάδα ο κανόνας χρυσού-συναλλάγματος.

Έτσι, στις 14 Μαΐου 1928, το ελληνικό κράτος προσδιόρισε την ισοτιμία της δραχμής σε 0,01952634 γραμμάρια χρυσού και, στη συνέχεια, με δεδομένη αυτή την ισοτιμία, η Τράπεζα της Ελλάδος καθόρισε την ισοτιμία της λίρας Αγγλίας προς τη δραχμή στο ποσό των 375 δραχμών.

Στο πλαίσιο του νέου νομισματικού συστήματος, το 1930 κόπηκαν και τέθηκαν σε κυκλοφορία μέσω της Τράπεζας της Ελλάδος αργυρά νομίσματα των 10 και 20 δραχμών με τίτλο αργύρου 500‰, καθώς και νικέλινο νόμισμα ονομαστικής αξίας 5 δραχμών.

Επίσης, το 1930 κόπηκαν και τέθηκαν σε κυκλοφορία χαλκονικέλινα νομίσματα 50 λεπτών και 1 δραχμής. Πρόκειται για επανάληψη της προγενέστερης κοπής του 1926. Η νέα κοπή του 1930 έγινε και πάλι στη Βιέννη με τις παλιές μήτρες, στις οποίες προστέθηκε πάνω από το αναγραφόμενο έτος κοπής [1926] το γράμμα Β.

Η ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΥ ΝΟΜΙΣΜΑΤΟΣ (1941-1953)

Ως αποτέλεσμα της εχθρικής Κατοχής και του υπερπληθωρισμού που την ακολούθησε, την περίοδο 1941-1953 ανεστάλη πλήρως η κοπή και η κυκλοφορία μεταλλικών νομισμάτων.

Η ΔΡΑΧΜΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1954-2001

Την 1η Μαΐου 1954, αφού είχαν προηγηθεί το 1953 η συναλλαγματική σύνδεση της δραχμής με το αμερικανικό δολάριο (με ισοτιμία 1 δολάριο = 30.000 δραχμές) και η ένταξη της Ελλάδας στο διεθνές σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, το ελληνικό κράτος σταθεροποίησε το νόμισμα και προσδιόρισε την ισοτιμία δολαρίου/δραχμής στις 30 δραχμές. Το 1954 άρχισε και πάλι η κοπή και η κυκλοφορία μεταλλικών δραχμών.

Την περίοδο 1954-2001, ανεξάρτητα από τις σημαντικές αλλαγές που υπήρξαν στην ιστορική εξέλιξη του νομισματικού συστήματος, η κοπή και κυκλοφορία μεταλλικών δραχμών συνεχίστηκαν απρόσκοπτα.

Ένα από τα βασικά γεγονότα της περιόδου 1954-2001 είναι η πλήρης ανάληψη των εργασιών κοπής των μεταλλικών νομισμάτων από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ) της Τράπεζας της Ελλάδος από το 1971. Σήμερα το ΙΕΤΑ αποτελεί ένα από τα νομισματοκοπεία του Ευρωσυστήματος που παράγουν τα νομίσματα και τα τραπεζογραμμάτια ευρώ.

Η ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ (2008-2021)

Οι κρίσεις παντός είδους έχουν επιπτώσεις στην οικονομία. Ξεκινώντας από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers το 2008, αναφερόμαστε στα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα και κλείνουμε την ενότητα με την κρίση που προκάλεσε η πανδημία COVID-19.

2008

Οι επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, που εκδηλώθηκε αρχικά στις ΗΠΑ με κομβικό γεγονός την κατάρρευση της Lehman Brothers (τέταρτης μεγαλύτερης αμερικανικής επενδυτικής τράπεζας) τον Σεπτέμβριο του 2008, γίνονται πλέον αισθητές στην Ευρώπη και την Ελλάδα.

Η πτώση του ρυθμού ανάπτυξης στο μηδέν αυτή τη χρονιά στην Ελλάδα ήταν χαρακτηριστική των επιπτώσεων που θα αντιμετώπιζε οποιαδήποτε μικρή, ανοικτή οικονομία, η οποία αφενός έπασχε από χαμηλή ανταγωνιστικότητα και αφετέρου επί σειρά ετών δεν είχε επιδείξει την απαραίτητη δημοσιονομική πειθαρχία. Τα δύο αυτά προβλήματα ήταν υπεύθυνα για τα «δίδυμα» ελλείμματα, δηλαδή το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και το δημοσιονομικό έλλειμμα, τα οποία αυξάνονταν απειλητικά.

Ο Διοικητής της ΤτΕ Γεώργιος Προβόπουλος στο Μέγαρο Μαξίμου με τον Πρωθυπουργό Κώστα Καραμανλή, Αθήνα 2.12.2008.

Ο Πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής και ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών Γεώργιος Αλογοσκούφης με τον Διοικητή της ΤτΕ, στην Τράπεζα, Αθήνα 22.9.2008.

2009

Η επιδείνωση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού κλίματος κλόνισε την εμπιστοσύνη των αγορών στους πιο αδύναμους παίκτες, όπως η Ελλάδα. Η ανάδειξη δυσμενέστερων δημοσιονομικών στοιχείων για τη χώρα, τον Οκτώβριο του 2009, προκάλεσε συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής της ικανότητας. Το εξωτερικό έλλειμμα γρήγορα εκτοξεύθηκε.

Η Ελλάδα, ως πλήρες μέλος της νομισματικής ένωσης, είχε υιοθετήσει το ευρώ και έτσι το νόμισμά της ήταν σταθερό και η υποτίμησή του δεν ήταν δυνατή. Παράλληλα, η δημοσιονομική πολιτική που εφαρμοζόταν σε εθνικό επίπεδο είχε χάσει την αξιοπιστία της λόγω των διεθνών χρηματοπιστωτικών διαταραχών και της υψηλής αβεβαιότητας, ενώ η ευελιξία των αγορών εργασίας και προϊόντων ήταν περιορισμένη. Η ζώνη του ευρώ είχε προβλέψει κανόνες και μηχανισμούς για τη λειτουργία της ακόμη και σε μη ευνοϊκές περιστάσεις, αλλά η προσαρμογή τους σε συνθήκες τόσο αντίξοες όσο αυτές που διαμορφώθηκαν ήταν δύσκολη.

Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, Λουξεμβούργο 1-2.7.2009.

Ο Διοικητής της ΤτΕ Γεώργιος Προβόπουλος στο Προεδρικό Μέγαρο με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια, Αθήνα 22.12.2009.

2010-2011

Ο αυτοτροφοδοτούμενος κύκλος ύφεσης προκάλεσε σωρευτική πτώση του ελληνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) κατά 10% την τριετία 2008-2010 και αύξηση της ανεργίας στο 15%. Το δημόσιο χρέος εξακοντίστηκε από 103% του ΑΕΠ το 2007 σε 147% το 2010. Η εμπιστοσύνη των αγορών κλονιζόταν ολοένα περισσότερο, με αποτέλεσμα την εκτίναξη των αποδόσεων των ελληνικών ομολόγων. Η αναχρηματοδότηση του δημόσιου αλλά και του ιδιωτικού χρέους έγινε αδύνατη.

Καθώς η ομαλή συνέχιση του δανεισμού της κεντρικής κυβέρνησης από τις αγορές περιοριζόταν δραστικά, δεν υπήρχε άλλος τρόπος για τη χρηματοδότηση της χώρας πέρα από την προσφυγή στους ευρωπαίους εταίρους και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ).

Τον Μάιο του 2010, συμφωνήθηκε το 1ο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής και στήριξης της χώρας, το οποίο επόπτευσαν τρεις θεσμικές αρχές: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το ΔΝΤ. Αφορούσε δανεισμό από τους εταίρους και το ΔΝΤ, ο οποίος θα ανερχόταν μέχρι τα 110 δισεκ. ευρώ, με την Ελλάδα να έχει την υποχρέωση να ακολουθήσει ένα αυστηρό πρόγραμμα προσαρμογής που είχε τέσσερις βασικούς πυλώνες: δημοσιονομική προσαρμογή, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας με διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις των αγορών εργασίας και προϊόντων, αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και μια φιλόδοξη σειρά από ιδιωτικοποιήσεις.

Στην πράξη, η έμφαση δόθηκε σχεδόν αποκλειστικά στον πρώτο πυλώνα. Η δημοσιονομική προσαρμογή επιτεύχθηκε κυρίως με αυξήσεις των εσόδων (μέσω φόρων) και πολύ λιγότερο με περικοπές δαπανών. Αυτή η επιλογή, μαζί με την καθυστέρηση των μεταρρυθμίσεων που θα οδηγούσαν σε ανάπτυξη, είχε ως συνέπεια ύφεση της οικονομίας πολύ βαθύτερη από ό,τι αναμενόταν. Η σχέση δημοσιονομικής προσπάθειας και αποτελέσματος πυροδότησε συζητήσεις για το μέγεθος του δημοσιονομικού πολλαπλασιαστή (που ήταν υψηλότερος στην Ελλάδα λόγω χαμηλού ποσοστού αποταμίευσης, σχετικά εσωστρεφούς οικονομίας και περιορισμένης ρευστότητας) και άρχισαν να εκφράζονται φόβοι για έξοδο της χώρας από το ευρώ, οι οποίοι προκάλεσαν μαζική απόσυρση καταθέσεων από τις τράπεζες.

Επίσκεψη του Ευρωπαίου Επίτροπου για Οικονομικές και Νομισματικές Υποθέσεις και το Ευρώ Olli Rehn στην ΤτΕ, Αθήνα 9.12.2010.

Στο Μέγαρο Μαξίμου, ο Διοικητής της ΤτΕ με τον Πρωθυπουργό Λουκά Παπαδήμο, Αθήνα 2.12.2011.

Στη Γενική Συνέλευση των Μετόχων της ΤτΕ, ο Διοικητής Γεώργιος Προβόπουλος, ο Υπουργός Οικονομικών Γιώργος Παπακωνσταντίνου και ο Υφυπουργός Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας Φίλιππος Σαχινίδης, Αθήνα 27.4.2010.

2012

Το μέγεθος των προβλημάτων κατέδειξε την ανάγκη για ένα 2ο πρόγραμμα οικονομικής προσαρμογής τον Φεβρουάριο του 2012, με δυνητικό ύψος δανεισμού τα 130 δισεκ. ευρώ. Από αυτά, τα 50 δισεκ. ευρώ αφορούσαν τη στήριξη του τραπεζικού συστήματος που ήδη κλυδωνιζόταν από την εκροή καταθέσεων, την περιορισμένη ρευστότητα και την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Επιπλέον, η αναδιάρθρωση του χρέους του Ελληνικού Δημοσίου με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα («PSI»), τον Μάρτιο του 2012, προκάλεσε ζημία σχεδόν 40 δισεκ. ευρώ στις ελληνικές τράπεζες. Το νέο πρόγραμμα συμπεριλάμβανε δημοσιονομικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και μέτρα αύξησης των εσόδων (καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, ιδιωτικοποιήσεις κ.ά.).

Με τη βοήθεια της δημοσιονομικής προσαρμογής και της αναδιάρθρωσης μέσω PSI, το δημόσιο χρέος μειώθηκε από 175% του ΑΕΠ το 2011 σε 162% το 2012. Η βελτίωση αυτή ήταν μικρή σε σχέση με το μέγεθος της απομείωσης των ομολόγων που κατείχε ο ιδιωτικός τομέας, η οποία είχε ξεπεράσει το 50%. Αιτία ήταν η συνεχιζόμενη βαθιά ύφεση, που επηρέαζε αρνητικά το ΑΕΠ και καθιστούσε δύσκολη την ουσιαστική μείωση του λόγου του δημόσιου χρέους προς αυτό.

Η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος αποκαταστάθηκε με την ανακεφαλαιοποίηση των συστημικών τραπεζών και την εξυγίανση όσων μικρότερων τραπεζών αδυνατούσαν να καλύψουν τις κεφαλαιακές τους ανάγκες από την αγορά. Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ανέλαβε τη διαχείριση των 50 δισεκ. ευρώ που αφορούσαν τον χρηματοπιστωτικό κλάδο, καθώς και την παρακολούθηση των προοπτικών των τραπεζών, στην εταιρική διακυβέρνηση των οποίων εισήχθησαν αλλαγές.

Ταυτόχρονα, στη ζώνη του ευρώ – όπου εμφανίστηκε δυσπιστία απέναντι στο ενιαίο νόμισμα, ειδικά στις πιο αδύναμες οικονομίες (πολλές από τις οποίες βρίσκονταν ήδη σε πρόγραμμα προσαρμογής) – άρχισαν να δημιουργούνται οι αναγκαίοι νέοι μηχανισμοί για την αντιμετώπιση κρίσεων. Μετά τη δήλωση του Προέδρου της ΕΚΤ Mario Draghi, το καλοκαίρι του 2012, ότι η ΕΚΤ «είναι έτοιμη να κάνει ό,τι χρειαστεί για να διαφυλάξει το ευρώ, στο πλαίσιο της εντολής της» και με τις απαραίτητες θεσμικές παρεμβάσεις, οι αγορές πρέμησαν, η οικονομική κατάσταση σταθεροποιήθηκε και περιορίστηκαν οι κίνδυνοι που ενδεχομένως απειλούσαν τη συνοχή της ζώνης του ευρώ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ενίσχυσε περαιτέρω τη θεσμική αρχιτεκτονική της για να αντέξει μελλοντικές οικονομικές καταιγίδες: μπήκαν οι βάσεις για τη δημιουργία ενός κοινού Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας που θα μπορούσε να στηρίζει κράτη-μέλη σε δημοσιονομική αδυναμία με βάση ένα πρόγραμμα προσαρμογής και με αρχική δανειοδοτική ικανότητα 500 δισεκ. ευρώ, και προωθήθηκε η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, με ιδιαίτερη έμφαση στους δύο πρώτους πυλώνες της (δηλαδή την εποπτεία και την εξυγίανση των τραπεζών).

Ο Διοικητής της ΤτΕ Γεώργιος Προβόπουλος στο Μέγαρο Μαξίμου με τον Αντιπρόεδρο της κυβέρνησης και Υπουργό Οικονομικών Ευάγγελο Βενιζέλο, Αθήνα 27.1.2012.

2013-2014

Η εντυπωσιακή δημοσιονομική προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας – που παρήγαγε πρωτογενές πλεόνασμα 1,5% του ΑΕΠ το 2013 (και συνεχώς έκτοτε έως την εμφάνιση της πανδημίας το 2020) – και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν βελτίωσαν την αξιοπιστία της χώρας, η οποία τον Απρίλιο του 2014 επέστρεψε στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων και κατέγραψε θετικό ρυθμό ανάπτυξης. Επιπλέον, η ανταγωνιστικότητα είχε βελτιωθεί λόγω των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και του ανοίγματος αγορών αγαθών και υπηρεσιών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη σταδιακή αναδιάρθρωση της παραγωγής από μη εμπορεύσιμους σε εμπορεύσιμους κλάδους. Το μειονέκτημα της αυστηρής προσαρμογής ήταν οι αρνητικές καθαρές επενδύσεις, που είχαν μειώσει σημαντικά το κεφαλαιακό απόθεμα (πτώση κατά σχεδόν 40% του ΑΕΠ).

Στον χρηματοπιστωτικό τομέα, άρχισε να λειτουργεί ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός για τις τράπεζες και ψηφίστηκε ο Κανονισμός για τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης. Ξεκίνησε επίσης συζήτηση για την ανάγκη κοινής εγγύησης καταθέσεων στη ζώνη του ευρώ, καθώς και μιας Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Το ευρώ μπήκε σταδιακά σε φάση ανάκαμψης, η οποία θα διαρκούσε έως το 2019.

Άτυπη συνάντηση ECOFIN, Αθήνα 1-2.4.2014.

Ο Διοικητής της ΤτΕ Γεώργιος Προβόπουλος στη συνάντηση του ECOFIN με τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ Vítor Constâncio και τον Υπουργό Οικονομικών Γιάννη Στουρνάρα, Βίλνιους - Λιθουανία 13.9.2013.

Ο απερχόμενος Υπουργός Οικονομικών Γιάννης Στουρνάρας και ο νέος Υπουργός Οικονομικών Γκίκας Χαρδούβελης κατά τη διάρκεια της τελετής παράδοσης-παραλαβής στο Υπουργείο. Παρακολουθεί ο Υφυπουργός Γιώργος Μαυραγάνης, Αθήνα 10.6.2014. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ/ Γιάννης Κολεσίδης.

Ο Γερμανός Υπουργός Οικονομικών Βόλφγκανγκ Σόιμπλε και ο τέως Υπουργός Οικονομικών Γιάννης Στουρνάρας παρακολουθούν την εκδήλωση «Η Μελωδία της Ευρώπης» που διοργανώθηκε από το γερμανικό υπουργείο Οικονομικών στο Βερολίνο με στόχο στη σύνδεση ευρωπαϊκών εθνών μέσα από την τέχνη και τη μουσική, Βερολίνο 11.6.2014. Πηγή: ΑΠΕ- ΜΠΕ/STR.

2015-2019

Η αβεβαιότητα όχι μόνο γύρω από τις βουλευτικές και τις προεδρικές εκλογές του 2015 στην Ελλάδα, αλλά και σχετικά με την οικονομική πολιτική της νέας κυβέρνησης, που επανέφερε το ερώτημα της παραμονής της χώρας στο ευρώ, καθώς και οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με τους θεσμούς για το τι θα ακολουθούσε τη λήξη του 2ου προγράμματος προσαρμογής, πυροδότησαν νέες εκροές καταθέσεων. Επιπλέον, η ΕΚΤ ήρε την παρέκκλιση (waiver) στην επιλεξιμότητα των ελληνικών ομολόγων ως ενεχύρου στις πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος. Η παρέκκλιση ίσχυσε μετά την εφαρμογή της αναδιάρθρωσης μέσω PSI, καθώς ήδη από τότε τα ελληνικά ομόλογα δεν πληρούσαν την ελάχιστη απαίτηση πιστοληπτικής διαβάθμισης, αλλά θεωρήθηκε ότι η ύπαρξη προγράμματος προσαρμογής επέτρεπε την αποδοχή τους ως ενεχύρου σε πράξεις νομισματικής πολιτικής.
Οι τράπεζες βρέθηκαν εξαρτώμενες από τον μηχανισμό παροχής έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα (ELA) της Τράπεζας της Ελλάδος, ο οποίος συνοδευόταν από αυστηρότερους όρους και υψηλότερα επιτόκια συγκριτικά με εκείνα που ίσχυαν στις πράξεις νομισματικής πολιτικής.

Ο Πρωθυπουργός Αλέξης Τσίπρας συνομιλεί με τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα κατά τη διάρκεια συνάντησής τους στο Μέγαρο Μαξίμου. Ο Διοικητής αναμένεται να ενημερώσει τον Πρωθυπουργό για τα αποτελέσματα του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που πραγματοποιήθηκε μία μέρα πριν στη Λευκωσία, Αθήνα 6.3.2015. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ/Αλέξανδρος Βλάχος.

Μετά την ανακοίνωση δημοψηφίσματος με το ερώτημα της αποδοχής ενός νέου προγράμματος προσαρμογής στις 28 Ιουνίου 2015, οι εκροές καταθέσεων και η κρίση ρευστότητας κορυφώθηκαν και επιβλήθηκε τραπεζική αργία. Όταν οι τράπεζες ξανάνοιξαν, υπόκειντο σε περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων. Οι καταθέσεις είχαν φθάσει στο ήμισυ εκείνων του 2010 (120 έναντι 240 δισεκ. ευρώ). Η ύφεση επέστρεψε και οι πιέσεις οδήγησαν τον Αύγουστο του 2015 στην υπογραφή του 3ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, στηριζόμενου από δυνητικό δανεισμό 86 δισεκ. ευρώ, από τα οποία 25 δισεκ. προορίζονταν για τις ανάγκες του τραπεζικού τομέα, που είχε κλονιστεί βαθιά.

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας και ο Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Βάλτις Ντομπρόφσκις κατά τη διάρκεια συνάντησής τους στην Αθήνα 27.10.2015. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ/ Γιάννης Κολεσίδης.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος συνομιλεί με τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδας Γιάννη Στουρνάρα σε συνάντηση που είχαν στο Προεδρικό Μέγαρο, Αθήνα 2.8.2016. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ/ Αλέξανδρος Βλάχος.

Η δημοσιονομική προσαρμογή, με την υποχρέωση πρωτογενών πλεονασμάτων κάθε χρόνο, εξακολουθούσε να είναι ο βασικός πυλώνας του 3ου προγράμματος. Υποστηριζόταν από την ίδρυση Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, τη θέσπιση αντικινήτρων για πρόωρη συνταξιοδότηση, τον εξορθολογισμό των δαπανών του συστήματος υγείας και νέες φορολογικές επιβαρύνσεις. Πολιτικές ενίσχυσης της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας αποτελούσαν τον δεύτερο πυλώνα, με έμφαση στην εκπαίδευση, την αγορά εργασίας, τον περιορισμό της γραφειοκρατίας και τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης. Η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας αποτελούσε τον τρίτο πυλώνα και αφορούσε κυρίως την ανακεφαλαιοποίηση του τραπεζικού τομέα, μετά τις βαρύτατες απώλειες που είχε υποστεί.

Η οικονομία επανήλθε σε θετικό ρυθμό ανάπτυξης (+1,3%) το 2017 και συνέχισε σε χαμηλή, αλλά βελτιούμενη πορεία το 2018 και το 2019.

Ο τραπεζικός τομέας αναδύθηκε ισχυρότερος κεφαλαιακά, αλλά παρέμεινε ζημιογόνος και επιβαρύνθηκε από το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που ξεπερνούσαν το 30%, όταν ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν μικρότερος από 3%.

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας συνομιλεί με τον Χρήστο Σταϊκούρα κατά τη διάρκεια της ενημέρωσης από τον πρώτο της επιτροπής οικονομικών υποθέσεων της Βουλής των Ελλήνων για την Ενδιάμεση Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για τη Νομισματική Πολιτική 2015, 10.2. 2016. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ/ Παντελής Σαΐτας.

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας συνομιλεί με τον Πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας Κυριάκο Μητσοτάκη κατά τη διάρκεια συνάντησής τους στα γραφεία της Τράπεζας, Αθήνα 19.11.2018. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ/ Αλέξανδρος Βλάχος.

Ο Πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας Κυριάκος Μητσοτάκης με τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα στα γραφεία της Τράπεζας, 28.3.2017. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ//Ορέστης Παναγιώτου.

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας βγαίνει από κεντρικό ξενοδοχείο της Αθήνας, μετά από συνάντηση που είχε με τους επικεφαλής των κλιμακίων των θεσμών, 29.4.2017. Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ/Παντελής Σαΐτας.

Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννης Στουρνάρας, ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Mario Draghi και ο Επίτιμος Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Λουκάς Παπαδήμος σε δείπνο στην Τράπεζα, Αθήνα 1.10.2019.

2020

Το 2020 άρχισε η κρίση της πανδημίας COVID-19. Η κατάσταση με τον αναγκαίο περιορισμό των μετακινήσεων των πολιτών και τη διακοπή πολλών δραστηριοτήτων ήταν πρωτόγνωρη διεθνώς. Για την ελληνική οικονομία, η πανδημία σήμανε βαθιά ύφεση αλλά και ανάγκη για μέτρα στήριξης, που κλιμάκωσαν το δημόσιο χρέος σε επίπεδα υψηλότερα του 200% του ΑΕΠ.

Μια νέα περίοδος κρίσης, που θα δοκίμαζε ξανά την ευελιξία αλλά και την ανθεκτικότητα του ευρώ, είχε ξεκινήσει. Η ΕΕ, έχοντας πλέον αρκετή εμπειρία στην αντιμετώπιση κρίσεων, έδωσε άμεση και γενναιόδωρη βοήθεια για να στηριχθούν η απασχόληση και οι επιχειρήσεις. Επιπλέον, η ΕΚΤ προσέφερε μεγάλη ρευστότητα στην ευρωπαϊκή οικονομία με το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (PEPP) και τη διεξαγωγή της τρίτης σειράς στοχευμένων πράξεων πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης (ΣΠΠΜΑ ΙΙΙ) υπό σημαντικά βελτιωμένους όρους. Ουσιαστικής σημασίας ήταν η απόφαση για χορήγηση παρέκκλισης από τα κριτήρια επιλεξιμότητας του Ευρωσυστήματος για τα ελληνικά κρατικά ομόλογα, με αποτέλεσμα τη συμπερίληψή τους στο πρόγραμμα PEPP και την αποδοχή τους ως εξασφαλίσεων για την παροχή ρευστότητας από το Ευρωσύστημα στις εμπορικές τράπεζες.

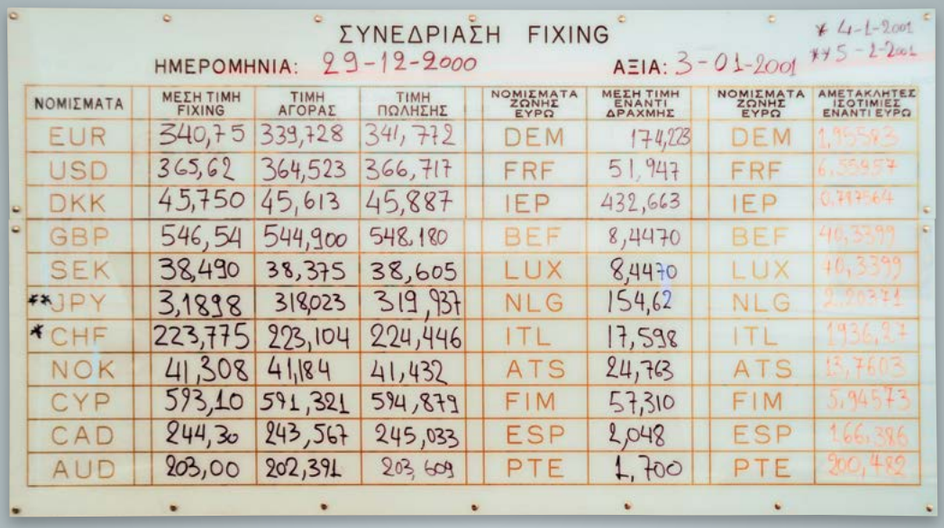
Ο Γιάννης Στουρνάρας ορκίζεται ως Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος (2η θητεία) από τον Επίσκοπο Ωρεών Φιλόθεο, ενώπιον της Προέδρου της Δημοκρατίας Κατερίνας Σακελλαροπούλου και παρουσία του Υπουργού Οικονομικών Χρήστου Σταϊκούρα, Προεδρικό Μέγαρο 27.6.2020. Πηγή: ΑΠΕ ΜΠΕ/Προεδρία της Δημοκρατίας/ Θεόδωρος Μανωλόπουλος.

Τον Ιούλιο του 2020, τα κράτη-μέλη της ΕΕ συμφώνησαν σε ένα πρόγραμμα ανάκαμψης (NGEU) ύψους 750 δισεκ. ευρώ για τη στήριξη επενδύσεων που θα βοηθούσαν την ψηφιακή μετάβαση και την πράσινη στροφή της οικονομίας. Το μεγαλύτερο μέρος των ενισχύσεων ήταν επιχορηγήσεις, ενώ το υπόλοιπο αφορούσε δάνεια.

Ταυτόχρονα, συντελέστηκε μια μεγάλη διαρθρωτική αλλαγή στη λειτουργία της οικονομίας παγκοσμίως, ώστε ένας σημαντικός αριθμός δραστηριοτήτων (εκπαίδευση, διοίκηση, έρευνα) να γίνεται εξ αποστάσεως με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Η αλλαγή αυτή, που έγινε απότομα και σε συνθήκες κρίσης, αναμένεται να επηρεάσει μακροχρόνια τον τρόπο παραγωγής και να παγιώσει την απομακρυσμένη εργασία.

2021

Η ελληνική οικονομία πέρασε σε θετική ανάπτυξη (7% το πρώτο εξάμηνο), καθώς αποσύρθηκαν σταδιακά τα μέτρα περιορισμού των μετακινήσεων και σημειώθηκε επανεκκίνηση της δραστηριότητας πολλών επιχειρήσεων. Η πρόσβαση του Ελληνικού Δημοσίου στις αγορές συνεχίστηκε απρόσκοπτη, σε ιστορικά χαμηλό κόστος, στηριζόμενη καθοριστικά από τη συνεχιζόμενη διευκολυντική κατεύθυνση της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των αγορών.
Οι αναγκαίες κρατικές παρεμβάσεις στήριξης προκάλεσαν αύξηση των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους, χωρίς όμως να δημιουργούνται ανησυχίες μη βιωσιμότητας του τελευταίου.
Η εμπιστοσύνη προς το ευρώ στις χώρες της ζώνης του ευρώ έφθασε το 76%.
Η συντονισμένη ανταπόκριση των θεσμών της ΕΕ σε αυτή την κρίση ήταν ευδιάκριτη και επιδοκιμάστηκε.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ FIXING

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ: 29-12-2000 ΑΞΙΑ: 3-01-2001 * 4-1-2001 **5-1-2001

ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ FIXING	ΤΙΜΗ ΑΓΟΡΑΣ	ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ	ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΖΩΝΗΣ ΕΥΡΩ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΕΝΑΝΤΙ ΔΡΑΧΜΗΣ	ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΖΩΝΗΣ ΕΥΡΩ	ΑΜΕΤΑΚΛΗΤΕΣ ΙΣΟΤΙΜΙΕΣ ΕΝΑΝΤΙ ΕΥΡΩ
EUR	340,75	339,728	341,772	DEM	174,228	DEM	1,955 83
USD	365,62	364,523	366,717	FRF	51,947	FRF	6,559 57
DKK	45,750	45,613	45,887	IEP	432,663	IEP	0,787 564
GBP	546,54	544,900	548,180	BEF	8,4470	BEF	40,3399
SEK	38,490	38,375	38,605	LUX	8,4470	LUX	40,3399
**JPY	3,1898	318023	319,937	NLG	154,62	NLG	2,203 71
*CHF	223,775	223,104	224,446	ITL	17,598	ITL	1936,27
NOK	41,308	41,184	41,432	ATS	24,763	ATS	13,7603
CYP	593,10	591,321	594,879	FIM	57,310	FIM	5,94573
CAD	244,30	243,567	245,033	ESP	2,048	ESP	166,386
AUD	203,00	202,391	203,609	PTE	1,700	PTE	200,482

Ο πίνακας από το Dealing Room της Τράπεζας της Ελλάδος, που αναγράφει τις συναλλαγματικές τιμές της τελευταίας συνεδρίας Fixing.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο θεσμός των κεντρικών τραπεζών άρχισε να διαμορφώνεται από τον 17ο αι. και σταδιακά γενικεύθηκε σε όλες τις προοδευμένες οικονομικά χώρες τον 20ό αι., αποκτώντας λίγο-πολύ κοινά χαρακτηριστικά. Καθώς αποτελεί προϊόν μακράς ιστορικής διαδικασίας, οι εμπειρίες από τη λειτουργία των εκδοτικών- εμπορικών τραπεζών του παρελθόντος και η πρόοδος της οικονομικής επιστήμης και της νομισματικής θεωρίας γενικότερα υπήρξαν πολύτιμες για την αποκρυστάλλωσή του.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

17ΟΣ-19ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Η ιδέα της δημιουργίας μίας δημόσιας ή ημιδημόσιας τράπεζας προέκυψε ιστορικά όταν οι κυβερνήσεις συνειδητοποίησαν τα οικονομικά πλεονεκτήματα της λειτουργίας τέτοιων ιδρυμάτων. Συνήθως διδόταν σε μία ήδη λειτουργούσα εμπορική τράπεζα το μονοπώλιο έκδοσης τραπεζογραμματίων σε μια γεωγραφική περιοχή, με αντάλλαγμα τη δυνατότητα δανεισμού της κυβέρνησης σε έκτακτες περιστάσεις. Η αποκατάσταση της αξίας του νομίσματος, ειδικά μετά από στρατιωτικές περιπέτειες που συνδέονταν με την υπερέκδοση χαρτονομίσματος, αποτελούσε ευθύνη αυτών των ιδρυμάτων. Τέλος, μερικά ιδρύματα δημιουργήθηκαν προκειμένου να ενισχύσουν την οικονομική ενοποίηση μιας πρόσφατα απελευθερωμένης χώρας, βάζοντας σε τάξη χαώδη συστήματα νομισματικής κυκλοφορίας και εξορθολογίζοντας τα συστήματα πληρωμών.
Παρεπόμενο όφελος για τα κεντρικά τραπεζικά ιδρύματα αποτελούσε η κερδοφορία από το εκδοτικό προνόμιο (seignorage). Έως το 1900, το βασικό ζήτημα στη νομισματική θεωρία αφορούσε αφενός τον βαθμό εξάρτησης ενός τέτοιου ιδρύματος από την κρατική εξουσία και αφετέρου τους μηχανισμούς ελέγχου που έπρεπε να διαθέτει προκειμένου να επιτυγχάνει τους σκοπούς του.
Από τη στιγμή που ένα συγκεκριμένο τραπεζικό ίδρυμα αποκτούσε το προνόμιο έκδοσης τραπεζογραμματίων και μια ιδιάζουσα σχέση με την κρατική εξουσία, μπορούσε να αναλαμβάνει και περαιτέρω λειτουργίες. Δεν ήταν μόνο η τράπεζα του κράτους, αλλά και τόπος προσφυγής άλλων εμπορικών τραπεζών που άνοιγαν εκεί λογαριασμούς, προέβαιναν σε προεξοφλήσεις χρεογράφων τους ή ζητούσαν επιπρόσθετη ρευστότητα σε εποχές οικονομικής στενότητας.
Εκτός από πολιτική δύναμη, τα κεντρικά τραπεζικά ιδρύματα συσσώρευσαν με την πάροδο του χρόνου και το σύνολο των μεταλλικών αποθεμάτων της χώρας και άρχισαν να ασκούν διακριτική πολιτική νομισματικής διαχείρισης και μέριμνας για την εύρυθμη λειτουργία όλου του τραπεζικού συστήματος. Σε διεθνές επίπεδο, η εν λόγω μέριμνα αφορούσε τη μετατρεψιμότητα του νομίσματος σύμφωνα με τα ισχύοντα, δηλαδή τον κανόνα χρυσού κατά τον 19ο αιώνα.

20ΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

Τον 20ό αι. οι κεντρικές τράπεζες ανέλαβαν την επίβλεψη της εφαρμογής της νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής των κυβερνήσεων. Η κατάρρευση του κανόνα χρυσού στον Μεσοπόλεμο οδήγησε μεν σε αμφιβολίες για τη δυνατότητα σταθεροποίησης της οικονομίας μέσω της νομισματικής διαχείρισης, όμως δεν κλόνισε την πίστη στην αναγκαιότητα συγκέντρωσης εποπτικών εξουσιών στις κεντρικές τράπεζες.
Μεταπολεμικά, οι εξουσίες αυτές συμπεριέλαβαν τη συμμόρφωση της νομισματικής πολιτικής στις επιταγές της συμφωνίας του Bretton Woods, που προέβλεπε σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες όλων των νομισμάτων έναντι του δολαρίου. Μετά την κατάργηση του συστήματος αυτού το 1971, η νομισματική πολιτική των κεντρικών τραπεζών χαράχθηκε με βάση τον πραγματισμό και τις προτεραιότητες των κυβερνήσεων για την οικονομία, δηλαδή στόχευε είτε σε χαμηλό πληθωρισμό είτε σε τόνωση της απασχόλησης. Επίσης, ενισχύθηκε η συνεργασία μεταξύ των κεντρικών τραπεζών των ανεπτυγμένων οικονομιών.
Στη συνέχεια δίδονται παραδείγματα τραπεζικών ιδρυμάτων που επηρέασαν ιδιαίτερα την ιστορική εξέλιξη του θεσμού των κεντρικών τραπεζών.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Η Τράπεζα του Άμστερνταμ (Amsterdamsche Wisselbank) ιδρύθηκε το 1609 υπό την προστασία της Δημοτικής Αρχής της ομώνυμης πόλης, που ήταν τότε η μητρόπολη του διεθνούς εμπορίου.
Η συγκεκριμένη Τράπεζα εξυμνήθηκε από τον Adam Smith στον *Πλούτο των Εθνών* ως πρότυπο τραπεζικό ίδρυμα ημιδημόσιου χαρακτήρα, αφού καινοτόμησε σε πρωτοποριακές για την εποχή τραπεζικές πράξεις. Δεχόταν νομίσματα των εμπόρων, ανεξαρτήτως της προέλευσής τους, εκδίδοντας πίστωση υπέρ τους για το ισόποσο μείον μια προμήθεια. Η πίστωση αποτελούσε τραπεζικό χρήμα, πρόδρομο του τραπεζογραμματίου, διευκόλυνε τις συναλλαγές και εμπέδωνε την εμπιστοσύνη στο ολλανδικό νόμισμα, καθώς οι έμποροι την επιζητούσαν, αφού το τραπεζικό χρήμα διατηρούσε την αξία του, ενώ τα φθαρμένα νομίσματα την έχαναν.
Η Τράπεζα δεχόταν επίσης χρυσό και άργυρο, εκδίδοντας αποδεικτικά παραλαβής διαπραγματεύσιμα σε εμπορικές συναλλαγές ή εξαργυρωτέα στην τράπεζα μετά από ένα εξάμηνο. Με τον τρόπο αυτόν ενθάρρυνε τους εμπόρους να κερδοσκοπούν με τις διακυμάνσεις της αξίας του χρυσού, προσφέροντας παράλληλα ασφάλεια έναντι κλοπών η απωλειών του πολύτιμου μετάλλου.
Η Τράπεζα του Άμστερνταμ ήταν μια κερδοφόρα επιχείρηση του Δήμου. Τηρούσε ακριβέστατα λογιστικά βιβλία και η χρέωση ποικίλων προμηθειών υπέρ της, ώστε να καλύπτει τα έξοδα λειτουργίας της, ποτέ δεν έγινε αντικείμενο κριτικής. Η τάξη των εμπόρων προπαγάνδιζε την ανάγκη λειτουργίας παρόμοιων τραπεζικών ιδρυμάτων σε άλλες χώρες.

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΣΟΥΗΔΙΑΣ

Το 1656 ιδρύθηκε η πρώτη κρατικά εξουσιοδοτημένη τράπεζα στη Σουηδία, με συμμετοχή του κράτους στο ήμισυ των κερδών της.
Η Τράπεζα της Στοκχόλμης (Stockholms Banco) άρχισε τη λειτουργία της με την αποδοχή άτοκων εμπορικών καταθέσεων όψεως (με δικαίωμα των καταθετών να κάνουν αναλήψεις και να εκδίδουν επιταγές) και με τη χορήγηση μακροπρόθεσμων δανείων.
Το 1661 η Τράπεζα της Στοκχόλμης εξέδωσε τα πρώτα μετατρέψιμα τραπεζογραμμάτια, τα οποία χορηγούσε στο κοινό έναντι καταθέσεων μεταλλικού νομίσματος στην Τράπεζα. Τα τραπεζογραμμάτια ήταν ανώνυμα, κυκλοφορούσαν ελεύθερα στις συναλλαγές και η Τράπεζα παρείχε εγγύηση για την άμεση εξόφλησή τους με μεταλλικό νόμισμα στον κομιστή τους. Ωστόσο, παρά τη θετική υποδοχή των τραπεζογραμματίων από το κοινό, η Τράπεζα της Στοκχόλμης κατέρρευσε το 1668 εξαιτίας κακής διαχείρισης όσον αφορούσε τη χορήγηση δανείων και της έκδοσης μεγάλης ποσότητας ακάλυπτων τραπεζογραμματίων.
Το 1668, μετά τη διάλυση της Τράπεζας της Στοκχόλμης, το δικαίωμα ελέγχου των τραπεζικών εργασιών μεταβιβάστηκε από την κυβέρνηση στη Συνέλευση των Τάξεων της Σουηδίας (Κοινοβούλιο), με αποτέλεσμα να ιδρυθεί η πρώτη δημόσια εκδοτική τράπεζα στην ιστορία της Ευρώπης με την επωνυμία «Τράπεζα της Συνέλευσης των Τάξεων της Σουηδίας» (Sveriges Rikes Ständers Bank). Ωστόσο, το οικονομικό πρόβλημα που είχε δημιουργήσει η αποτυχία της Τράπεζας της Στοκχόλμης ήταν τόσο μεγάλο ώστε το Κοινοβούλιο δεν της επέτρεψε να εκδίδει τραπεζογραμμάτια παρά μόνο πολύ αργότερα, το 1777. Όμως, από το 1701 η Τράπεζα είχε την άδεια να εκδίδει πιστωτικά σημειώματα (έναντι καταθέσεων μεταλλικών νομισμάτων), η χρήση των οποίων περιοριζόταν μόνο στις εμπορικές συναλλαγές. Το 1866 η Τράπεζα αυτή μετονομάστηκε σε Τράπεζα του Κοινοβουλίου της Σουηδίας (Sveriges Riksbank) και εξακολουθεί, με την ίδια επωνυμία μέχρι σήμερα, να είναι η Κεντρική Τράπεζα της Σουηδίας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

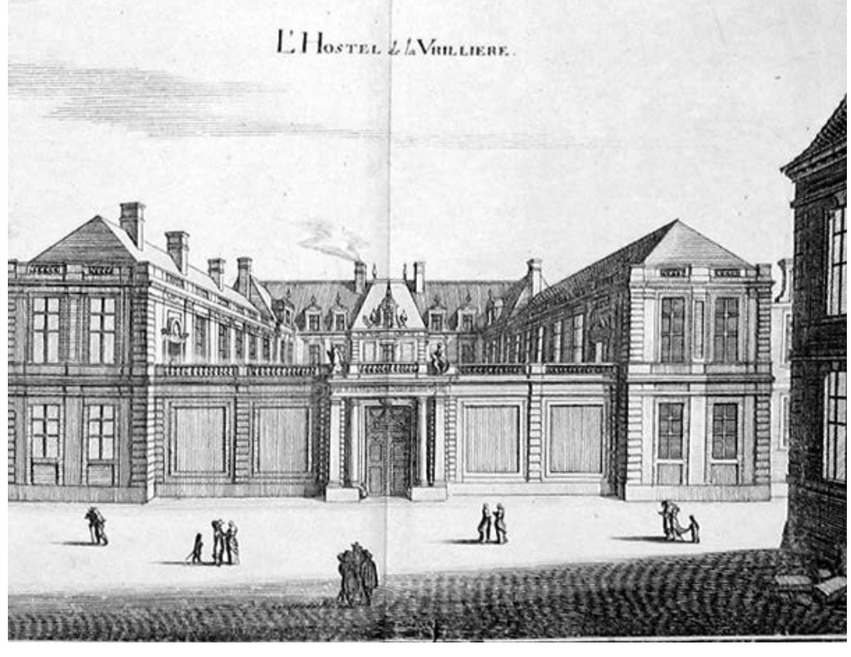
Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ

Η Τράπεζα της Αγγλίας (Bank of England) ιδρύθηκε το 1694 από ιδιώτες κεφαλαιούχους με κρατική εξουσιοδότηση και με κύριο σκοπό τη συγκέντρωση ιδιωτικών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών.
Μεταξύ των άλλων δραστηριοτήτων της, εξέδιδε έγγραφα πιστοποιητικά έναντι καταθέσεων μεταλλικών νομισμάτων.Τα πιστοποιητικά αυτά άρχισαν να χρησιμοποιούνται ως εν δυνάμει χρήμα στις εμπορικές συναλλαγές και σταδιακά εξελίχθηκαν σε μετατρέψιμα τραπεζογραμμάτια (μια άλλη μορφή εν δυνάμει χρήματος ήταν τα Γραμμάτια του Υπουργείου Οικονομικών, τα οποία εξοφλούνταν από την Τράπεζα της Αγγλίας).
Η Τράπεζα της Αγγλίας σταδιακά εξελίχθηκε σε Κεντρική Τράπεζα της Μεγάλης Βρετανίας με σημαντικό ρόλο στη διαχείριση του βρετανικού αλλά και του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Ειδικότερα, κατά την περίοδο 1870-1914 αποτέλεσε τον πυλώνα του νομισματικού συστήματος του διεθνούς κανόνα χρυσού. Το 1946 η βρετανική κυβέρνηση εθνικοποίησε την Τράπεζα της Αγγλίας, αφού αποζημίωσε τους ιδιώτες κεφαλαιούχους της. Το 1998, μετά από μακρά περίοδο πλήρους κυβερνητικού ελέγχου, η Τράπεζα της Αγγλίας απέκτησε τη λειτουργική ανεξαρτησία της από την κυβέρνηση, με ειδικότερη αρμοδιότητα την άσκηση της νομισματικής πολιτικής και την εξασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Από το 1999 η Τράπεζα της Αγγλίας ανήκε στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), χωρίς όμως να συμμετέχει στη ζώνη του ευρώ και στο Ευρωσύστημα. Μετά την αποχώρησή της από την Ε.Ε. το 2020 (Brexit), η Τράπεζα της Αγγλίας συμμετέχει μονάχα σε ερευνητικές ομάδες του ΕΣΚΤ.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

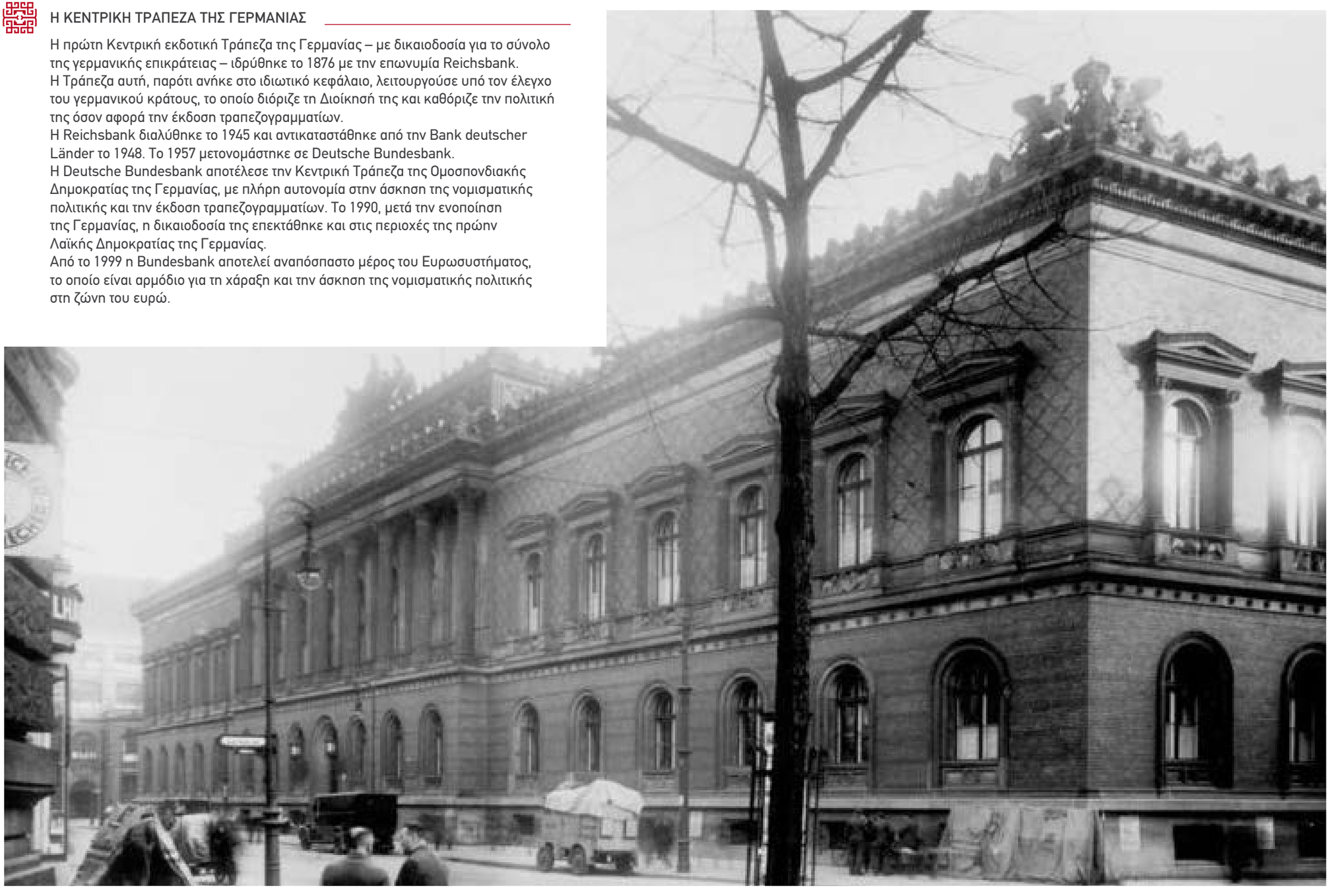
Η Τράπεζα της Γαλλίας (Banque de France) ιδρύθηκε το 1800 ως ιδιωτική επιχείρηση με πρωτοβουλία του Ναπολέοντος Βοναπάρτη για να προωθήσει το εμπόριο και τη βιομηχανία με την παροχή πιστώσεων και την έκδοση τραπεζογραμματίων.
Συγκεκριμένα, το 1800 ο Ναπολέων έπεισε τους μετόχους της Caisse des Comptes Courants (μίας από τις μεγαλύτερες εκδοτικές-εμπορικές τράπεζες της εποχής στο Παρίσι) να διαλύσουν την τράπεζά τους και να ιδρύσουν την Τράπεζα της Γαλλίας.
Η Τράπεζα της Γαλλίας είχε να επιτελέσει δύσκολο έργο λόγω της δυσπιστίας του κοινού έναντι του τραπεζικού συστήματος μετά την πτώχευση της Banque Royale το 1720 και των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών του John Law στη Γαλλία, που διατάραξαν την εμπιστοσύνη των εμπόρων προς το πολιτικό σύστημα γενικά, ανοίγοντας τον δρόμο προς τη Γαλλική Επανάσταση.
Το 1803 η νομισματική μεταρρύθμιση στη Γαλλία (με την εισαγωγή του φράγκου ως νομισματικής μονάδας) έθεσε τις βάσεις του διμεταλλικού νομισματικού συστήματος αργύρου-χρυσού, που συνδυαζόταν με την παράλληλη κυκλοφορία μετατρέψιμων τραπεζογραμματίων. Έτσι, το 1803 η Τράπεζα της Γαλλίας απέκτησε το αποκλειστικό δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμματίων, στην αρχή για την περιοχή του Παρισιού και από το 1848 και μετά για το σύνολο της χώρας. Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1930, ο κεντρικός ρόλος αλλά και ο κρατικός έλεγχος της Τράπεζας της Γαλλίας ενισχύθηκαν σταδιακά, με κατάληξη την εθνικοποίησή της το 1945. Το 1993 η Τράπεζα της Γαλλίας απέκτησε πλήρη ανεξαρτησία στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Από το 1999, στο πλαίσιο της συμμετοχής της Γαλλίας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών, τη ζώνη του ευρώ και το Ευρωσύστημα.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η πρώτη Κεντρική εκδοτική Τράπεζα της Γερμανίας – με δικαιοδοσία για το σύνολο της γερμανικής επικράτειας – ιδρύθηκε το 1876 με την επωνυμία Reichsbank.
Η Τράπεζα αυτή, παρότι ανήκε στο ιδιωτικό κεφάλαιο, λειτουργούσε υπό τον έλεγχο του γερμανικού κράτους, το οποίο διόριζε τη Διοίκησή της και καθόριζε την πολιτική της όσον αφορά την έκδοση τραπεζογραμματίων.
Η Reichsbank διαλύθηκε το 1945 και αντικαταστάθηκε από την Bank deutscher Länder το 1948. Το 1957 μετονομάστηκε σε Deutsche Bundesbank.
Η Deutsche Bundesbank αποτέλεσε την Κεντρική Τράπεζα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, με πλήρη αυτονομία στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής και την έκδοση τραπεζογραμματίων. Το 1990, μετά την ενοποίηση της Γερμανίας, η δικαιοδοσία της επεκτάθηκε και στις περιοχές της πρώην Λαϊκής Δημοκρατίας της Γερμανίας.
Από το 1999 η Bundesbank αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Ευρωσυστήματος, το οποίο είναι αρμόδιο για τη χάραξη και την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ.

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΑΛΛΩΝ ΧΩΡΩΝ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Το 1791, με απόφαση του αμερικανικού Κογκρέσου, ιδρύθηκε η Πρώτη Τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών (First Bank of the United States) ως εκδοτική-εμπορική τράπεζα με επιπλέον αρμοδιότητα τη διαχείριση των αναγκών χρηματοδότησης της κεντρικής κυβέρνησης. Κατά την εικοσαετή λειτουργία της σημειώνονταν συνεχώς πολιτικές διαμάχες για την αναγκαιότητα ύπαρξής της. Έτσι, το 1811 δεν ανανεώθηκε το Καταστατικό της και η Τράπεζα διαλύθηκε. Ωστόσο, τα οικονομικά προβλήματα που προκλήθηκαν από τον πόλεμο με τη Μεγάλη Βρετανία (1812-1814) οδήγησαν την κυβέρνηση και το Κογκρέσο να ιδρύσουν το 1816 τη Δεύτερη Τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία λειτούργησε ως εκδοτική-εμπορική τράπεζα υπό τον έλεγχο της κεντρικής κυβέρνησης μέχρι το 1836. Την περίοδο 1837-1913, παρά το γεγονός ότι ιδρύθηκαν διάφορες ιδιωτικές εκδοτικές-εμπορικές τράπεζες, το νομισματικό σύστημα των ΗΠΑ λειτούργησε χωρίς κεντρική εκδοτική τράπεζα.

Στα τέλη του 1913, τα συσσωρευμένα προβλήματα στη λειτουργία του νομισματικού συστήματος των ΗΠΑ οδήγησαν τον Πρόεδρο Woodrow Wilson να ιδρύσει το πρώτο ομοσπονδιακό σύστημα κεντρικών τραπεζών στην ιστορία με την επωνυμία Federal Reserve System (Ομοσπονδιακό Αποθεματικό Σύστημα), γνωστό και ως Fed.

Το Fed συγκροτείται από ένα δίκτυο 12 περιφερειακών ομοσπονδιακών αποθεματικών τραπεζών και 25 υποκαταστημάτων, που τελεί υπό τη γενική επίβλεψη του Συμβουλίου Διοικητών, δηλαδή του ανώτατου οργάνου διοίκησής του σε επίπεδο χώρας.

Η πιο σημαντική του αρμοδιότητα είναι η κατά πλειοψηφία συμμετοχή του στην Ομοσπονδιακή Επιτροπή Ανοικτής Αγοράς, η οποία χαράσσει τη νομισματική πολιτική με στόχο τη σταθερότητα των τιμών και την οικονομική ανάπτυξη.

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΣΤΗ ΛΑΪΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ

Η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας ιδρύθηκε το 1948. Αρχικά, δεν ήταν αμιγώς κεντρική αλλά ούτε και εμπορική τράπεζα. Ασκούσε μεν τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες μιας Κεντρικής Τράπεζας, παράλληλα όμως χορηγούσε βιομηχανικές και εμπορικές πιστώσεις και δεχόταν καταθέσεις.

Το 1983, στο πλαίσιο των οικονομικών μεταρρυθμίσεων που είχαν αρχίσει το 1979, με κυβερνητική απόφαση ορίστηκε ότι η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας θα λειτουργεί ως Κεντρική Τράπεζα, αρμόδια για τον έλεγχο σε μακροοικονομικό επίπεδο και την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Η τυπική αναγνώρισή της ως Κεντρικής Τράπεζας έγινε διά νόμου το 1995.

Το 2003 ενισχύθηκε περαιτέρω ο ρόλος της Τράπεζας στη χάραξη και εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής, τη διασφάλιση της συνολικής χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ενώ η αρμοδιότητα της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος διαχωρίστηκε από τις λοιπές αρμοδιότητές της και ανατέθηκε σε χωριστό όργανο (China Banking Regulatory Commission).

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΣΤΗΝ ΙΑΠΩΝΙΑ

Το 19ο αιώνα, η κυβέρνηση της Ιαπωνίας ίδρυσε τραπεζικό σύστημα κατά το πρότυπο των ΗΠΑ, αποτελούμενο από 153 εθνικές τράπεζες, οι οποίες είχαν το δικαίωμα να εκδίδουν τραπεζογραμμάτια και να δέχονται καταθέσεις. Κατά τη διάρκεια του εμφύλιου πολέμου που ξέσπασε το 1877, οι πολεμικές δαπάνες χρηματοδοτήθηκαν με την ταυτόχρονη έκδοση κρατικών τραπεζογραμματίων (έκδοσης δηλαδή του κράτους) και εθνικών τραπεζογραμματίων (έκδοσης των εθνικών τραπεζών), με αποτέλεσμα την έντονη αύξηση του πληθωρισμού.

Προκειμένου να μην επαναληφθεί η έκδοση πληθωριστικού χρήματος και να σταθεροποιηθεί η αξία του νομίσματος, αποφασίστηκε να εκχωρηθεί το εκδοτικό προνόμιο αποκλειστικά σε μία τράπεζα. Έτσι ιδρύθηκε με νόμο η Τράπεζα της Ιαπωνίας, η οποία άρχισε να λειτουργεί ως Κεντρική Τράπεζα της χώρας το 1882.

Η Τράπεζα της Ιαπωνίας άρχισε να εκδίδει μετατρέψιμα τραπεζογραμμάτια το 1885, αφού σταθεροποιήθηκε η ισοτιμία μετατροπής αργυρών νομισμάτων και τραπεζογραμματίων (κρατικών και εθνικών).

Το 1942 έγινε αναδιοργάνωση της Τράπεζας της Ιαπωνίας, με τροποποιητικό νόμο που αντανακλούσε την εμπόλεμη κατάσταση στην οποία βρισκόταν η χώρα την εποχή εκείνη. Ο Νόμος του 1942 τροποποιήθηκε αρκετές φορές μεταπολεμικά και αναμορφώθηκε πλήρως τον Ιούνιο του 1997 με γνώμονα την αρχή της ανεξαρτησίας και της διαφάνειας στη λειτουργία της Κεντρικής Τράπεζας.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ιδρύεται την 1η Ιουνίου 1998 στη Φραγκφούρτη και διαδέχεται το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ΕΝΙ). Είναι υπερεθνικό ίδρυμα και διαθέτει νομική προσωπικότητα. Στελεχώνεται με άτομα που προέρχονται από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την 1η Ιανουαρίου 1999, είναι υπεύθυνη για την άσκηση της νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ.

Η ΕΚΤ, μαζί με τις εθνικές κεντρικές τράπεζες (ΕθνΚΤ) των κρατών-μελών που έχουν υιοθετήσει το ευρώ, αποτελούν το Ευρωσύστημα, ενώ η ΕΚΤ μαζί με τις ΕθνΚΤ όλων των κρατών-μελών της ΕΕ αποτελούν το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ).

ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Πρωταρχικός σκοπός του Ευρωσυστήματος είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Η σταθερότητα των τιμών είναι η σημαντικότερη συμβολή της νομισματικής πολιτικής στην επίτευξη ευνοϊκού οικονομικού περιβάλλοντος και υψηλού επιπέδου απασχόλησης.
Κατά την επιδίωξη της σταθερότητας των τιμών, η ΕΚΤ αποβλέπει στη διατήρηση θετικού ρυθμού πληθωρισμού σε επίπεδα κάτω αλλά πλησίον του 2% μεσοπρόθεσμα. Αυτό το επιτυγχάνει μέσω των βασικών επιτοκίων που καθορίζει, επηρεάζοντας με αυτόν τον τρόπο το επίπεδο των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων της αγοράς.
Η σταθερότητα των τιμών πρέπει να διατηρείται μεσοπρόθεσμα, συνεπώς η νομισματική πολιτική πρέπει να είναι προσανατολισμένη στο μέλλον, δεδομένου ότι υπάρχουν σημαντικές χρονικές υστερήσεις στον μηχανισμό μετάδοσης, δηλαδή τον μηχανισμό μέσω του οποίου οι αποφάσεις νομισματικής πολιτικής επηρεάζουν την οικονομία. Επιπλέον, η νομισματική πολιτική πρέπει να σταθεροποιεί τις προσδοκίες για τον πληθωρισμό και να περιορίζει τις έντονες διακυμάνσεις της οικονομίας.
Εκτός από τον ορισμό της σταθερότητας των τιμών, η στρατηγική για τη νομισματική πολιτική περιλαμβάνει επίσης ένα πλαίσιο εκτίμησης των κινδύνων που απειλούν τη σταθερότητα των τιμών, το οποίο βασίζεται στην οικονομική και τη νομισματική ανάλυση. Οι πληροφορίες που προκύπτουν από αυτές τις δύο αναλύσεις διασταυρώνονται προκειμένου να ληφθεί οποιαδήποτε απόφαση νομισματικής πολιτικής.

Το Ευρωσύστημα έχει επιπλέον τα εξής βασικά καθήκοντα:
- χαράσσει και εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική για τη ζώνη του ευρώ,
- διενεργεί πράξεις συναλλάγματος,
- κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των χωρών της ζώνης του ευρώ (διαχείριση χαρτοφυλακίων),
- συμβάλλει στην ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών.

Επιπλέον, η ΕΚΤ είναι αρμόδια για συγκεκριμένα καθήκοντα που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία είναι εγκατεστημένα στη ζώνη του ευρώ (όπως και στα συμμετέχοντα κράτη-μέλη). Εκτελεί τα καθήκοντα αυτά στο πλαίσιο Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, ο οποίος αποτελείται από την ΕΚΤ και τις αρμόδιες εθνικές εποπτικές αρχές. Κατ' αυτόν τον τρόπο συμβάλλει στην ασφάλεια και την ευρωστία του τραπεζικού συστήματος, καθώς και στη σταθερότητά του στη ζώνη του ευρώ και σε κάθε συμμετέχον κράτος-μέλος.
Όσον αφορά τα τραπεζογραμμάτια, η ΕΚΤ διατηρεί το αποκλειστικό δικαίωμα να εγκρίνει την έκδοση τραπεζογραμματίων εντός της ζώνης του ευρώ. Επιπρόσθετα, σε συνεργασία με τις ΕθνΚΤ, συλλέγει τις στατιστικές πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την εκπλήρωση των καθηκόντων του ΕΣΚΤ, είτε από τις εθνικές αρχές είτε απευθείας από οικονομικούς φορείς. Τέλος, η ΕΚΤ διατηρεί σχέσεις συνεργασίας με αντίστοιχα όργανα, οργανισμούς και φορείς εντός της ΕΕ, αλλά και διεθνώς, όσον αφορά τα καθήκοντα που έχουν ανατεθεί στο Ευρωσύστημα.

ΟΡΓΑΝΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Το Διοικητικό Συμβούλιο, το βασικό όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ, απαρτίζεται από τα έξι μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής και τους Διοικητές των ΕθνΚΤ των χωρών της ζώνης του ευρώ.

Κύριες αρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου:

- Καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις για την εκπλήρωση των καθηκόντων που έχουν ανατεθεί στην ΕΚΤ και το Ευρωσύστημα.
- Χαράσσει νομισματική πολιτική για τη ζώνη του ευρώ. Το καθήκον αυτό περιλαμβάνει τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τους στόχους της νομισματικής πολιτικής, τα βασικά επιτόκια, την προσφορά διαθεσίμων στο Ευρωσύστημα, καθώς και τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών για την εφαρμογή των εν λόγω αποφάσεων.
- Σε σχέση με τις νέες αρμοδιότητες της ΕΚΤ στον τομέα της τραπεζικής εποπτείας, εκδίδει αποφάσεις εντός του γενικού πλαισίου στο οποίο λαμβάνονται οι εποπτικές αποφάσεις και εγκρίνει σχέδια αποφάσεων που προτείνει το Εποπτικό Συμβούλιο.

Κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη νομισματική πολιτική και με άλλα καθήκοντα του Ευρωσυστήματος, το Διοικητικό Συμβούλιο λαμβάνει υπόψη τις εξελίξεις στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο.

Η ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Εκτελεστική Επιτροπή απαρτίζεται από τον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και άλλα τέσσερα μέλη, τα οποία διορίζονται μεταξύ ατόμων εγνωσμένου κύρους και επαγγελματικής εμπειρίας σε νομισματικά και τραπεζικά θέματα.

Κύριες αρμοδιότητες της Εκτελεστικής Επιτροπής:

- προετοιμάζει τις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου,
- θέτει σε εφαρμογή τη νομισματική πολιτική της ζώνης του ευρώ σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου και προς τούτο παρέχει τις απαραίτητες οδηγίες προς τις ΕθνΚΤ της ζώνης του ευρώ,
- διαχειρίζεται τις καθημερινές εργασίες της ΕΚΤ,
- ασκεί ορισμένες αρμοδιότητες που της εκχωρούνται από το Διοικητικό Συμβούλιο, συμπεριλαμβανομένων και αρμοδιοτήτων κανονιστικής φύσεως.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Το Γενικό Συμβούλιο απαρτίζεται από τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής της ΕΚΤ και τους Διοικητές των ΕθνΚΤ όλων των κρατών-μελών της ΕΕ. Το Γενικό Συμβούλιο συνέρχεται κατά κανόνα κάθε τρεις μήνες.

Το Γενικό Συμβούλιο είναι κυρίως αρμόδιο να παρακολουθεί την πρόοδο όσον αφορά τη σύγκλιση των κρατών-μελών της ΕΕ που δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει το ευρώ και να παρέχει συμβουλές σχετικά με τις αναγκαίες προετοιμασίες για την υιοθέτηση του ευρώ ως νομίσματός τους. Συμβάλλει στις συμβουλευτικές λειτουργίες του ΕΣΚΤ και βοηθά στη συλλογή στατιστικών πληροφοριών.

Το Γενικό Συμβούλιο μπορεί να χαρακτηριστεί ως «μεταβατικό» όργανο. Έχει αναλάβει την εκτέλεση των καθηκόντων που οφείλει να ασκεί η ΕΚΤ κατά το Τρίτο Στάδιο της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, εφόσον υπάρχουν κράτη-μέλη της ΕΕ που δεν έχουν ακόμη υιοθετήσει το ευρώ.

Σύμφωνα με το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το Γενικό Συμβούλιο θα διαλυθεί όταν όλα τα κράτη- μέλη της ΕΕ θα έχουν υιοθετήσει το ενιαίο νόμισμα.

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η Κεντρική Τράπεζα της χώρας. Ιδρύθηκε το 1927 βάσει ενός Παραρτήματος του Πρωτοκόλλου της Γενεύης και άρχισε να λειτουργεί τον Μάιο του 1928. Έχει συσταθεί με τη μορφή ανωνύμου εταιρίας. Ως έδρα της ορίζεται από το Καταστατικό της η Αθήνα, ενώ διατηρεί υποκαταστήματα, πρακτορεία και θυρίδες σε όλη την Ελλάδα.

Από τον Ιανουάριο του 2001, η Τράπεζα της Ελλάδος αποτελεί αναπόσπαστο μέλος του Ευρωσυστήματος και συμβάλλει με τη δράση της στην επίτευξη των στόχων και την εκτέλεση των καθηκόντων του. Είναι επίσης αρμόδια για την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος στην Ελλάδα και τη διαφύλαξη της σταθερότητας του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ως πρωταρχικός σκοπός της ορίζεται από το Καταστατικό της η διασφάλιση της σταθερότητας του γενικού επιπέδου των τιμών. Στον βαθμό που δεν επηρεάζεται η επίτευξη του πρωταρχικού της σκοπού, η Τράπεζα στηρίζει τη γενική οικονομική πολιτική της κυβέρνησης.

Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, έχει κατοχυρωθεί η θεσμική, προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία της, αλλά και η άσκηση δημοκρατικού ελέγχου εκ μέρους της Βουλής.

Οι αρμοδιότητες της Τράπεζας διακρίνονται σε αυτές που εντάσσονται στο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος και στις λοιπές αρμοδιότητές της.

ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

- Συμμετέχει στη χάραξη της ενιαίας νομισματικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και την εφαρμόζει στην Ελλάδα.
- Διαχειρίζεται για λογαριασμό της ΕΚΤ μέρος των σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθεσίμων της τελευταίας, σύμφωνα με τις οδηγίες της ΕΚΤ.
- Ασκεί την επίβλεψη των συστημάτων και των μέσων πληρωμών, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας, της αξιοπιστίας και της αποδοτικότητάς τους.

Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας αυτής, παρακολουθεί και επιβλέπει, μεταξύ άλλων, το σύστημα πληρωμών ΔΙΑΣ και το Γραφείο Συμψηφισμού Αθηνών. Από τις 19 Μαΐου 2008, συμμετέχει στο Target2, το νέο διευρωπαϊκό σύστημα ταχείας μεταφοράς κεφαλαίων και διακανονισμού σε συνεχή χρόνο.

- Προωθεί ρυθμίσεις για τη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και την αποτελεσματική διαχείριση χρηματοπιστωτικών κρίσεων.
- Συλλέγει στατιστικά στοιχεία από νομισματικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δηλαδή τις τράπεζες και τα αμοιβαία κεφάλαια διαχείρισης διαθεσίμων).
- Εκδίδει τραπεζογραμμάτια ευρώ, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα, μετά από έγκριση της ΕΚΤ και είναι αρμόδια για την κυκλοφορία και διαχείριση των τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ στην Ελλάδα.
- Ειδικότερα φροντίζει για την προμήθεια των αναγκαίων ποσοτήτων ανά αξία, είτε από το Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών (ΙΕΤΑ), είτε από διασυνοριακές χρηματαποστολές, καθώς και για την ασφαλή αποθήκευση, διακίνηση και την επανακυκλοφορία ή την καταστροφή τους και μεριμνά για τον ομαλό εφοδιασμό της οικονομίας.

ΛΟΙΠΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

- Εποπτεύει τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας.
- Εποπτεύει και ελέγχει τις ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές επιχειρήσεις, καθώς και τους ασφαλιστικούς διαμεσολαβητές.
- Έχει την ευθύνη για τη διαχείριση και τη λειτουργία του Συστήματος παρακολούθησης συναλλαγών επί τίτλων με λογιστική μορφή (άυλων τίτλων).
- Έχει την ευθύνη της λειτουργίας της Ηλεκτρονικής Δευτερογενούς Αγοράς Τίτλων (ΗΔΑΤ).
- Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδος και του Ελληνικού Δημοσίου.
- Εξυπηρετεί το Ελληνικό Δημόσιο ως ταμίας και εντολοδόχος του.
- Καταρτίζει και δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία που αφορούν την ελληνική οικονομία και διενεργεί εξειδικευμένες στατιστικές έρευνες.
- Δημοσιεύει εκθέσεις και διεξάγει ερευνητικό έργο, στο πλαίσιο της παρακολούθησης και ανάλυσης της οικονομικής συγκυρίας και της νομισματικής πολιτικής.

ΕΝΑΡΞΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2002
Διοικητής: Λουκάς Παπαδήμος
Υποδιοικητής: Παναγιώτης Θωμόπουλος
Υποδιοικητής: Νικόλαος Χ. Γκαργκάνας

ΕΝΑΡΞΗ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ: ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2007
Διοικητής: Νικόλαος Χ. Γκαργκάνας
Υποδιοικητής: Παναγιώτης Θωμόπουλος
Υποδιοικητής: Νικόλαος Παλαιοκρασσάς

ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΟΥ: ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2010
Διοικητής: Γεώργιος Α. Προβόπουλος
Υποδιοικήτρια: Ελένη Δενδρινού-Λουρή
Υποδιοικητής: Ιωάννης Παπαδάκης

ΑΡΧΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Γεώργιος Μητροφάνης

ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Άγγελος Ξένος

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ
Μαίρη Μαγδαληνού
Άγγελος Ξένος
Σόνια Χαραλαμπίδου-Διβάνη

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Σόνια Χαραλαμπίδου-Διβάνη

RCL Αρχιτέκτονες ΟΕ:
Michel Rossier
Ειρήνη Χαραλαμπίδου
Κριστιάν Λασκαρίδης
Έρση Κρούσκα
Εύη Μαλισιάνου

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ:
Η/Μ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
Γεράσιμος Βασιλάτος

ΦΩΤΙΣΜΟΣ
Αλέξανδρος Καρακάσης

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
Δημήτρης Μητσόπουλος

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Βασίλειος Αλεξανδράκης
Μιχαήλ Βαρελάς
Μιχαήλ Σαράφης
Μαίρη Μαγδαληνού
Άννα Παξινού
Γεώργιος Στούμπος

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Εμμανουήλ Δαλακλής
Τιμολέων Καρακούσης
Ιωάννης Λεβέντης
Γιάννα Μουρέλου
Στέφανος Αγιομυργιαννάκης
Παναγιώτης Παναγάκης

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ηλίας Κυριακαντωνάκης
Πάρις Μαυρογένης
Ελένη Μαυροειδή
Δημήτριος Μπότης
Ιωάννης Καψαλόπουλος

ΛΟΓΟΤΥΠΟΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΕΤΑ
ΜΟΝΑΔΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
Μαρία Αντωνάτου

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ
Βασίλειος Μπελεκούκιας
Αικατερίνη Προκοπάκη

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
Τζούντυ Γιαννακοπούλου
Δάφνη Δημητριάδου
Dr David Hardy

ΕΠΙΛΟΓΗ, ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ:

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ, ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΙΕΤΑ
ΜΟΝΑΔΑ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΕΠΙΛΟΓΗ
Άγγελος Ξένος
Γεώργιος Μητροφάνης
Αργυρώ Ξένου
Μαρία Γενιτσαρίου
Βασιλική Ασκητή
Κυριακή Γιάνναρη
Μαρία Καρβουνοπούλου
Ειρήνη Παλιούρα
Αναστασία Πεσματζόγλου
Αρετή Μιχελιουδάκη

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ
Νικόλαος Δουγέκος
Μαρία Γενιτσαρίου
Ελένη Μιχαλοπούλου

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
Ιωάννης Κουτσούκος
Νίκος Παπαθανασίου
Μαρία Στύλου
Σταύρος Σωτήρχος
Κωνσταντία Χόχλακα
WSOY.pro

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ:
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Heather-Denise Gibson
Δάφνη Παπαδοπούλου
Σοφία Λαζαρέτου
Ελένη Αγγελοπούλου
Αργυρώ Ξένου
Ελένη Παπαευθυμίου

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
Μιχαήλ Ψαλιδόπουλος
Βασιλική Πέννα
Κατερίνα Μπρέγιαννη
Αντώνης Λιναρδάκης

ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΡΓΩΝ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ, ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
Άγγελος Ξένος
Μαρία Καρβουνοπούλου
Μαρία Κωστοπούλου
Ειρήνη Παλιούρα

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
Εύα Αποστολακοπούλου
Μαρία Γεωργιουδάκη
Νικολέττα Κατσικώστα
Ελένη Κοντιζά
Ελένη Κοντού
Αικατερίνη Κουκούλη
Δημήτριος Κριθαράς
Κυριακή Λέντζη
Λυδία-Χαρά Παυλοπούλου
Ανδρέας Σεβαστάκης
Αθηνά Χαράτση-Μακρή

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ:
ΞΥΛΙΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ, ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ
Ε. Λιγνός

ΜΕΤΑΛΛΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ
Δ. Π. Δρόσος
ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ
Α. & Β. Μπεζεριάνου & Σία ΟΕ

ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ
Ι. & Α. Καραπιπερίδης ΟΕ

ΒΑΦΕΣ
Ι. Γιαννακόπουλος

ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΠΛΕΞΙΓΚΛΑΣ
Μ. Κ. Τσάφας

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ
Λ. Μπαχάς

ΚΑΜΠΥΛΟΕΙΔΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ
Team Axxion ΑΕΒΕ
Κ. Β. Σταυρόπουλος
Zapadel Ltd.

ΨΕΥΔΟΡΟΦΕΣ
Match Αισθητική Δόμηση ΑΕ

ΔΑΠΕΔΑ, ΜΑΡΜΑΡΑ
Β. Εμμανουήλ

ΑΝΑΡΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ:
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ, ΜΟΥΣΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΩΝ
Υπηρεσία Συντήρησης Έργων Τέχνης

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
Αθανάσιος Στ. Μπεργελές

ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
Καρακάσης φωτισμός
ΕΤΜΕΚΑΤ Τεχνική ΑΕ
Ν. Σταματόπουλος

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΥ, ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
Pronet SA
Sisco
Cosmos Business Systems ΑΕΒΕ
Sony
Γενικά Ηλεκτρομηχανολογικά Έργα ΕΠΕ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΣ ΥΛΙΚΩΝ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΕΡΓΩΝ
Κωνσταντίνος Ευστ. Ανανιάδης
Χαρτί & Τέχνη ΕΠΕ
Art & Hobby ΑΕ
Αναστάσιος Ε. Λυμπεράκης
ΝΕΟΤΕΧ ΑΕΒΕ

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ:
Αλουμίνιον της Ελλάδος ΑΕ
Alpha Bank ΑΕ
Αργολική Αρχειακή Βιβλιοθήκη Ιστορίας & Πολιτισμού
Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών
b p k Photo Agency Βερολίνο
Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
Cartographica Neerlandica
Γεννάδειος Βιβλιοθήκη
Γέφυρα ΑΕ
Εθνική Πινακοθήκη–Μουσείο Αλ. Σούτσου
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος ΑΕ
Εθνικό Ιστορικό Μουσείο
Εθνικό Λογοτεχνικό & Ιστορικό Αρχείο
Ελληνική Πρεσβεία στο Πεκίνο – China Numismatic Museum
ΕΡΤ ΑΕ
Ίδρυμα Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής
Α. Κατερινόπουλος
Σ. Μαυρομάτης
Μεταλλουργική Βιομηχανία Ηπείρου ΑΕ
Musée du Louvre – Apeiron photos
Μουσείο Μπενάκη
National Geogrpaphic (Ελλάδα)
Νομισματικό Μουσείο Αθηνών
Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδος ΑΕ
Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων & Απαλλοτριώσεων
Φάρος Τυφλών της Ελλάδος – Μουσείο Αφής

ISBN: 978-618-5536-91-6